

Kristian Rose Tronstad (red.)

**Fordelingen av økonomiske
ressurser mellom kvinner og
menn**
Inntekt, sysselsetting og tidsbruk

Rapporter

I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

Reports

This series contains statistical analyses and method and model descriptions from the various research and statistics areas. Results of various single surveys are also published here, usually with supplementary comments and analyses.

© Statistisk sentralbyrå, januar 2007
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen,
vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 978-82-537-7123-6 Trykt versjon
ISBN 978-82-537-7124-3 Elektronisk versjon
ISSN 0806-2056

Emnegruppe
06.01

Design: Enzo Finger Design
Trykk: Statistisk sentralbyrå/46

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpig tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Desimalskilletegn	Decimal punctuation mark	,(,)

Sammendrag

Kristian Rose Tronstad (red.)

Fordelingen av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn

Inntekt, sysselsetting og tidsbruk

Rapporter 2007/1 • Statistisk sentralbyrå 2007

På oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet har Statistisk sentralbyrå bidratt med et likestillingsvedlegg til St.prp.nr.1 (2006-2007). Del 1 i denne rapporten, som omfatter en analyse av yrkesdeltakelse og arbeidstid blant mødre og fedre, tilsvarer Barne- og likestillingsdepartementets likestillingsvedlegg. Denne rapporten inneholder i del 2, i tillegg analyser av fordelingen av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn med en helhetlig innretning på makronivå, med særlig vekt på inntekt, sysselsetting og tidsbruk blant kvinner og menn. Del 3 i rapporten omfatter en indikator del med tidsserier som viser utviklingen i kvinners og menns lønn, inntekt og yrkesdeltakelse.

Rapporten viser at til tross for en viss utjevning, er det fremdeles stor forskjell mellom mødres og fedres tilknytning til arbeidsmarkedet. Mødre har lavere sysselsettingsnivå enn fedre, jobber oftere deltid og har sjeldnere lang arbeidstid. Fremdeles er det mødre som tar ut det aller meste av foreldrepermisjonen etter fødsel.

Rapporten viser at selv om andelen sysselsatte kvinner nærmer seg andelen for menn, er det store forskjeller i hvor mye menn og kvinner arbeider. Det er lavere sysselsetting blant innvandrere enn i hele befolkningen, og særlig har kvinner med innvandrerbakgrunn lavt sysselsettingsnivå. Sysselsettingsandelen blant kvinner og menn varierer imidlertid etter ulike landbakgrunner.

Kvinner tjener i gjennomsnitt 84,7 prosent av hva menn gjør per måned hvis vi ser alle næringer under ett. Lønnsforskjellen kan i første rekke forklares med at vi finner kvinner i andre yrker og i andre deler av arbeidsmarkedet enn menn.

Tid brukt til inntektsgivende arbeid har ifølge tidsbruksundersøkelsene økt for kvinner de siste 30 årene, men minnet noe for menn. Samtidig som tiden til husholdsarbeid blant kvinner er sterkt redusert i den samme perioden, har tiden til husholdsarbeid økt noe for menn.

Kvinner stod i 2004 registrert som mottakere av om lag 40 prosent av den samlede inntekten til norske husholdninger. Den viktigste inntektskilden for husholdningene er yrkesinntekt, hvor kvinner tjener drøyt 60 prosent av hva menn tjener. Statistikken viser at kvinner i større grad enn menn mottar pensjoner, trygder og diverse stønader. Dette henger sammen med at kvinner gjennomsnittlig har et lavere inntektsnivå enn menn, høyere levealder, de tar større del i ubetalt hjemmearbeid, tar oftere høyere utdanning og har større ansvar for barneomsorg. Skattesystemet bidrar til en omfordeling av inntekt fra menn til kvinner, men til tross for denne effekten er det fortsatt et betydelig inntektsgap mellom kvinner og menn.

Innvandrerkvinner med ikke-vestlig landbakgrunn har lavt inntektsnivå, sett både i forhold til andre kvinner og i forhold til menn med samme landbakgrunn som dem selv. Det er langt mindre vanlig for ikke-vestlige kvinner å tjene sine egne penger enn det er for norske kvinner uten innvandrerbakgrunn og kvinner med vestlig landbakgrunn.

Prosjektstøtte: Barne- og likestillingsdepartementet.

Innhold

Del 1	10
1. Yrkesdeltakelse og arbeidstid blant mødre og fedre. Klar utjevning, men fremdeles store kjønnsforskjeller	7
1.1. Innledning	11
1.2. Sysselsetting og midlertidig fravær	13
1.3. Avtalt/vanlig arbeidstid	17
1.4. Faktisk/utført arbeidstid	20
1.5. Oppsummering	25
1.6. Vedlegg.....	37
Del 2	38
2. Sysselsetting og tidsbruk blant kvinner og menn	38
3. Kvinnens og menns lønn	43
4. Kvinnens og menns inntekt	47
4.1. Kvinnens og menns inntekt i ulike husholdningstyper.....	51
Yrkesinntekt.....	51
4.2. Kapitalinntekt.....	52
4.3. Skattepliktige overføringer	53
4.4. Skattefrie overføringer.....	55
4.5. Utlignet skatt.....	56
5. Lavinntekt blant kvinner og menn	57
5.1. Flere menn enn kvinner med lavinntekt etter OECDs lavinntektsdefinisjon.....	57
5.2. Flere med vedvarende lavinntekt.....	58
6. Fordeling av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn med innvandrerbakgrunn	59
Del 3	62
7. Indikatorer på likestilling	62
Referanser	67
Tidligere utgitt på emneområdet	69
De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter	70

Figurregister

1. Yrkesdeltakelse og arbeidstid blant mødre og fedre. Klar utjevning, men fremdeles store kjønnsforskjeller	
1.1. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatt av alle gifte/samboende mødre med yngste barn 0-15 år. 1991-2004. Prosent	15
1.6. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatt av alle gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år. 1991-2004. Prosent	16
1.10. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 0-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid. 1991-2004. Prosent	19
1.11. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 0 år etter avtalt/vanlig arbeidstid. 1991-2004. Prosent ...	19
1.13. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 0-15 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent	20
1.14. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 0 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent	20
1.15. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 11-15 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent ...	21
1.16. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 0-15 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent	23
1.17. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 0 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent	23
1.18. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent	23
1.19. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig og faktisk arbeidstid blant sysselsatte mødre og fedre og gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for alle mødre og fedre. Gifte/samboende foreldre med yngste barn 0-15 år. 1991-2004. Timer per uke	24
1.20. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig og faktisk arbeidstid blant sysselsatte mødre og fedre og gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for alle mødre og fedre. Gifte/samboende foreldre med yngste barn 0 år. 1991-2004. Timer per uke	24
1.21. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig og faktisk arbeidstid blant sysselsatte mødre og fedre og gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for alle mødre og fedre. Gifte/samboende foreldre med yngste barn 11-15 år. 1991-2004. Timer per uke	24
2. Sysselsetting og tidsbruk blant kvinner og menn	
2.1. Andel sysselsatte kvinner og menn i alderen 16-74 år. 1 972-2005	38
3. Kvinner og menns lønn	
3.3. Kvinner lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 2005. Gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent. Alle ansatte i privat sektor etter yrkesgruppe	45
4. Kvinner og menns inntekt	
4.1. Yrkesinntekt etter kjønn for ulike husholdningstyper. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt for de med beløp. Kroner. 2004	52
4.2. Kapitalinntekter etter kjønn for ulike husholdningstyper. Personer 20 år og eldre. Median. Kroner. 2004	52

Tabellregister

1. Yrkesdeltakelse og arbeidstid blant mødre og fedre. Klar utjevning, men fremdeles store kjønnsforskjeller	
1.1. Andel sysselsatte, arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken blant gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Prosent	27
1.2. Andel sysselsatte, arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken blant gifte/samboende mødre med barn 0-2 år i grupper for yngste barns alder. Prosent	28
1.3. Andel sysselsatte, arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken blant gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Prosent	28
1.4. Andel sysselsatte, arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken blant gifte/samboende fedre med barn 0-2 år i grupper for yngste barns alder. Prosent	28
1.5. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatte blant gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Prosent	29
1.6. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatte blant gifte/samboende mødre med barn *0-2 år i grupper for yngste barns alder. Prosent	29
1.7. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatte blant gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Prosent	29
1.8. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatte blant gifte/samboende fedre med barn 0-2 år i grupper for yngste barns alder. Prosent	30
1.9. Sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent	30
1.10. Sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-2 år etter avtalt/vanlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent	31
1.11. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid blant sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer	31
1.12. Sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent	32
1.13. Sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-2 år etter avtalt/vanlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent	32
1.14. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid blant sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer	33
1.15. Sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-15 år etter faktisk/utført arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent	33
1.16. Sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-2 år etter faktisk/utført arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent	34
1.17. Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid blant sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer	34
1.18. Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid blant alle gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer	34
1.19. Sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-15 år etter faktisk/utført arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent	35
1.20. Sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-2 år etter faktisk/utført arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent	35
1.21. Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid blant sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer	36
1.22. Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid blant alle gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer	36
1.23. Sysselsatte mødres gjennomsnittlige faktisk/utførte arbeidstid i prosent av sysselsatte fedres gjennomsnittlige faktisk/utførte arbeidstid. Tall for gifte/samboende foreldre i grupper for yngste barns alder. Timer	36
1.24. Mødres gjennomsnittlige faktisk/utførte arbeidstid i prosent av fedres gjennomsnittlige faktisk/utførte arbeidstid. Tall for alle gifte/samboende foreldre i grupper for yngste barns alder. Timer	36
2. Sysselsetting og tidsbruk blant kvinner og menn	
2.1. Sysselsatte menn og kvinner etter gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid i alt , og etter heltid/deltid. 2005	39
2.2. Tidsbruk til ulike aktiviteter blant kvinner og menn en gjennomsnittsdag. 16-74 år. 1971-2000. Timer og minutter	42

3. Kvinners og menns lønn

- 3.1. Gjennomsnittlig månedsførtjeneste i alt per heltidsekvivalent og kvinners lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 2005. Alle ansatte etter sektor.....43

4. Kvinners og menns inntekt

- 4.1. Inntektsregnskap for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004.....47
- 4.2. Yrkesinntekt for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004.....49
- 4.3. Kapitalinntekter for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004.....49
- 4.4. Skattepliktige overføringer for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004.....49
- 4.5. Skattefrie overføringer for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004.....50
- 4.6. Alderspensjon, uførepensjon og tjenestepensjon, etter kjønn og husholdningstype. Personer 20 år og eldre. Andel med beløp. Prosent. 2004.....54
- 4.7. Alderspensjon, uførepensjon og tjenestepensjon, etter kjønn og husholdningstype. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt. Kroner. 2004.....54
- 4.8. Dagpenger ved arbeidsløshet, etter kjønn og husholdningstype. Personer 20-66 år. Andel med beløp og gjennomsnitt for de med beløp. Prosent og kroner. 2004.....55
- 4.9. Skattefrie overføringer etter kjønn og husholdningstype. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt for de med beløp og andel med beløp. Kroner og prosent. 2004.....55
- 4.10. Skattefrie overføringer, etter kjønn. Husholdningstype. Personer 20-66 år. Andel med beløp. Prosent. 2004.....56
- 4.11. Utlignet skatt og negative overføringer, etter kjønn og husholdningstyper. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt for de med beløp og andel med beløp. Kroner og prosent. 2004.....56

5. Lavinntekt blant kvinner og menn

- 5.1. Utvikling i årlig lavinntekt, etter kjønn. Andel personer eksklusive studenter¹ med inntekt etter skatt per forbruksenhet mindre enn henholdsvis 50 og 60 prosent av medianinntekten. OECD- og EU-skala. 1986-2004. Prosent.....57
- 5.2. Utvikling i vedvarende lavinntekt, etter kjønn. Andel personer eksklusive studenter¹ med inntekt etter skatt per forbruksenhet mindre enn henholdsvis 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet i ulike treårsperioder. OECD- og EU-skala. Prosent.....58

6. Fordeling av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn med innvandrerbakgrunn

- 6.1. Inntektsposter for bosatte¹ førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. Gjennomsnitt. 2004. Kroner.....60
- 6.2. Bosatte førstegenerasjons innvandrerkvinner andel av øvrige bosatte kvinners yrkesinntekt, etter landbakgrunn og alder. Gjennomsnitt. 2004.....60
- 6.3. Førstegenerasjonsinnvandrere og personer uten innvandrerbakgrunn. Bosatte kvinners yrkesinntekt som andel av menns yrkesinntekt, etter alder og landbakgrunn. 2004.....61

Forord

Dataene som er brukt i rapporten er hentet fra Statistisk sentralbyrås arbeidsmarkedsstatistikk, inntekts- og lønnsstatistikk og tidsbruksundersøkelsene. Rapporten er delt inn i seks kapitler. Hvert kapittel innledes med hovedforum.

Rapporten er delt inn i tre hoveddeler:

- Del 1: Yrkesdeltakelse og arbeidstid blant mødre og fedre, er skrevet av Hege Kitterød og Randi Kjeldstad. I dette kapitlet analyseres mødres og fedres arbeidstid fra begynnelsen av 1990-tallet og fram til 2004 ved hjelp av spesialanalyser fra Statistisk sentralbyrås (SSBs) arbeidskraftundersøkelser (AKU).
- Del 2 inneholder flere kortere kapitler med analyser av sysselsetting, tidsbruk, lønn, inntekt, lavinntekt blant kvinner og menn, i tillegg fordeling av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn med innvandrerbakgrunn.
- Kapittel 2 er skrevet av Inger Håland og Kristian Rose Tronstad og viser utviklingen i kvinners og menns sysselsetting fra 1972 og frem til i dag. I tillegg viser vi hvordan gapet mellom kvinners og menns pensjonsgivende inntekt gradvis har minsket i takt med kvinners økte inntreden på arbeidsmarkedet. Videre belyser tidsbruksundersøkelsene hvordan fordelingen av det betalte og ubetalte arbeidet kjennetegnes av klare kjønnsforskjeller. Fritid blir også inkludert for å se hvordan endringen i kvinners og menns tid brukt til betalt og ubetalt arbeid står i forhold til fritid, fra 1970-tallet og frem til i dag.
- Kapittel 3 er skrevet av Harald Lunde og viser forskjeller i lønn mellom kvinner og menn. Lønnsforskjellene kan til dels knyttes til faktorer ved arbeidstakeren, for eksempel utdanning, yrke og alder. Lønnsforskjeller kan også knyttes til faktorer som har med arbeidsstedet å gjøre, for eksempel om det er offentlig eller privat sektor.
- Kapittel 4 er skrevet av Mads Ivar Kirkeberg. Her beskrives forskjeller mellom kvinner og menns yrkesinntekt, kapitalinntekter, skattepliktige overføringer (pensjoner og trygder) og diverse skattefrie overføringer som for eksempel barnetrygd, kontantstøtte, bostøtte, studiestipend og sosialhjelp. Hensikten er å vise hvordan inntektssammensetningen varierer etter kjønn, husholdningstype og livsfase.
- Kapittel 5 er skrevet av Mads Ivar Kirkeberg og omhandler andelen kvinner og menn med lavinntekt, og hva som kjennetegner kvinner og menn i lavinntektsgruppen.
- I kapittel 6, som er skrevet av Frøydis Strøm, ses det nærmere på innvandrerkvinner i forhold til innvandrer menn og kvinner uten innvandrerbakgrunn, i lys av ulike typer inntekter.
- Del 3 er en indikator del som inneholder tidsserier med nøkkeltall for kvinner og menns sysselsetting, lønn og inntekt.

Del 1

1. Yrkesdeltakelse og arbeidstid blant mødre og fedre. Klar utjevning, men fremdeles store kjønnsforskjeller

- Siden begynnelsen av 1990-tallet er det gjennomført flere reformer som påvirker rammene for foreldres yrkestilpasninger i barnefasen. I dette kapitlet beskrives gifte/samboende mødres og fedres yrkestilknytning og arbeidstid i perioden 1991-2004 gjennom spesialanalyser av SSBs arbeidskraftundersøkelser. Vi viser både *avtalt* og *faktisk* arbeidstid. Disse målene gir noe ulike bilder av foreldres tidsbruk i yrkeslivet, særlig for mødre med helt små barn.
- Andelen sysselsatte mødre med barn 0-15 år økte fra 74 prosent i 1991 til 81 prosent i 2004. Økningen var størst for dem med barn tre til seks år.
- Sysselsettingsnivået er fremdeles høyere blant mødre med store barn enn blant mødre med små barn, men yngste barns alder har mindre betydning enn før. I 2004 var 70 prosent av mødrene med barn under ett år sysselsatt, mot 87 prosent av dem med yngste barn 11-15 år.
- Økt sysselsetting blant mødre innebærer at flere har et arbeidsforhold eller en arbeidskontrakt. Mange er imidlertid borte fra jobb pga. permisjon, ferie, sykdom e.l. Utvidelsen av foreldrepermisjonen på 1990-tallet innebærer en økning i det midlertidige fraværet blant mødre med små barn. 46 prosent av de sysselsatte mødrene med barn under tre år var borte fra jobb i undersøkelsesuka i 2004, mot 38 prosent i 1991. Det er særlig mødre med barn under ett år som har høyt midlertidig fravær, men også blant dem med ettåringer er mange borte fra jobb, trolig i ulønnet permisjon.
- Det var en klar økning i den avtalte arbeidstiden blant sysselsatte mødre i perioden, fra 28 timer i gjennomsnitt per uke i 1991 til 31 timer i 2004. Økningen gjaldt for mødre med barn i alle aldersgrupper, men i noe ulik grad.
- Færre mødre enn før har kort deltidsarbeid, flere har vanlig heltid, mens andelen med lang deltid har vært stabil. Til tross for en viss nedgang i deltidsarbeidet, er deltid fremdeles en vanlig tilpasning blant mødre.
- 47 prosent av de sysselsatte hadde en avtale om deltid i 2004. Få mødre har arbeidstid utover vanlig heltid. I 2004 hadde bare 4 prosent en avtalt arbeidstid på minst 40 timer per uke.
- Avtalt heltidsarbeid er mer vanlig blant mødre med små enn med store barn. De fleste mødrene til de minste barna har imidlertid foreldrepermisjon og registreres som sysselsatte med den arbeidstiden de hadde før permisjonen. Dette er ofte heltid.
- Mødres faktiske arbeidstid ligger betydelig under deres avtalte arbeidstid, og avviket er særlig stort for dem med helt små barn. Dette skyldes i hovedsak at mange har permisjon.
- Sysselsatte mødre med barn under 16 år brukte i gjennomsnitt vel 23 timer per uke til yrkesarbeid i 2004. Dette var bare vel ½ time mer enn i 1991. Utviklingen varierer med yngste barns alder. Blant mødre med barn under tre år var det en svak nedgang i den faktiske arbeidstiden. Blant dem med eldre barn var det en viss økning.
- Vi har også beregnet gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for alle mødre, ikke bare for de sysselsatte. De som ikke er sysselsatt får da en arbeidstid på 0 timer. I 2004 brukte mødre med barn 0-15 år i gjennomsnitt om lag 19 timer per uke til yrkesarbeid. Dette var omtrent to timer mer enn i 1991. Økningen var størst blant dem med barn i alderen tre til ti år.
- Mødre har altså fått en noe sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet siden begynnelsen av 1990-tallet, men sett i lys av den sterke satsningen på barnehager og skolefritidsordninger i perioden, samt den politiske vektleggingen av behovet for mødres arbeidskraft, er økningen i mødres arbeidstid ganske beskjeden.
- Sysselsettingsnivået blant fedre var stabilt høyt gjennom hele 1990-tallet og fram til 2004, da 92 prosent av fedrene var sysselsatt.

- Det var en svak nedgang i den avtalte arbeidstiden blant sysselsatte fedre i perioden, fra vel 40 timer per uke i 1991 til vel 39 timer per uke i 2004. Endringen gjelder for fedre med barn i alle aldersgrupper og henger sammen med at færre enn før har svært lang arbeidstid, mens noe flere har vanlig fulltid.
- Lang arbeidstid er fremdeles mer utbredt blant fedre enn blant mødre. I 2004 hadde omtrent 16 prosent av de sysselsatte fedrene en avtalt arbeidstid på over 40 timer per uke.
- Bare omtrent 5 prosent av de sysselsatte fedrene har deltidsarbeid. Dette er omtrent samme andel som på begynnelsen av 1990-tallet.
- Også når vi ser på den faktiske arbeidstiden, finner vi en klar nedgang i fedres yrkesarbeid. I 2004 brukte sysselsatte fedre i gjennomsnitt om lag 35 timer per uke til yrkesarbeid. I 1991 var gjennomsnittet omtrent 38 timer.
- Fedre med helt små barn bruker noe mindre tid til yrkesarbeid enn dem med større barn, men yngste barns alder har mindre betydning for arbeidstiden blant fedre enn blant mødre. I 2004 hadde sysselsatte fedre med barn under tre år i gjennomsnitt en ukentlig arbeidstid på vel 33 timer.
- Det har vært en svak økning i midlertidig fravær fra jobb blant fedre med helt små barn. I 2004 var om lag 16 prosent av de sysselsatte fedrene borte hele undersøkelsesuka. I 1991 var andelen 11 prosent. Økningen har trolig sammenheng med de bedrede permisjonsrettighetene i perioden.
- Ettersom mødre har økt sin arbeidstid noe, mens det har vært en viss reduksjon blant fedre, er kjønnsforskjellen i foreldres arbeidstid litt mindre i dag enn ved inngangen til 1990-åra. Ser vi alle foreldre med barn 0-15 år under ett, utgjorde mødres arbeidstid 58 prosent av fedres arbeidstid i 2004, mot bare 48 prosent i 1991.
- Kjønnsforskjellen i tid brukt til yrkesarbeid er mest markert når barna er små, og minst blant foreldre med store barn. Men også når barna er forholdsvis store, bruker mødre betydelig mindre tid i yrkeslivet enn fedre. I 2004 utgjorde arbeidstiden blant mødre med barn 11-15 år omtrent 70 prosent av fedres arbeidstid.
- Til tross for en viss utjevning, er det altså fremdeles stor forskjell mellom mødres og fedres tilknytning til arbeidsmarkedet. Mødre har fremdeles noe lavere sysselsettingsnivå enn fedre, arbeider oftere deltid og har sjeldnere lang arbeidstid. Videre tar de fremdeles ut det aller meste av foreldrepermisjonen etter fødsel.

1.1. Innledning

Det har vært en viktig målsetting i norsk familie- og likestillingspolitikk å legge til rette for at både kvinner og menn skal kunne kombinere familie- og yrkesliv, at kvinner skal kunne delta i yrkeslivet på linje med menn, og at arbeidet hjemme skal deles likere mellom foreldrene. Med en aldrende befolkning er det dessuten ønskelig at folk i yrkesaktiv alder i størst mulig grad jobber full tid også i barnefasen for å dekke etterspørselen etter arbeidskraft. Lenge ble det å kombinere familie og barn betraktet som en utfordring først og fremst for kvinner. Familiepolitikken på 1970- og 1980-tallet dreide seg mye om å tilrettelegge for økt yrkesarbeid blant mødre. På 1990-tallet og etter årtusenskiftet har det også vært en viktig målsetting å få fedre til å delta mer i familiearbeidet. Dette har bidratt til å problematisere overtids- og ekstraarbeid blant fedre på en ny måte. Siden begynnelsen av 1990-tallet er det gjennomført en rekke familie- og velferdspolitiske reformer som endrer rammebetingelsene for foreldres yrkestilpasninger i barnefasen. I internasjonal sammenheng har norske kvinner høy yrkesdeltakelse, også i barnefasen. Mange arbeider imidlertid deltid, og sammenlignet med mange andre land er det norske arbeidsmarkedet sterkt kjønnsdelt med en overrepresentasjon av kvinner i offentlige sektor, og i helse- og omsorgsykker. Kvinner arbeider ofte i yrker og virksomheter med mye deltidsarbeid (Kjeldstad 2006), mens menn sjeldnere er på arbeidsplasser med stort innslag av deltid. Menn møter langt oftere enn kvinner forventinger om innsats utover vanlig arbeidstid (Abrahamsen 2002).

I dette kapitlet beskriver vi mødres og fedres arbeidstid fra begynnelsen av 1990-tallet og fram til 2004 ved hjelp av spesialanalyser fra Statistisk sentralbyrås (SSBs) arbeidskraftundersøkelser (AKU). Vi viser både den *avtalte* og den *faktiske* arbeidstiden. Mødres yrkesdeltakelse og arbeidstid rapporteres løpende i AKU (f.eks. Statistisk sentralbyrå 2003), men slik statistikk gis ikke for fedre.¹ Vi bruker dels noe andre mål og beregningsmåter enn dem som vises i den løpende rapporteringen. Dette gir et mer nyansert bilde av utviklingen over tid og av forskjeller mellom foreldre med barn i ulike aldersgrupper og mellom mødre og fedre. Opplegget for AKU og den tilretteleggingen som er gjort for våre analyser, omtales i et appendiks bak.

Analysene omfatter gifte og samboende foreldre med barn 0-15 år. Ettersom barnas alder har stor betydning

¹ I tillegg til den løpende rapporteringen finnes en rekke analyser av mødres yrkesarbeid basert på AKU-data (f.eks. Kjeldstad 1991 og 1993, Ellingsæter og Wiers-Jensen 1997, Jensen 2000). Når fedres arbeidstid ikke inngår i den løpende rapporteringen fra AKU, har dette sammenheng med at det er mer komplisert å identifisere fedre enn mødre i arbeidsmarkedsstatistikken. Det er likevel foretatt noen analyser av fedres arbeidstid på grunnlag av ulike datakilder (f.eks. Ellingsæter 1991, Kitterød og Roalsø 1996, Kjeldstad og Rønsen 2002, Kitterød og Kjeldstad 2003).

for særlig mødres yrkesarbeid, er tabellene gruppert etter yngste barns alder. I kommentarene legger vi mest vekt på foreldre med helt små barn og dem med de største barna. Yrkestilpasningene blant foreldre med helt små barn er interessante fordi de familiepolitiske reformene siden begynnelsen av 1990-tallet særlig har vært rettet mot dem med barn under tre år. Foreldre med 11-15-åringer har interesse fordi barna da trenger mindre tilsyn slik at det i prinsippet er lettere for begge foreldre å delta for fullt på arbeidsmarkedet.²

Før vi presenterer resultatene nevner vi kort noen viktige familiepolitiske reformer som kan ha betydning for foreldres arbeidstid. Tabellene er samlet bak i kapitlet. Figurene i tekstdelen er basert på tabellene. Notene til figurene angir hvilke tabeller tallene er hentet fra.

Viktige familiepolitiske reformer

Både familiepolitiske reformer, endringer i arbeidsmarkedet generelt og forhold på den enkeltes arbeidsplass kan ha betydning for foreldres valg av arbeidstid. For par vil også partnerens tilpasning være en viktig rammebetingelse. Vi tar ikke sikte på å vurdere virkninger av enkeltreformer her, men kjennskap til intensjonene bak reformene utgjør et viktig bakteppe for beskrivelsen av endringer i foreldres arbeidsmarkedsatferd.

De generelle arbeidstidsbestemmelsene har i liten grad vært endret siden begynnelsen av 1990-tallet, men antall feriedager økte fra 21 til 25 dager fra 2000 til 2002. I familie- og trygdepolitikken er det gjennomført flere store reformer som kan ha betydning for foreldres tidsbruk ute og hjemme. Den betalte fødselspermisjonen er betydelig utvidet, slik at foreldre siden 1993 kan være hjemme med barn i opptil ett år med lønn (42 uker med 100 % kompensasjon eller 52 uker med 80 % kompensasjon). I forbindelse med utvidelsen i 1993 ble det også innført en fedrekvote på fire uker i permisjonen. Denne er reservert for far og kan ikke overføres til mor uten av helt spesielle grunner. I 2005 og 2006 ble fedrekvoten utvidet til henholdsvis 5 og 6 uker, men våre analyser går kun fram til 2004. Målet med fedrekvoten er at fedre skal ta større del i barneomsorgen, både mens barna er helt små og på lengre sikt. Dette begrunnes med at det vil ha positive konsekvenser for likestillingen, og at fedre og barn har godt av å tilbringe tid sammen (St. meld. nr. 70 1991-92). I 1994 ble det innført en tidskontoordning som åpner for et mer fleksibelt uttak av fødselspermisjonen. Den kan tas ut som deltidspolisjon (50 prosent til 90 prosent i jobb) til barnet fyller to år. Begge foreldre

kan benytte ordningen. I 1995 ble foreldres rett til ulønnet omsorgspermisjon utvidet til å gjelde fram til barnet er tre år. I 2000 fikk fedre mer selvstendige rettigheter i fødselspermisjonen ved at deres fødselspenger for permisjon utover fedrekvoten nå baseres på egne opptjente rettigheter, og ikke, som tidligere, på mors opptjente rettigheter. For mange par vil dette innebære at det økonomiske tapet ved at far tar permisjon blir mindre.

I 1998/99 ble det innført en ordning med kontantstøtte til foreldre som ikke benytter statlig subsidierte barnehageplasser. Målet har bl.a. vært å gi foreldre mer tid til omsorg for egne barn og større valgfrihet med hensyn til omsorgsform (St. prp nr. 53 1997-98). Ordningen innebærer at foreldre med barn 1-2 år som ikke gjør bruk av statlig subsidiert barnetilsyn, får utbetalt et månedlig beløp som i utgangspunktet tilsvarer statstilskuddet til en barnehageplass.

I hele perioden, og særlig siden slutten av 1990-tallet, har det også vært en sterk satsing på flere og billigere barnehageplasser. Det er innført en statlig bestemt maksimalpris som innebærer at mange foreldre får betydelig billigere barnetilsyn enn tidligere. Andelen ett- til femåringer i barnehage økte fra 40 prosent i 1991 til 72 prosent i 2004 (SSBs barnehagestatistikk). For ett- til toåringene økte andelen i barnehage fra 18 til 48 prosent i perioden, og for tre- til femåringene var det en økning fra 56 til 88 prosent. Det er særlig antall heltidsplasser som har økt. Også skolefritidsordningen ble kraftig bygget ut i perioden.

De familiepolitiske reformene siden begynnelsen av 1990-tallet har altså hatt ulike og til dels sammensatte innretninger og siktemål. Både økt fleksibilitet og valgfrihet, større likedeling av yrkes- og familiearbeid mellom mødre og fedre, samt mer tid til barna, har vært sentrale målsettinger. Noen av reformene kan antas å påvirke foreldres yrkesdeltakelse og arbeidstid i ulike retninger. Eksempelvis vil fedrekvoten kunne bidra til at fedre bruker mer tid hjemme og mindre tid på jobb, mens kontantstøtten kan trekke i retning av en mer tradisjonell arbeidsdeling mellom foreldrene ved at mor begrenser sin innsats i yrkeslivet. Flere barnehageplasser kan gjøre det lettere for begge foreldre å delta i yrkeslivet på fulltid. Sjenerøse permisjonsordninger i forbindelse med fødsel kan bidra til at flere mødre beholder tilknytningen til yrkeslivet når de får barn. Men de bidrar også til lange yrkesfravær blant mødre så lenge mødre tar ut det meste av permisjonen. Den sterke vekten på foreldres, og særlig mødres valgfrihet i forhold til jobb og hjem innebærer, ifølge Skrede (2004) at det familiepolitiske systemet i Norge presenterer mulighetene for det likestilte foreldreskapet som et tilbud, men ikke som en norm.

² Analysene er en videreføring og utvidelse av tidligere arbeider (Kitterød og Kjeldstad 2002a og b, 2003, 2004). Vi har tidligere vist utviklingen i mødres og fedres yrkesdeltakelse og arbeidstid i tiden 1991-2001. Nå har vi tall t.o.m. 2004. Dessuten foretar vi mer detaljerte analyser for foreldre med helt små barn enn hva vi har gjort før.

Sentrale begreper i AKU

Deltakerne blir spurt om sin tilknytning til arbeidsmarkedet i en bestemt referanseuke. Som *sysselsatte* regnes de som utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i undersøkelsesuka, samt personer som har slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon o.l. Personer i permisjon uten lønn regnes også som sysselsatte hvis permisjonens varighet er under ett år. Men hvis lønnet og ulønnet permisjon til sammen varer i mer enn ett år sammenhengende, vil personen regnes som ikke sysselsatt i den overskytende perioden hvis permisjonen da er ulønnet. Personer som er inne til førstegangs militær- eller siviltjeneste regnes som sysselsatte. Personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysselsatte, til forskjell fra personer på andre typer tiltak, der det bare utbetales en kursstønad o.l. Sysselsatte omfatter både ansatte, selvstendige og familiearbeidere uten fast avtalt lønn. Sysselsatte *midlertidig fraværende* er personer med fravær fra jobb hele undersøkelsesuka, f.eks. pga. ferie, permisjon eller egen eller barns sykdom. De øvrige sysselsatte betegnes som *i arbeid*. *Arbeidsledige* er personer uten inntektsgivende arbeid som har forsøkt å skaffe seg slikt arbeid i løpet av de siste fire ukene, og som kan påta seg slikt arbeid i løpet av de neste to ukene. *Arbeidsstyrken* er summen av de sysselsatte og de arbeidsledige, og *personer utenfor arbeidsstyrken* er de som verken var sysselsatte eller arbeidsledige i undersøkelsesuka.

Alle sysselsatte blir spurt om sin avtalte/vanlige arbeidstid og om hvor mye de faktisk jobbet i en bestemt referanseuke. *Avtalt/vanlig arbeidstid* er det antall timer per uke som den ansatte ifølge arbeidskontrakten skal være på arbeid. Eventuelt fravær pga. sykdom, ferie, betalt permisjon e. l. skal ikke trekkes fra, og overtid skal ikke regnes med. For ansatte med avtale om arbeidstid der det avtalte timetallet varierer fra uke til uke, oppgis både den arbeidstiden som gjaldt for referanseuka, og gjennomsnittet per uke. Det er gjennomsnittstallene som benyttes i analysene her. For ansatte som ikke har noen arbeidstidsavtale, og for selvstendige og familiearbeidere, oppgis gjennomsnittlig arbeidstid per uke. Tallene for avtalt/vanlig arbeidstid i vår analyse er basert på arbeidstid både i hovedyrke og eventuelle biyrker. I tråd med praksis i den løpende rapporteringen fra AKU skiller vi mellom kort deltid (1-19 timer), lang deltid (20-36 timer) og heltid. Hovedregelen i AKU er at en avtalt/vanlig arbeidstid under 37 timer per uke regnes som deltid. Ettersom enkelte yrker kan ha en avtalt heltid på mindre enn 37 timer, blir personer som oppgir en avtalt/vanlig arbeidstid på 32-36 timer per uke, spurt om dette er heltids- eller deltidsarbeid. De som oppgir at dette er heltid, regnes da som heltidsarbeidende, mens de som oppgir at det er deltid, regnes som deltidsarbeidende. Kategorien for "normal" heltid regnes i denne analysen som 32-40 timer. I tillegg kartlegger vi ekstra lang avtalt arbeidstid, hhv. 41-49 timer per uke og 50 timer eller mer per uke.

Faktisk/utført arbeidstid gjelder timer som faktisk ble utført i inntektsgivende arbeid i referanseuka, inklusive overtid og ekstraarbeid og eksklusive fravær ved sykdom, ferie, permisjon o.l. Eksempelvis vil en person med fødselspermisjon fra en full stilling bli registrert med en avtalt arbeidstid på 38 timer, men med en faktisk arbeidstid på 0 timer. Vi skiller mellom følgende seks kategorier: 0 timer (midlertidig fraværende hele referanseuka), 1-19 timer, 20-36 timer, 37-40 timer, 41-49 timer og 50 timer eller mer. Også her ser vi på summen av innsatsen i hovedyrke og eventuelle biyrker.

1.2. Sysselsetting og midlertidig fravær

Økt sysselsetting blant mødre

Perioden fra 1991 til 2004 var preget av varierte konjunkturer på arbeidsmarkedet, med stagnasjon og nedgang i sysselsettingen og økende ledighet i de første årene, etterfulgt av en i hovedsak motsatt utvikling fram mot 1998/1999. Da ble vi igjen vitne til en viss forverring av arbeidsmarkedsforholdene, men denne utviklingen ser nå ut til å ha snudd. Sysselsettingsmønsteret blant mødre og fedre varierer imidlertid lite med disse konjunkturane. Tabell 1.1. viser andelen sysselsatte, andelen arbeidsledige og andelen utenfor arbeidsstyrken for gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i tiden 1991-2004, gruppert etter yngste barns alder. Tabell 1.2. viser de samme fordelingene for mødre med barn null til to år, fordelt etter barnas alder. Tabellene 1.3. og 1.4. viser fordelingene for gifte/samboende fedre. Tabellene 1.2.

og 1.4. er altså gruppert etter yngste barns alder med ettårsintervaller. Det blir da forholdsvis få observasjoner i hver gruppe. Vi kan derfor ikke legge stor vekt på mindre endringer fra år til år for enkeltgrupper, men må se på de mer langsiktige trendene. Tabeller og figurer for disse gruppene er først og fremst ment å illustrere de store forskjellene i yrkestilknytning og arbeidstid mellom foreldre med null-, ett- og toåringer, særlig for mødre.

Det har vært en klar økning i andelen sysselsatte mødre siden begynnelsen av 1990-tallet. I 1991 var 74 prosent av mødre med barn 0-15 år sysselsatt, mot 81 prosent i 2004. Økningen fant i hovedsak sted fram til 1997. Arbeidsledigheten blant mødre har vært forholdsvis lav i hele perioden. 3 prosent av mødre var arbeidsledige i 1991, og andelen var omtrent den

samme i 2004.³ Det var bare beskjedne variasjoner i perioden. Andelen mødre utenfor arbeidsstyrken har gått ned, fra 23 prosent i 1991 til 17 prosent i 2004.

Sysselsettingsutviklingen har grovt sett fulgt det samme mønsteret for mødre med små og store barn i perioden, men vi ser en noe sterkere økning i andelen sysselsatte blant dem med barn under sju år enn blant dem med større barn. Aller størst har økningen vært blant dem med barn tre til seks år, noe som er i tråd med den sterke veksten i antall barnehageplasser for barn i denne aldersgruppen. Veksten blant småbarnsmødrene har medført at forskjellen i sysselsettingsnivå etter yngste barns alder ble redusert i perioden. I 2004 var 70 prosent av mødre med barn under ett år sysselsatt, mot 87 prosent av dem med yngste barn 11-15 år. Forskjellen utgjør 17 prosentpoeng. I 1991 var forskjellen i andelen sysselsatte mellom mødre med de yngste og de eldste barna på 20 prosentpoeng. Det ser altså ut til at barnas alder fikk noe mindre betydning for mødres tilknytning til arbeidsmarkedet i perioden, men fremdeles er andelen sysselsatte klart lavere blant dem med små barn enn blant dem med større barn. Dette fremgår også tydelig når vi sammenligner figurene 1.2 og 1.3.

Stabil sysselsetting blant fedre

Sysselsettingen blant fedre var meget høy gjennom hele 1990-tallet og fram til 2004 (jf. figur 1.4). I 2004 var 92 prosent av fedrene sysselsatt (tabell 1.3), og i 1991 var andelen 93 prosent. Arbeidsledigheten var relativt lav i hele perioden, men varierte noe fra år til år. I 1991 var 3 prosent av fedrene arbeidsledige. Andelen var omtrent den samme i 2004. I årene 1997 til 2001 var andelen under 2 prosent. Andelen fedre utenfor arbeidsstyrken var stort sett jevnt lav i hele perioden. Skiftende konjunkturer på 1990-tallet innebar forholdsvis små variasjoner her. Likevel ser vi at andelen utenfor arbeidsstyrken har økt svakt i perioden for fedre med barn i alle aldre. På samme måte som gifte/samboende mødre har noe lavere ledighet enn kvinner totalt, har gifte/samboende fedre lavere ledighet enn alle menn sett under ett. På første halvdel av 1990-tallet var det likevel visse konjunkturvariasjoner også blant fedre. I bunnårene 1992 og 1993 ser vi en høyere arbeidsledighet blant fedre enn i perioden for øvrig. Det var særlig fedre med helt små barn som ble rammet av ledighet. Også på slutten av perioden, i 2003 og 2004, ser vi forholdsvis høye ledighetstall for fedre med barn under sju år. Vel 3 prosent av fedrene med så små barn var da arbeidsledige.

Ulikt hva som er tilfellet for mødre, har yngste barns alder liten betydning for sysselsettingsnivået blant

fedre. Uansett barnas alder er vel ni av ti gifte/samboende fedre sysselsatt (jf. figurene 1.4, 1.5 og 1.6).

Ettersom det har vært en viss økning i andelen sysselsatte mødre, mens sysselsettingsnivået blant fedre har vært ganske stabilt, er det mindre kjønnsforskjeller i foreldres sysselsettingsmønster i dag enn ved inngangen til 1990-tallet. Ser vi alle foreldre med barn 0-15 år under ett, var det 19 prosentpoeng flere sysselsatte fedre enn mødre i 1991. I 2004 var forskjellen omtrent 11 prosentpoeng.

Mer midlertidig fravær blant mødre med små barn

Den økte sysselsettingen blant mødre innebærer at stadig flere har et arbeidsforhold eller en arbeidskontrakt. Det er imidlertid ikke alle sysselsatte som faktisk er på jobb. Mange er midlertidig fraværende i den aktuelle undersøkelsesuka pga. sykdom, ferie, avspasering eller permisjon. Blant foreldre med små barn er mange borte fordi de har foreldrepermisjon. Tabellene 1.5. og 1.6. viser andel mødre med barn i ulike aldersgrupper som faktisk var i arbeid⁴ i undersøkelsesuka, andelen som var midlertidig fraværende,⁵ og andelen som ikke var sysselsatt. Dette illustreres også i figurene 1.1, 1.2. og 1.3. Tabellene 1.7. og 1.8. og figurene 1.4., 1.5. og 1.6. viser de samme fordelingene for fedre.

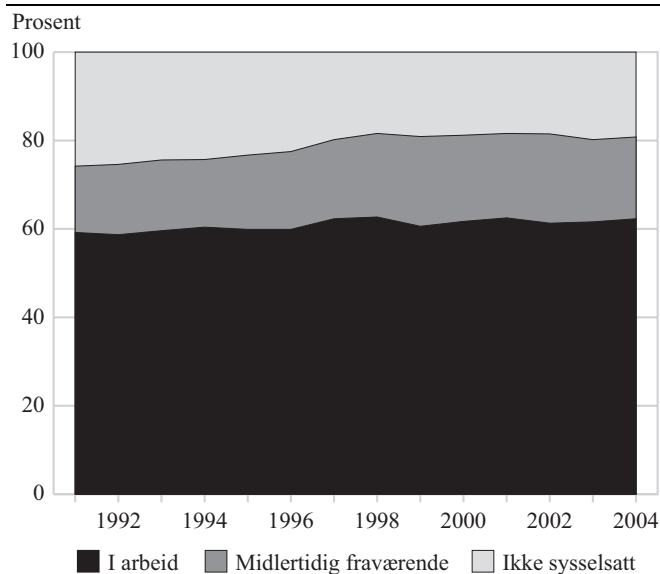
For mødres del ser vi at det på 1990-tallet var en sterkere økning i andelen midlertidig fraværende enn i andelen som faktisk var i arbeid. Dette gjelder for alle mødre sett under ett, men er særlig tydelig for dem med små barn. For mødre med null- til toåringer økte andelen midlertidig fraværende fra 25 prosent til 33 prosent i tiden 1991 til 2004, mens andelen som faktisk var i arbeid, gikk ned fra 41 til 39 prosent. Det er særlig mødre med barn under ett år som i stor grad er borte fra jobben, noe som har sammenheng med at svært mange da har permisjon. I 2004 var godt og vel 60 prosent av dem med nullåringer borte fra jobben i undersøkelsesuka, mens bare 8 prosent faktisk var i arbeid. Blant mødre med ettåringer var 30 prosent borte fra jobben i undersøkelsesuka, mens 40 prosent faktisk var i arbeid. Andelen midlertidig fraværende er betydelig lavere for dem med toåringer, om lag 17 prosent, mens den ser ut til å stabilisere seg på vel 12 prosent når yngste barn er tre år.

⁴ En del av dem som faktisk var i arbeid kan ha vært borte fra jobb en eller flere dager i undersøkelsesuka pga. sykdom, avspasering, ferie o.l.

⁵ En omlegging av undersøkelsesopplegget i 1996 kan ha ført til et visst brudd i tidsserien for midlertidig fravær. Man gikk da over til løpende undersøkelsesuker i AKU slik at alle uker i året blir kartlagt. Dermed er det ikke, som ved tidligere datainnsamlinger, mulig å unngå bevegelige helligdager og fridager i de ukene man velger ut. Videre vil trolig noe mer ferie komme med ettersom hele sommeren blir dekket, og ikke bare utvalgte uker som tidligere. Dette kan ha ført til noe mer midlertidig fravær fra 1996.

³ I den løpende arbeidsmarkedsstatistikken vises andelen arbeidsledige som prosent av arbeidsstyrken. Her viser vi prosentandelen av alle mødre.

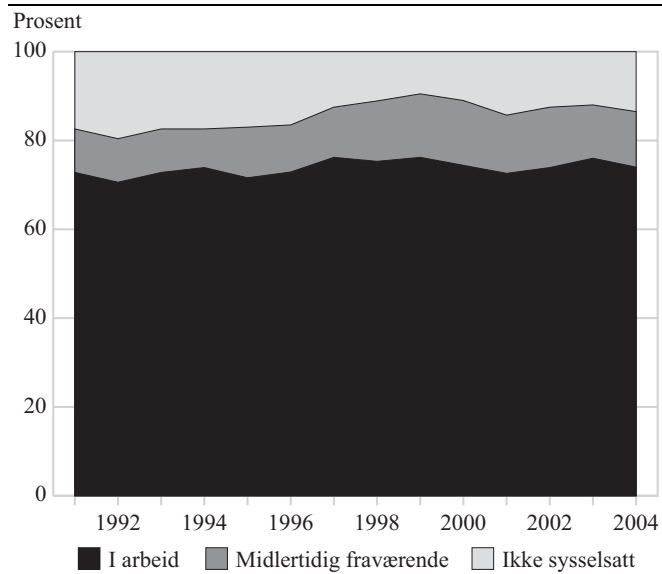
Figur 1.1. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatt av alle gifte/samboende mødre med yngste barn 0-15 år. 1991-2004. Prosent ¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.5.

Kilde: AKU

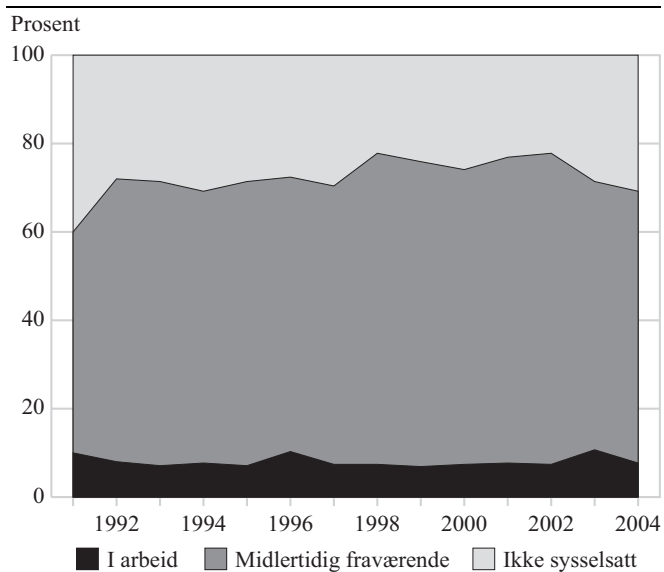
Figur 1.3. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatt av alle gifte/samboende mødre med yngste barn 11-15 år. 1991-2004. Prosent ¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.5.

Kilde: AKU

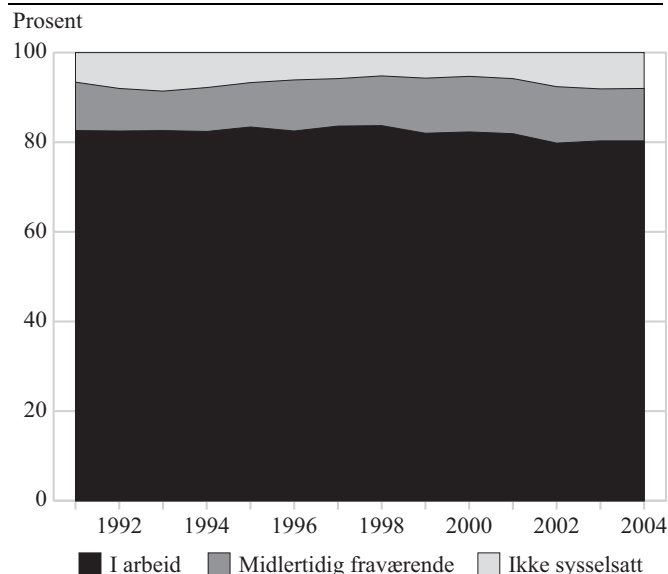
Figur 1.2. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatt av alle gifte/samboende mødre med yngste barn 0 år. 1991-2004. Prosent ¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.6.

Kilde: AKU

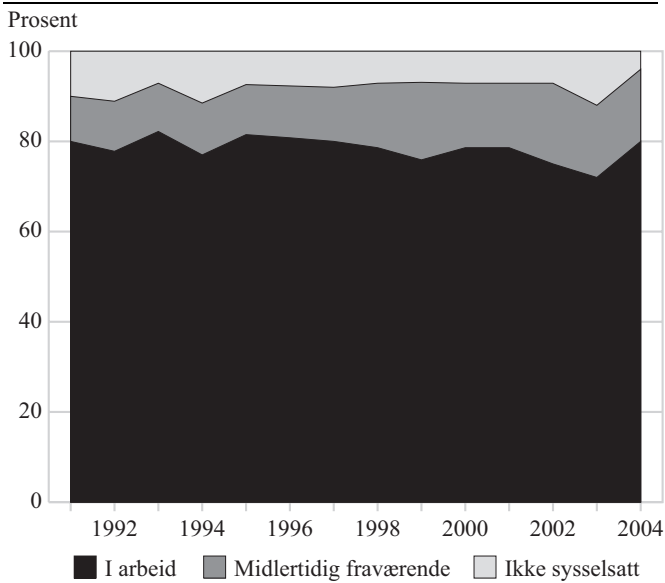
Figur 1.4. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatt av alle gifte/samboende fedre med yngste barn 0-15 år. 1991-2004. Prosent ¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.7.

Kilde: AKU

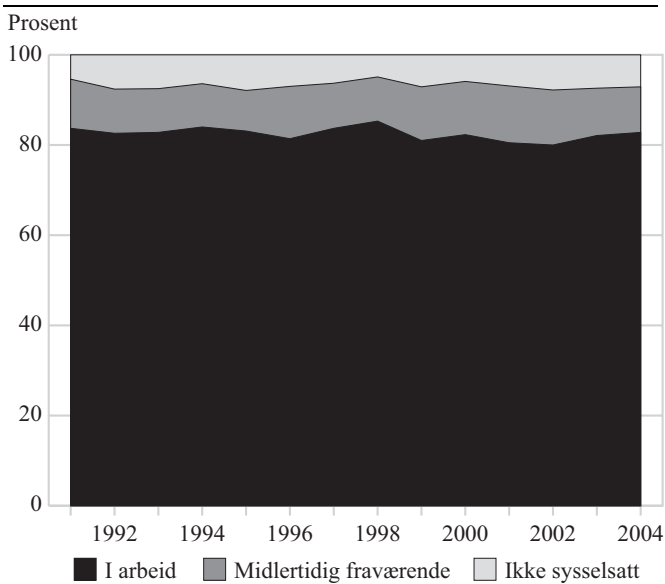
Figur 1.5. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatt av alle gifte/samboende fedre med yngste barn 0 år. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.8.

Kilde: AKU

Figur 1.6. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatt av alle gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.7.

Kilde: AKU

Siden begynnelsen av 1990-tallet har altså flere mødre fått en formell tilknytning til arbeidsmarkedet med de rettigheter og plikter dette gir. For mødre med små barn innebærer imidlertid ikke dette at de bruker mer tid i yrkeslivet ettersom flere enn før er midlertidig borte fra arbeid. Utviklingen må sees i sammenheng med de bedre rettighetene til betalt og ubetalt foreldrepermisjon i perioden. En lignende utvikling fant sted blant svenske mødre da foreldrepermisjonen ble utvidet der på 1980-tallet (Jonung og Persson 1993). Sjenerøse permisjonsordninger har altså gjort

det mulig for mødre å beholde tilknytningen til yrkeslivet mens de har små barn, men det er viktig å være klar over at andelen sysselsatte lett kan gi et overdrevent bilde av hvor mye mødre jobber mens barna er små. Svært mange registreres som sysselsatte, men er i praksis hjemme med permisjon.

Mødre med større barn er oftere i arbeid enn før

For mødre med eldre barn er bildet annerledes. Både for dem med tre- til seksåringer og dem med sju- til tiåringer økte andelen som faktisk var i arbeid med om lag fem prosentpoeng i perioden. Henholdsvis 69 og 72 prosent av mødrene i disse gruppene var faktisk i arbeid i 2004, mens 12-13 prosent var midlertidig borte fra jobben. Økningen i det midlertidige fraværet var her ganske beskjeden. Den økte andelen sysselsatte innebærer her altså at flere faktisk var på jobb. Dette rimer godt med den sterke satsingen på barnehager og skolefritidsordninger, som gjør det lettere for mødre med barn i disse aldersgruppene å delta i yrkeslivet.

En svak økning i midlertidig fravær blant fedre med små barn

Midlertidig fravær er langt mindre utbredt blant fedre enn mødre, men også for fedre var det en viss økning i fraværet fra siste halvdel av 1990-tallet (tabellene 1.7. og 1.8, figurene 1.4., 1.5. og 1.6.). Dette gjelder først og fremst for dem med helt små barn. Mens 10 prosent av fedrene med null- til toåringer var borte fra jobb i hele undersøkelsesuka i 1991, var andelen 14 prosent i 2004. I og med at økningen i det midlertidige fraværet kom før utvidelsen av antall feriedager, er det rimelig å se endringen i fraværet i sammenheng med fedres bedre permisjonsrettigheter på 1990-tallet. Evalueringen av fedrekvoten har vist at det store flertallet av fedre benytter seg av denne (Brandth og Kvande 2001). Andelen midlertidig fraværende er høyest for dem med null- og ettåringer. Om lag 16 prosent av fedrene var da borte i referanseuka. Nå barna er eldre, er andelen midlertidig fraværende om lag 10 prosent. Også for fedre er det altså slik at det midlertidige fraværet er høyere blant dem med helt små barn enn blant dem med større barn, men forskjellen er langt mer beskjeden enn for mødres del. Dette gjenspeiler at det fremdeles er mødre som tar mesteparten av foreldrepermisjonen, særlig i barnets første leveår. Mens vi for mødre finner atskillig mer midlertidig fravær blant dem med nullåringer enn blant dem med ettåringer, har fedre med ettåringer like mye fravær som fedre med nullåringer.

Politiske insentiver for å få fedre til å engasjere seg mer hjemme og ta en større del av foreldrepermisjonen, ser altså ut til å ha hatt en forholdsvis beskjeden effekt hittil, men en viss endring kan spores ved at noe flere er borte fra jobben mens barna er under to år. Muligens vil utvidelsen av fedrekvoten i 2005 og 2006 bidra til mer midlertidig fravær blant fedre i tida framover.

Stor kjønnsforskjell i andelen som er på jobb når barna er små

Ettersom mødre har betydelig mer midlertidig fravær enn fedre, er kjønnsforskjellen i andelen som faktisk er i arbeid, mer markert enn forskjellen i andelen sysselsatte. Dette gjelder når vi ser foreldre med barn 0-15 år under ett, men er mest tydelig for dem med de yngste barna. Blant dem med nullåringer var 80 prosent av fedrene, mot bare 8 prosent av mødrene, faktisk i arbeid i referanseuka i 2004. For dem med ettåringer var de tilsvarende andelene henholdsvis 74 og 40 prosent, mens andelene for dem med toåringer var henholdsvis 83 og 60 prosent. Ser vi derimot på dem med de største barna, 11-15 år, er kjønnsforskjellen ganske beskjeden. Her var 83 prosent av fedrene i arbeid i undersøkelsesuka, mens andelen blant mødre var 74 prosent.

1.3 Avtalt/vanlig arbeidstid

Mer heltid blant mødre

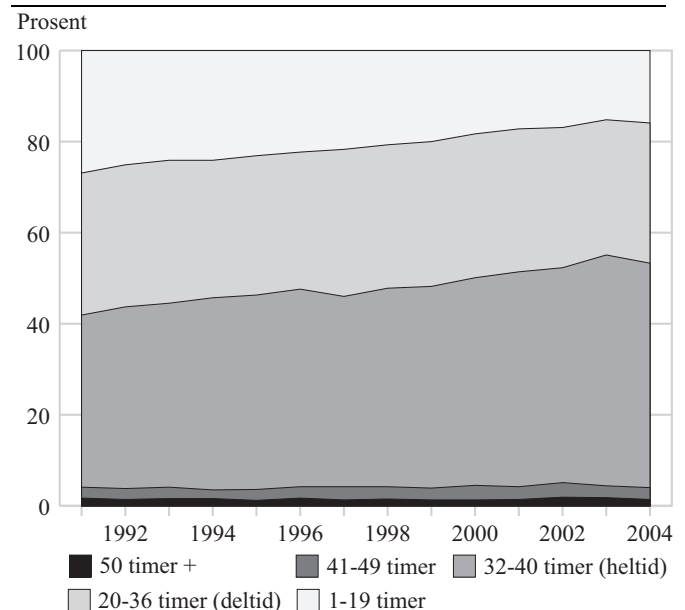
I AKU kartlegger man altså både avtalt/vanlig arbeidstid og faktisk/utført arbeidstid i timer per uke. Hvilket av disse målene som er mest hensiktsmessig, avhenger av hvilken problemstilling vi vil belyse. Den avtalte/vanlige arbeidstiden utløser en del rettigheter og plikter og viser folks formelle tilknytning til yrkeslivet. Den faktiske arbeidstiden viser hvor mye tid folk faktisk bruker til yrkesarbeid og er trolig et bedre mål for å vise likedeling av arbeid mellom mødre og fedre, og også grad av tidspress og travelhet. Det kan være store avvik mellom folks avtalte/vanlige arbeidstid på den ene siden og deres faktiske arbeidstid på den annen. Noen jobber mer enn arbeidstidsavtalen tilsier, mens andre jobber mindre. Som vist ovenfor, er det også mange som er borte fra jobb i hele undersøkelsesuka pga. ferie, sykdom, permisjon eller andre forhold. I dette avsnittet viser vi foreldres avtalte/vanlige arbeidstid, både ved prosentfordelinger og gjennomsnittsberegninger.

Tabell 1.9. viser fordelinger for avtalt/vanlig arbeidstid for sysselsatte mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Tabell 1.10. viser de samme fordelingene for mødre med null-, ett- og toåringer.⁶ Vi ser en ganske jevn økning i andel mødre med avtalt/vanlig heltidsarbeid i den perioden vi studerer. Omtrent halvparten av de sysselsatte mødrene hadde vanlig heltidsarbeid (32-40 timer per uke) i 2004, mens andelen i 1991 var 38 prosent. Økningen gjelder, i noe ulik grad, for mødre med barn i alle aldersgrupper. Ulikt hva vi kanskje kunne vente er andelen med vanlig heltid høyest blant mødrene med de minste barna. Hele 56 prosent av mødre med barn null til to år hadde en slik arbeidstid i 2004. Det er mødre med nullåringer som trekker opp denne andelen (tabell 1.10). I 2004 hadde så mye som 68 prosent av

⁶ Vi minner om at avtalt/vanlig arbeidstid her regnes som summen av arbeidstiden i hoved- og eventuelle biyrker. I 2004 hadde omtrent 8 prosent både av mødrene og fedrene mer enn ett arbeidsforhold.

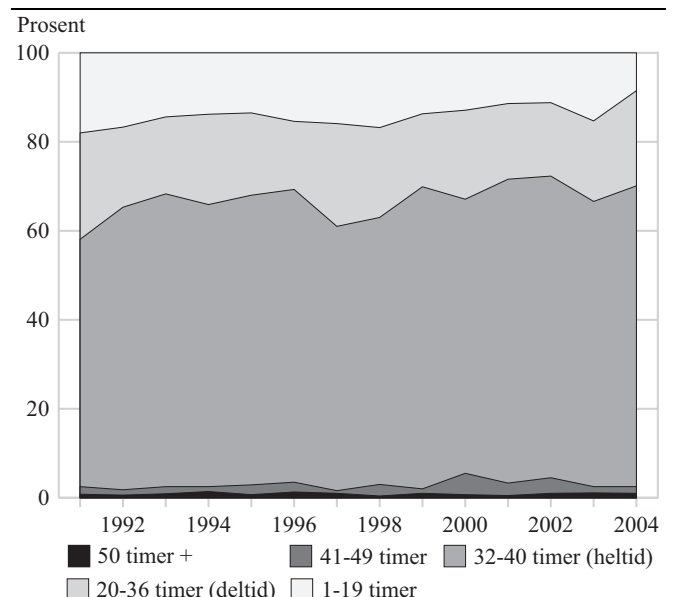
mødrene med så små barn en avtalt/vanlig arbeidstid på 32-40 timer per uke. Som vi så i forrige avsnitt, er de aller fleste av disse midlertidig borte fra jobben. De blir altså registrert som sysselsatte med den arbeidstiden de hadde før de gikk i permisjon, og dette er ofte heltid. De regnes da som heltidsarbeidende i hele permisjonstiden. En del vil trolig redusere arbeidstiden når permisjonen er slutt. Dermed er det betydelig færre med fulltidsarbeid blant mødre med ett- og toåringer enn blant dem med nullåringer. Blant mødre med barn tre til ti år, har omtrent 45 prosent en avtalt arbeidstid tilsvarende vanlig heltid. Blant dem med de eldste barna er andelen noe høyere, omtrent 50 prosent.

Figur 1.7. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 0-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



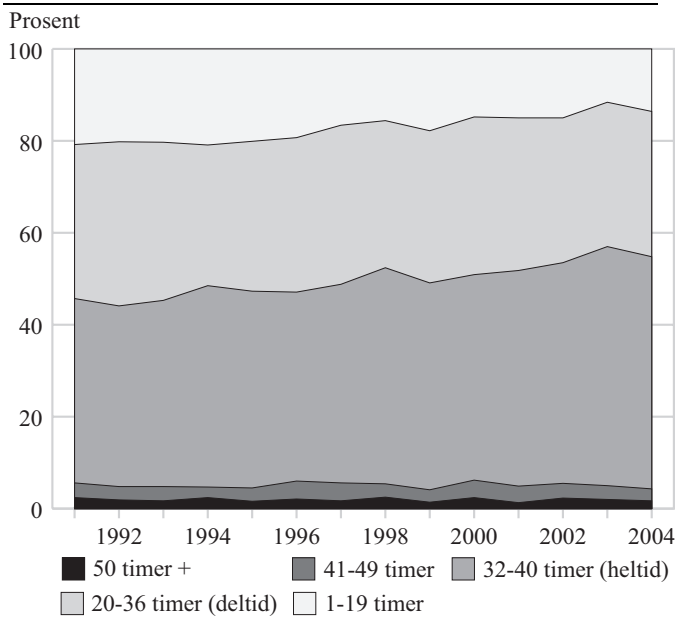
¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.9.
Kilde: AKU

Figur 1.8. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 0 år etter avtalt/vanlig arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.10.
Kilde: AKU

Figur 1.9. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 11-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.9.

Kilde: AKU

Deltid sjeldnere enn før, men fremdeles vanlig blant mødre

Parallelt med at heltidsarbeid er blitt vanligere, er det blitt færre mødre med deltid. Det er særlig kort deltid (1-19 timer per uke) som er mindre utbredt enn før. Ser vi mødre med barn 0-15 år under ett, sank andelen sysselsatte med kort deltid fra 27 prosent i 1991 til 16 prosent i 2004. Nedgangen fant sted både blant dem med små og store barn, men i noe ulik grad. I 2004 var andelen med kort deltid omtrent den samme blant mødre med barn i alle aldre (jf. også figurene 1.7., 1.8. og 1.9.).

Lang deltid (20-36 timer per uke) er nå atskillig mer utbredt enn kort deltid. I 2004 hadde 31 prosent av de sysselsatte mødrene en vanlig/avtalt arbeidstid som tilsvarte lang deltid. Dette var omtrent samme andel som i 1991. Mens kort deltid er blitt mindre vanlig, har det altså vært liten endring i andelen med lang deltid. Lang deltid er minst vanlig blant mødre med helt små barn, men for øvrig varierer utbredelsen av en slik ordning lite med yngste barns alder.

Selv om deltidsarbeid er blitt noe mindre vanlig, er slike tilpasninger fremdeles svært utbredt blant mødre. I internasjonal sammenheng, og også i Norden, skiller norske kvinner seg ut med en forholdsvis høy deltidsandel (Bø 2004). Nesten halvparten av mødrene i Norge, 47 prosent, har altså fremdeles en avtale om mindre enn full jobb. Selv når barna er ganske store, er deltidsandelen betydelig. 45 prosent av de sysselsatte mødrene med barn 11-15 år hadde deltidsarbeid i 2004, men dette er altså i hovedsak lang deltid.

Få mødre med lang arbeidstid

Arbeid utover vanlig full tid er lite utbredt blant mødre. Knappt 5 prosent av de sysselsatte har en avtalt/vanlig arbeidstid på mer enn 40 timer per uke. Dette mønsteret har endret seg lite siden begynnelsen av 1990-tallet, og det er liten forskjell mellom mødre med barn i ulike aldersgrupper. Selv blant dem med de eldste barna var det under 5 prosent som hadde avtale om mer enn fulltid i 2004.

Mødres gjennomsnittlige avtalte arbeidstid har økt med tre timer

Tabell 1.11. viser den gjennomsnittlige avtalte/vanlige arbeidstiden for sysselsatte mødre med barn i ulike aldersgrupper. Forskyvningen fra kort deltid mot mer heltid kommer til uttrykk ved en økning i den gjennomsnittlige arbeidstiden på vel tre timer blant mødre med barn 0-15 år, fra 28 timer i 1991 til vel 31 timer i 2004. Økningen gjelder, i noe ulik grad, for mødre med barn i alle aldersgrupper. Den var mest beskjeden blant dem med eldst barn (11-15 år), men dette må sees i lys av at mødre med så store barn allerede i 1991 hadde forholdsvis lang arbeidstid.

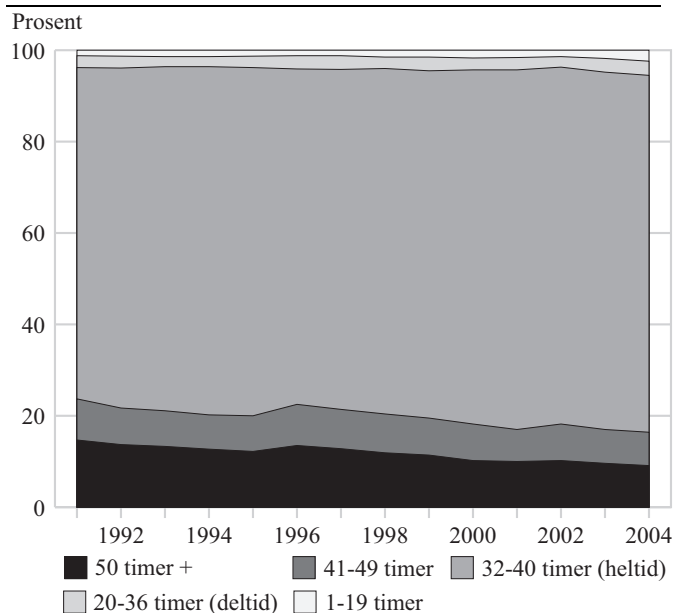
Det er mødrene med de yngste og mødrene med eldste barna som nå har lengst avtalt/vanlig arbeidstid i gjennomsnitt. Aller lengst avtalt/vanlig arbeidstid har mødre med nullåringer. I gjennomsnitt hadde disse en avtalt/vanlig arbeidstid på nesten 34 timer per uke i 2004. Igjen er det viktig å minne om at mange av disse mødrene ikke var på jobb i undersøkelsesuka, men ble registrert som sysselsatte med den arbeidstiden de hadde før de tok permisjon.

Utviklingen i mødres gjennomsnittlige avtalte arbeidstid illustreres også i figurene 1.19., 1.20. og 1.21.

Lite deltid blant fedre

Deltid er atskillig mindre vanlig blant fedre enn blant mødre, og det var kun beskjedne endringer i andelen fedre med en avtale om deltidsarbeid i den perioden vi ser på her (tabellene 1.12. og 1.13.). Oppfordringene om en mer aktiv familierolle har altså ikke resultert i mer deltid. I 2004 hadde bare om lag 5 prosent av de sysselsatte fedrene avtale om enten kort eller lang deltid, og dette var bare marginalt mer enn i 1991 da andelen var knapt 4 prosent. Det er også små forskjeller etter yngste barns alder i andelen fedre med deltid (se også figurene 1.10., 1.11. og 1.12.).

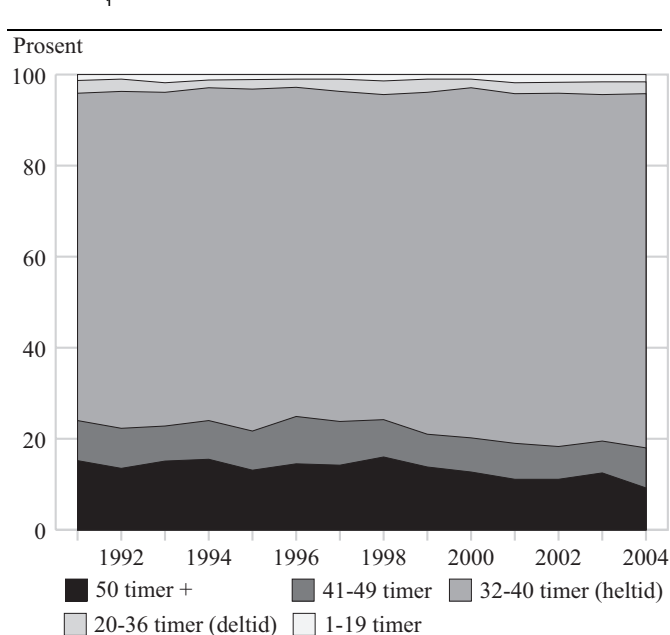
Figur 1.10. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 0-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.12.

Kilde: AKU

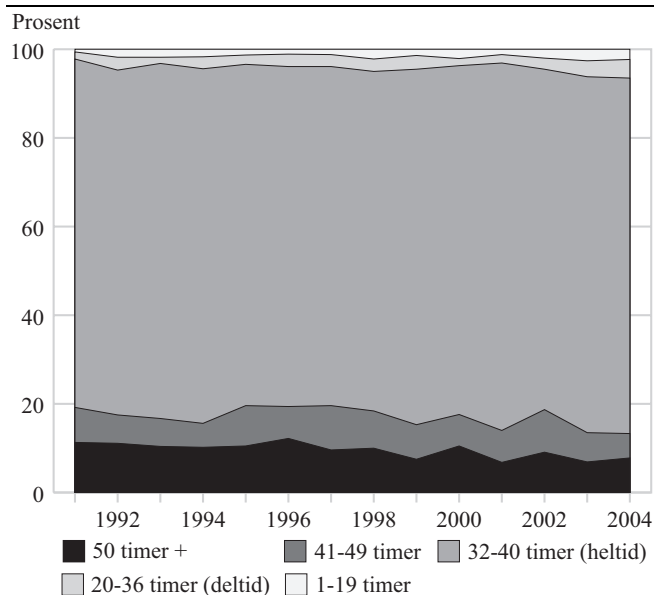
Figur 1.12. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.12.

Kilde: AKU

Figur 1.11. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 0 år etter avtalt/vanlig arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.13.

Kilde: AKU

Mer heltid og mindre "mertid" blant fedre

Flere fedre enn før har nå en avtalt/vanlig arbeidstid som tilsvarer en vanlig full jobb (32-40 timer per uke). 78 prosent av de sysselsatte fedrene hadde en slik tilpasning i 2004, mot 73 prosent i 1991. Økningen i andelen med vanlig fulltid skjedde fram til 2001 og har siden ligget stabilt på omtrent 78 prosent. Det er liten variasjon etter yngste barns alder i andelen med denne arbeidstiden.

Mens vanlig fulltid er blitt mer utbredt, er det færre fedre enn før som har lang arbeidstid. Det er særlig de svært lange arbeidsukene på minst 50 timer som er blitt mindre vanlige. I 2004 hadde 9 prosent av fedrene så lang arbeidstid, mot nesten 15 prosent i 1991. Nedgangen var forholdsvis jevn i hele perioden og gjaldt uansett yngste barns alder, om enn i noe ulik grad. Det er også blitt noe mindre vanlig med arbeidsuker på 41-49 timer, men nedgangen her er mer beskjeden enn reduksjonen i den svært lange arbeidstiden.

Selv om færre fedre enn før har lang avtalt/vanlig arbeidstid, er dette fremdeles betydelig mer utbredt blant fedre enn blant mødre. I 2004 hadde fremdeles vel 16 prosent av de sysselsatte fedrene en arbeidstid som oversteg vanlig heltid, mens dette altså bare gjaldt 4 prosent av mødrene.

Svak nedgang i fedres gjennomsnittlige arbeidstid

Tabell 1.14 viser gjennomsnittlig avtalt/vanlig ukentlig arbeidstid blant sysselsatte fedre. Ser vi fedre med barn 0-15 år under ett, var det en svak nedgang i den gjennomsnittlige arbeidstiden fra vel 40 timer i 1991 til vel 39 timer i 2004. Endringen gjelder uansett yngste barns alder, men i noe ulik grad. Det er liten forskjell i den gjennomsnittlige arbeidstiden mellom fedre med barn i ulike aldersgrupper. Det er en viss tendens til at de med helt små barn har noe kortere arbeidstid enn dem med større barn, men forskjellen er beskjeden.

Utviklingen i gjennomsnittlig avtalt arbeidstid blant sysselsatte fedre illustreres også i figurene 1.19., 1.20. og 1.21. Her kan vi også studere forholdet mellom mødres og fedres arbeidstid.

Tilnærming mellom mødres og fedres avtalte arbeidstid

Det har altså vært en viss tilnærming mellom mødres og fedres avtalte/vanlige arbeidstid siden begynnelsen av 1990-tallet. Dette skyldes at kort deltid er blitt mindre vanlig blant mødre, og dels at lang arbeidstid er blitt mindre vanlig blant fedre. Både blant mødre og fedre ble ordinær fulltidsjobb mer utbredt i perioden. I 2004 utgjorde sysselsatte mødres gjennomsnittlige avtalte arbeidstid hele 79 prosent av gjennomsnittet for sysselsatte fedre. I 1991 var den tilsvarende andelen 69 prosent (vises ikke i tabell). Til tross for en viss tilnærming mellom mødres og fedres avtalte/vanlige arbeidstid, er det fremdeles betydelige forskjeller (figur 1.19). Deltid er ennå en vanlig tilpasning blant mødre, men forekommer svært sjelden blant fedre. Lang avtalt arbeidstid er ganske utbredt blant fedre, men forekommer sjelden blant mødre.

1.4. Faktisk/utført arbeidstid

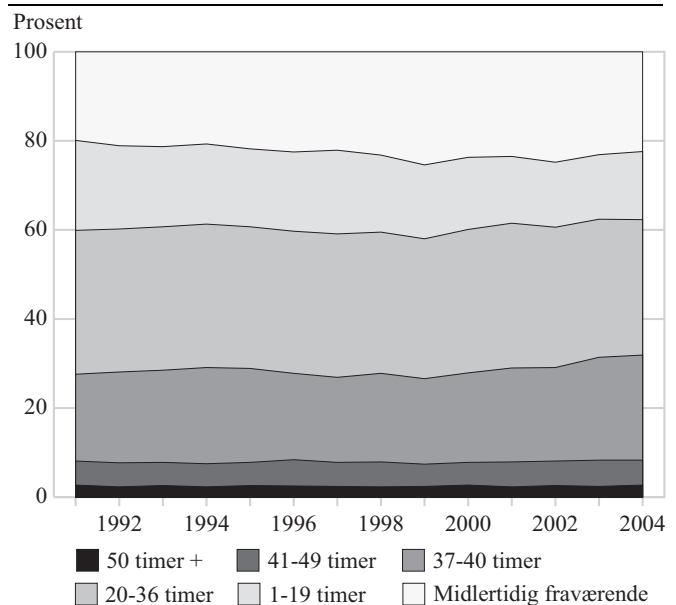
Stor avstand mellom faktisk og avtalt arbeidstid for mødre

Når vi ser på den faktiske arbeidstiden, altså hvor mye man faktisk jobber, får vi et litt annet bilde av foreldres arbeidstid enn hva vi får ved å se på avtalt/vanlig arbeidstid. Vi har allerede vist at det til enhver tid er en del sysselsatte foreldre som er borte fra jobb i undersøkelsesuka, og altså ikke bruker noe tid til yrkesarbeid. Dette gjelder særlig for mødre med helt små barn. Det vil også alltid være en viss andel av de sysselsatte som er på jobb deler av undersøkelsesuka, men som jobber mindre enn hva den avtalte arbeidstiden tilsier, pga. avspasering, sykdom eller andre forhold. På den annen side vil det være en del som arbeider mer enn arbeidstidsavtalen tilsier, f.eks. på grunn av stor arbeidsbelastning eller opparbeiding av fleksitid for senere avspasering. Lavere faktisk enn avtalt arbeidstid vil i hovedsak avspeile midlertidig fravær, enten hele eller deler av undersøkelsesuka, mens høyere faktisk enn avtalt arbeidstid reflekterer perioder med overtid- og ekstraarbeid. I tabellene 1.15. og 1.16. er de sysselsatte mødrene gruppert etter faktisk arbeidstid i undersøkelsesuka, med midlertidig fraværende ("ikke i arbeid") som en egen kategori. Dette er altså mødre som var borte fra jobb hele den aktuelle uka. De samme fordelingene vises i figurene 1.13., 1.14. og 1.15.⁷

⁷ Vi minner igjen om at arbeidstiden her er beregnet som summen av innsats i hoved- og eventuelle biyrker. I den løpende rapporteringen fra AKU vises faktisk/utført arbeidstid ofte kun for dem som utførte inntektsgivende arbeid i undersøkelsesuka. Vi viser fordelinger og gjennomsnitt for alle sysselsatte og får dermed noe lavere anslag for faktisk/utført arbeidstid enn hva man gir i den løpende arbeidsmarkedsstatistikken. En omlegging av AKU i 1996 kan ha ført til et visst brudd i tidsserien for faktisk arbeidstid. Ettersom man da gikk over til løpende undersøkelser med kartlegging av alle uker i året, kan man ha fått noe mer midlertidig fravær og dermed noe kortere faktisk arbeidstid enn tidligere. Man gikk dessuten over fra en papirversjon av spørreskjema til data-assistert intervjuing. Dermed kan man i større grad minne om deltakernes svar på tidligere spørsmål. Ved spørsmålet om faktisk arbeidstid blir folk nå minnet om hva de oppgav som avtalt/vanlig arbeidstid, noe som ser ut til å ha gitt litt større avvik mellom de to målene (Statistisk sentralbyrå 2003).

I tabell 1.15. ser vi at vel 22 prosent av de sysselsatte mødrene med barn 0-15 år var borte fra arbeid i hele undersøkelsesuka i 2004. 15 prosent arbeidet 1-19 timer, og 30 prosent arbeidet 20-36 timer. Bare 24 prosent jobbet 37-40 timer i undersøkelsesuka, og dette er en klart lavere andel enn de 49 prosentene som hadde avtale om vanlig full jobb (tabell 1.9). Vel 8 prosent av mødrene jobbet minst 41 timer i undersøkelsesuka, og dette ligger noe over andelen som hadde avtale om en slik arbeidstid. Det er særlig for vanlig fulltidsarbeid at vi finner store avvik mellom avtalt/vanlig og faktisk/utført arbeidstid.

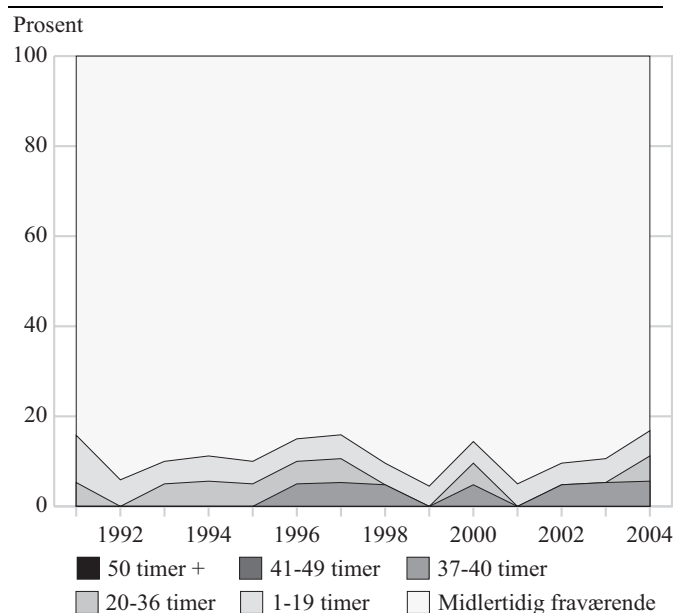
Figur 1.13. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 0-15 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.15.

Kilde: AKU

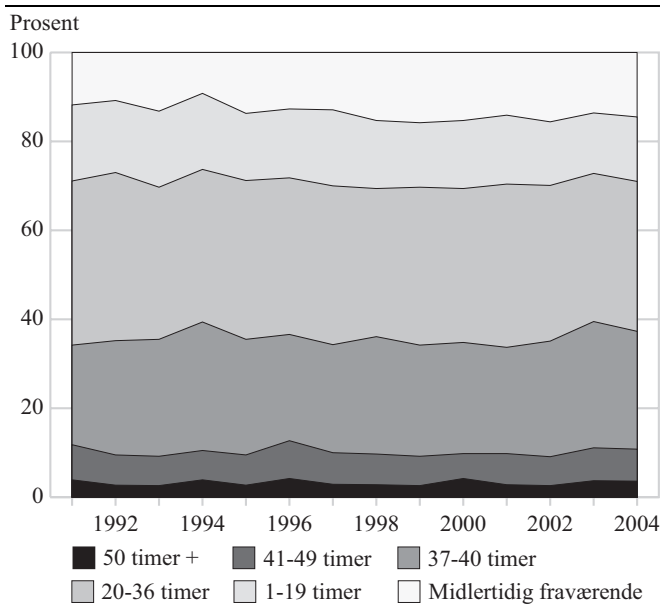
Figur 1.14. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 0 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.16.

Kilde: AKU

Figur 1.15. Sysselsatte gifte/samboende mødre med yngste barn 11-15 år etter faktisk arbeidstid, 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.15.

Kilde: AKU

Som vi kunne vente, er forskjellen mellom avtalt/vanlig arbeidstid på den ene siden, og den faktiske arbeidstiden på den annen, størst for mødre med helt små barn (se for øvrig figur 1.20). Hele 46 prosent av de sysselsatte mødrene med barn null til to år var borte hele undersøkelsesuka, mens bare 16 prosent hadde en arbeidsinnsats tilsvarende full jobb (37-40 timer). Blant mødrene med nullåringer var hele 83 prosent av de sysselsatte borte fra jobb hele undersøkelsesuka, og bare vel 5 prosent jobbet tilsvarende full tid. Blant de sysselsatte mødrene med ett-åringer var 46 prosent borte i undersøkelsesuka, mens 16 prosent arbeidet tilsvarende full jobb. Den store forskjellen mellom faktisk og avtalt arbeidstid for mødre med små barn illustrerer hvor viktig det er å bruke veldefinerte begreper og mål i diskusjoner og analyser av foreldres arbeidstid. Det viser også den store betydningen av gode permisjonsrettigheter for å opprettholde en formelt sterk tilknytning til arbeidsmarkedet i den tidlige småbarnsfasen.

Mer midlertidig fravær og mer faktisk heltid for mødre

Som for den avtalte/vanlige arbeidstiden finner vi også for den faktiske arbeidstiden en viss forskyvning mot mer heltidsarbeid siden begynnelsen av 1990-tallet. Mens knapt 20 prosent av sysselsatte mødre med barn 0-15 år utførte en vanlig full jobb i referanseuka i 1991, gjaldt dette om lag 24 prosent i 2004. Det har også blitt mer midlertidig fravær, særlig blant mødre med barn under tre år, men også blant dem med større barn. Det er derimot færre enn før som har en faktisk arbeidstid tilsvarende kort deltid, og dette er i tråd med nedgangen i den avtalte korte deltiden. Det har også vært en liten nedgang i andelen med faktisk arbeidstid på 20-36

timer. Andelen som faktisk hadde lang arbeidstid i undersøkelsesuka var stabilt lav i hele perioden.

I all hovedsak var forskyvningene i den faktiske arbeidstiden de samme uansett yngste barns alder, men mønsteret for dem med de aller minste barna skiller seg noe ut. Selv om fravær i hele undersøkelsesuka er langt vanligere blant mødre med nullåringer enn blant dem med ett- og toåringer, har økningen vært sterkest i de to siste gruppene. Blant mødre med ettåringer økte andelen sysselsatte som ikke var i arbeid med hele 10 prosentpoeng fra 1991 til 2004, og blant dem med toåringer var økningen på nærmere 7 prosentpoeng (tabell 1.16). Selv om det er stor usikkerhet ved disse tallene fordi gruppene er forholdsvis små, tyder utviklingen på at permisjoner kan ha blitt mer vanlig blant mødre med ett- og toåringer. Dette kan være en konsekvens av bedre rettigheter til ulønnet permisjon i perioden.

Mer tid til jobb blant mødre med større barn, stabilt nivå blant dem med helt små barn

Tabell 1.17. viser utviklingen i gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for sysselsatte mødre med barn i ulike aldersgrupper. Dette illustreres også i figurene 1.19., 1.20., og 1.21. Ettersom de aller fleste tar ut ferie minst fire uker per år og i tillegg har en del sykedager, vil den faktiske arbeidstiden oftest ligge noe under den avtalte når vi beregner gjennomsnitt for alle sysselsatte slik vi gjør her. Samlet sett gir forskyvningene i mødrenes faktiske arbeidstid små utslag i den gjennomsnittlige faktiske arbeidstiden. I 2004 hadde sysselsatte mødre med barn 0-15 år en gjennomsnittlig faktisk arbeidstid på vel 23 timer per uke, og dette var bare knapt en time mer enn i 1991. Økningen i andelen med innsats tilsvarende en full jobb oppveies altså langt på vei av at flere ikke var i arbeid i undersøkelsesuka. Blant mødre med null- til toåringer var det en svak nedgang i den faktiske arbeidstiden fra vel 17 timer per uke i 1993 til knapt 16 timer per uke i 2004. Blant dem med eldre barn var det derimot en viss økning i den gjennomsnittlige arbeidstiden. Størst var økningen for dem med sju- til tiåringer, der den gjennomsnittlige faktiske arbeidstiden var knapt 24 timer per uke i 1991 og vel 26 timer per uke i 2004.

Gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for sysselsatte mødre ligger betydelig under gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid (tabellene 1.11. og 1.17 og figurene 1.19., 1.20. og 1.21.), og forskjellen er altså særlig stor for dem med de minste barna. Sysselsatte mødre med nullåringer hadde i gjennomsnitt en avtalt/vanlig arbeidstid på nesten 34 timer per uke i 2004, mens gjennomsnittlig faktisk arbeidstid bare var vel tre timer. For dem med større barn er avviket mellom avtalt og faktisk arbeidstid mindre. Eksempelvis hadde sysselsatte mødre med barn 11-15 år en gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid på nesten 32 timer i 2004, mens den faktiske arbeidstiden var nesten 27 timer.

Større forskjell i yrkesinnsats mellom mødre med små og store barn

Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid kan også beregnes for alle mødre under ett, ikke bare for de sysselsatte slik vi har vist hittil. Ved å lage gjennomsnitt for samtlige mødre tar vi også hensyn til dem som ikke er sysselsatt. Tallene blir da lavere enn hva vi får ved å se på gjennomsnittene for de sysselsatte (jf. figurene 1.19., 1.20. og 1.21.). Mødre med barn 0-15 år brukte i gjennomsnitt nesten 19 timer per uke til yrkesarbeid i 2004 (tabell 1.18.). Dette var nesten to timer mer enn i 1991. Økningen skjedde stort sett jevnt i hele perioden og skyldes i hovedsak at andelen sysselsatte steg, samt en viss forskyvning fra kort deltidsarbeid mot mer vanlig fulltid. Når økningen i den gjennomsnittlige arbeidstiden likevel er såpass svak, henger det sammen med at flere enn før er borte fra jobb i undersøkelsesuka. For mødre med barn null til to år var det ingen økning i den gjennomsnittlige arbeidstiden i den perioden vi ser på her. Både i 1991 og i 2004 brukte mødre med så små barn i gjennomsnitt i underkant av 12 timer til yrkesarbeid. Den sterkeste økningen i gjennomsnittlig arbeidstid finner vi for mødre med tre- til seksåringer og sju- til tiåringer. Dette bunner i en markert vekst i andelen sysselsatte og i en økning i andelen med faktisk fulltidsarbeid. Mødre med tre- til seksåringer brukte i 2004 vel 20 timer i gjennomsnitt på yrkesarbeid. I 1991 var gjennomsnittet vel 17 timer. Mødre med sju- til tiåringer brukte i gjennomsnitt nærmere 22 timer til yrkesarbeid i 2004, mot knapt 19 timer i 1991.

Beregnet for alle mødre er den gjennomsnittlige arbeidstiden svært lav blant dem med nullåringer, bare vel 2 timer per uke. Arbeidstiden øker sterkt med yngste barns alder. Blant dem med de eldste barna, 11-15 år, er den vel 23 timer per uke. De største "hoppene" i gjennomsnittlig arbeidstid finner vi mellom mødre med nullåringer og mødre med ettåringer, og mellom dem med ett- og dem med toåringer. Gjennomsnittlig tid til yrkesarbeid stiger markert fram til yngste barn er tre år, men øker senere forholdsvis lite. I 2004 brukte mødre med tre- til seksåringer i gjennomsnitt tre timer mindre per uke til yrkesarbeid enn mødre med 11-15-åringer.

Ettersom mødre med store barn har hatt en sterkere økning i arbeidstiden enn dem med små barn, er det blitt noe mer markerte forskjeller mellom mødre etter yngste barns alder. Dette illustrerer igjen at sjenerøse permisjonsordninger gir gode muligheter for et pusterom fra yrkeslivet mens barna er helt små selv om mødre generelt har fått en sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet. Sett i lys av den bedrede barnehagedekningen, utbyggingen av skolefritidsordninger, den politiske vektleggingen av behovet for mødres arbeidskraft, samt av oppfordringene til større likedeling ute og hjemme mellom mødre og fedre, har imidlertid veksten i mødres yrkesarbeid vært forholdsvis

beskjeden. Dette gjelder også for dem med de eldste barna, der gjennomsnittlig faktisk arbeidstid steg med bare vel en time fra 1991 til 2004.

Større spredning i faktiske enn avtalt arbeidstid for fedre

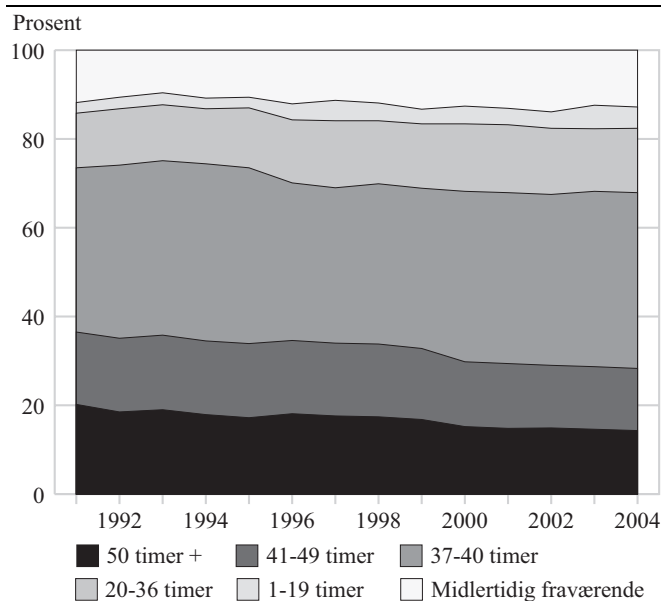
Også for fedre får vi et noe annet bilde av arbeidstiden når vi ser på faktisk/utført arbeidstid enn når vi ser på vanlig/avtalt arbeidstid. Forskjellen er imidlertid mindre enn for mødre. Tabellene 1.19. og 1.20. samt figurene 1.16., 1.17. og 1.18. viser grupperte fordelinger for faktisk arbeidstid blant sysselsatte fedre. Ser vi fedre med barn 0-15 år under ett, var om lag 13 prosent borte fra jobben i hele undersøkelsesuka i 2004. 5 prosent arbeidet 1-19 timer, 15 prosent arbeidet 30-36 timer, 40 prosent jobbet 37-40 timer, mens 28 prosent arbeidet minst 41 timer. Som for mødre, finner vi altså større spredning i den faktiske enn i den avtalte arbeidstiden. Andelen som faktisk er på jobb tilsvarende vanlig full tid er betydelig lavere enn andelen som har avtale om fulltidsarbeid. Samtidig er det flere som jobber mindre enn fulltid og flere som jobber mer enn hva den avtalte/vanlige arbeidstiden skulle tilsi. Dette er som vi kunne vente ettersom både fravær og ekstrainsats bidrar til avvik fra avtalt arbeidstid.

Mer midlertidig fravær og mindre "mertid" blant fedre

Det var noe flere sysselsatte fedre som var borte fra jobb i referanseuka i 2004 enn i 2001, og denne økningen fant i sin helhet sted blant dem med de minste barna (tabell 1.20.). Blant dem med nullåringer var 17 prosent av de sysselsatte borte fra arbeidet i 2004, mot bare 11 prosent i 1991. Blant dem med ettåringer var de tilsvarende andelen 18 og 12 prosent. For dem med toåringer var det derimot ingen økning i det midlertidige fraværet i perioden. Både i 1991 og i 2004 var om lag 12 prosent av fedrene borte hele undersøkelsesuka, og dette er omtrent samme andel som blant dem med større barn. Igjen indikerer tallene at fedre med helt små barn tar ut noe mer permisjon enn tidligere. Ulikt hva som er tilfellet for mødres del, er det ingen forskjell i andelen midlertidig fraværende mellom fedre med nullåringer og fedre med ettåringer. Det kan altså se ut til at fedre er like sterkt på banen hjemme når barna er ett år som i det første leveåret. Muligens tar en del fedre noe ulønnet permisjon eller ekstra ferie for å drøye perioden før barna begynner med organisert barnetilsyn.

Det ser ut til å ha vært en svak økning i andelen fedre med en faktisk arbeidstid som tilsvarer deltid eller vanlig full jobb, mens færre enn før jobber mer enn vanlig full jobb. Det er særlig svært lange arbeidsuker som er blitt mindre utbredt. Eksempelvis hadde 14 prosent av de sysselsatte fedrene en faktisk arbeidstid på minst 50 timer per uke i 2004, mot hele 20 prosent i 1991. Utviklingen er i tråd med at avtalt/vanlig lang arbeidstid ble mindre vanlig i perioden.

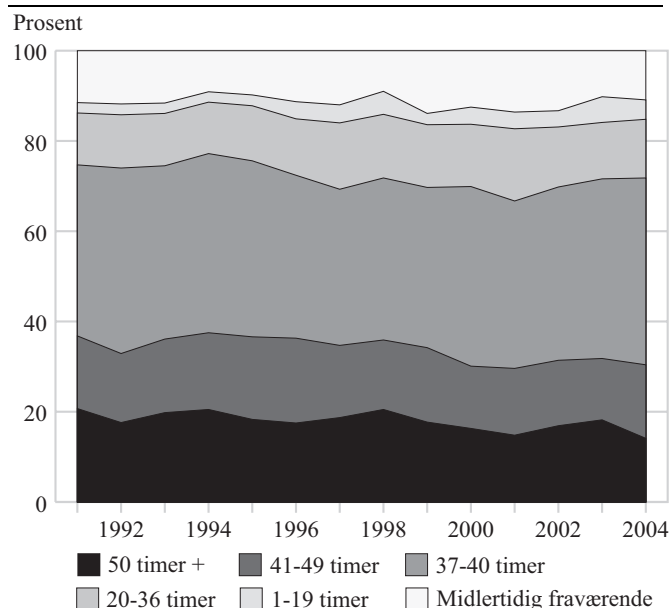
Figur 1.16. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 0-15 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.19.

Kilde: AKU

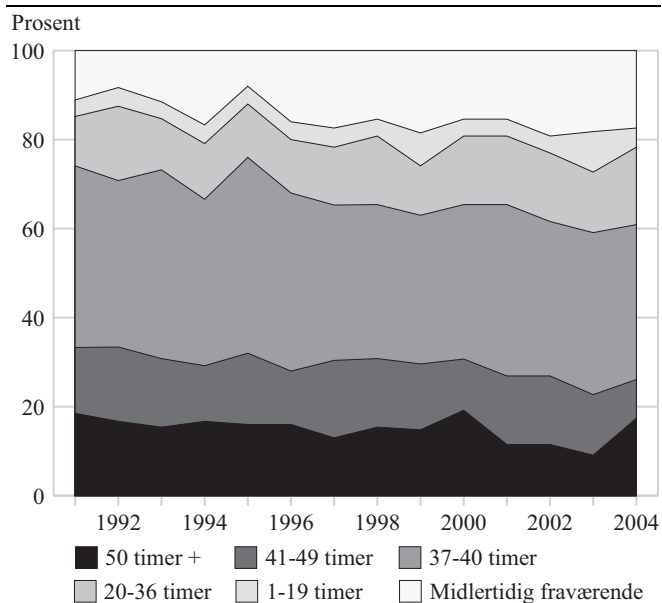
Figur 1.18. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 11-15 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.19.

Kilde: AKU

Figur 1.17. Sysselsatte gifte/samboende fedre med yngste barn 0 år etter faktisk arbeidstid. 1991-2004. Prosent¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabell 1.20.

Kilde: AKU

Minst arbeid blant fedre med ettåringer

Tabell 1.21. viser gjennomsnittlig faktisk arbeidstid blant sysselsatte fedre. Denne ligger noe under den gjennomsnittlige avtalte/vanlige arbeidstiden (jf. tabell 1.17.), men forskjellen er mindre enn for mødre (se også figurene 1.19., 1.20. og 1.21.). I gjennomsnitt hadde sysselsatte fedre en faktisk arbeidstid på nærmere 35 timer per uke i 2004, mens den gjennomsnittlige avtalte/vanlige arbeidstiden altså var vel 39 timer. Det var en klar nedgang på vel tre timer i gjennomsnittlig faktisk arbeidstid fra 1991 til 2004. Nedgangen var mest markert for fedre med barn null til to år, særlig for dem med ettåringer. Når fedre i gjennomsnitt brukte noe mindre tid i yrkeslivet i 2004 enn i 1991, bunner dette dels i noe mer midlertidig fravær og dels i at færre enn før har svært lange arbeidsuker. Fedre med små barn har i gjennomsnitt noe kortere faktisk arbeidstid enn dem med større barn. Det kan se ut til at fedre med ettåringer bruker mindre tid i yrkeslivet enn dem med nullåringer. Muligens henger dette sammen med at mor ofte har permisjon i store deler av barnets første leveår slik at far kan jobbe omtrent som vanlig. Når barna blir ett år, begynner mange mødre å jobbe igjen. Dermed er det behov for at far reduserer sin yrkesinnsats for å kunne stille opp mer hjemme.

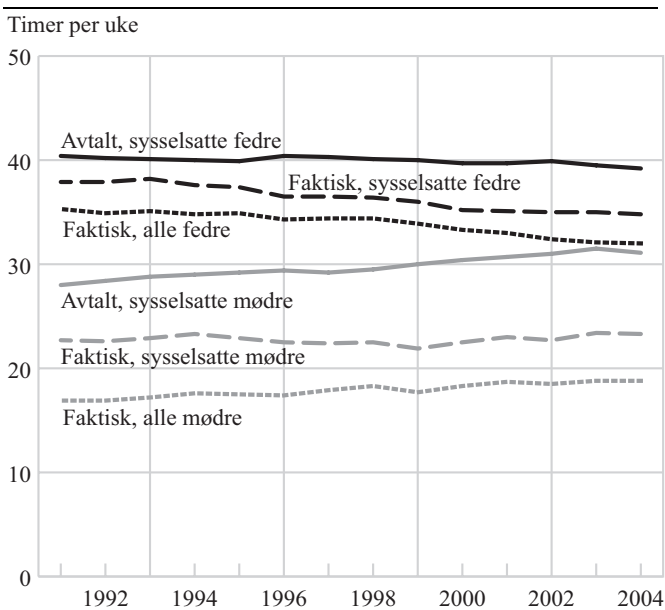
Mindre yrkesarbeid enn før blant fedre

Tabell 1.22. viser gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for alle fedre, ikke bare for de sysselsatte. Også her ser vi en klar nedgang i fedres tid til yrkesarbeid. Dette illustreres også i figur 1.19. Ettersom andelen sysselsatte er så høy blant fedre, er det forholdsvis liten forskjell mellom gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for sysselsatte fedre og for alle fedre. I gjennomsnitt bruker fedre med barn 0-15 år vel 32 timer per uke til yrkesarbeid. Dette er omtrent to og en halv time mindre enn gjennomsnittet for de sysselsatte (jf. tabell 1.21.). I likhet med hva som er tilfellet når vi ser på gjennomsnittet for sysselsatte fedre, tyder gjennomsnittet for alle fedre på at nedgangen i faktisk arbeidstid har vært mest markert blant dem med ettåringer. I 2004 brukte fedre med ettåringer i gjennomsnitt nærmere 29 timer til yrkesarbeid, mot vel 34 timer på begynnelsen av 1990-tallet.

Mindre forskjell mellom mødres og fedres faktiske arbeidstid enn før....

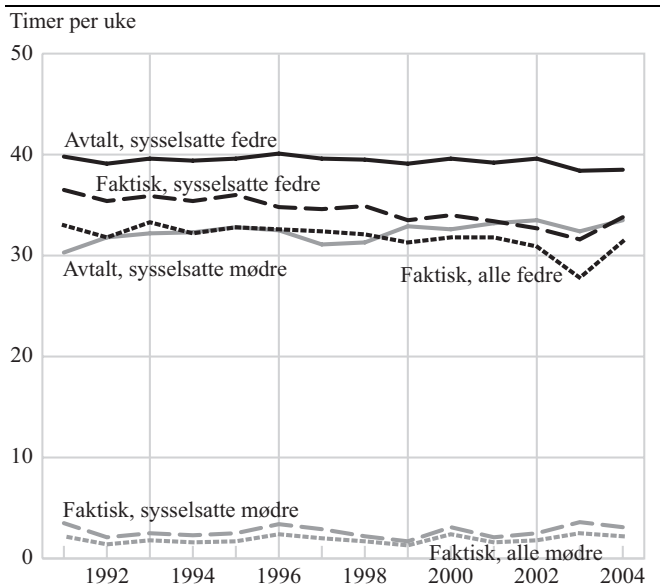
Ettersom mødre har økt sin faktiske arbeidstid siden begynnelsen av 1990-tallet, mens det har vært en viss nedgang blant fedre, er forskjellene mellom mødres og fedres arbeidstid redusert. Blant sysselsatte foreldre med barn 0-15 år utgjorde mødres faktiske arbeidstid 67 prosent av fedres i 2004, mot bare 59 prosent i 1991 (tabell 1.23.). Også når vi ser på gjennomsnittene for alle mødre og fedre, finner vi en klar reduksjon i kjønnsforskjellen. I 2004 utgjorde mødres arbeidstid 58 prosent av fedres, mens andelen i 1991 var 48 prosent (tabell 1.24.).

Figur 1.19. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig og faktisk arbeidstid blant sysselsatte mødre og fedre og gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for alle mødre og fedre. Gifte/samboende foreldre med yngste barn 0-15 år. 1991-2004. Timer per uke ¹



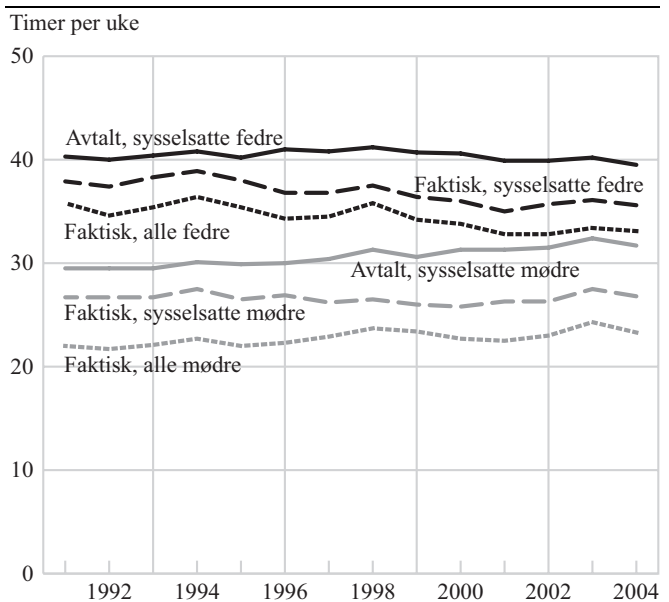
¹ Tallene i figuren er hentet fra tabellene 1.11., 1.14., 1.17., 1.18., 1.21., 1.22. Kilde: AKU

Figur 1.20. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig og faktisk arbeidstid blant sysselsatte mødre og fedre og gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for alle mødre og fedre. Gifte/samboende foreldre med yngste barn 0 år. 1991-2004. Timer per uke. ¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabellene 1.11., 1.14., 1.17., 1.18., 1.21., 1.22. Kilde: AKU

Figur 1.21. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig og faktisk arbeidstid blant sysselsatte mødre og fedre og gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for alle mødre og fedre. Gifte/samboende foreldre med yngste barn 11-15 år. 1991-2004. Timer per uke ¹



¹ Tallene i figuren er hentet fra tabellene 1.11., 1.14., 1.17., 1.18., 1.21., 1.22. Kilde: AKU

Hvilket bilde vi får av forskjellen mellom mødres og fedres arbeidstid avhenger altså av hvordan vi måler. Forskjellen er større når vi ser på gjennomsnittet for alle enn når vi ser på gjennomsnittet for de sysselsatte (se også figurene 1.19., 1.20. og 1.21.). Dette henger sammen med at andelen sysselsatte er lavere blant mødre enn fedre, noe som ikke fanges opp når vi ser på

gjennomsnittlig arbeidstid blant de sysselsatte. Det er også slik at forskjellen mellom mødres og fedres arbeidstid er betydelig større når vi ser på den faktiske arbeidstiden enn når vi ser på den avtalte/vanlige arbeidstiden. Som vist tidligere, utgjorde sysselsatte mødres avtalte/vanlige arbeidstid hele 79 prosent av sysselsatte fedres arbeidstid i 2004. Dette målet tar ikke hensyn til at mødre har betydelig mer midlertidig fravær enn fedre.

....men fremdeles betydelige kjønnsforskjeller

Uansett hvilket mål vi bruker, ser vi altså en klar reduksjon av forskjellene mellom mødres og fedres tidsinnsats i yrkeslivet. Likevel finner vi fremdeles markerte kjønnsforskjeller, særlig når vi ser på faktisk arbeidstid blant alle mødre og fedre. Vi fanger da opp både at mødre har lavere sysselsettingsandel enn fedre, at de har mer midlertidig fravær og at de har kortere arbeidstid. Det er altså fremdeles en klar kjønnsarbeidsdeling i barnefasen slik at mødre bruker atskillig mindre tid til yrkesarbeid enn fedre.

Størrelsen på kjønnsforskjellen varierer sterkt med yngste barns alder. Størst er den når barna er helt små. For foreldre med barn under ett år utgjør mødres faktiske arbeidstid i gjennomsnitt bare 7 prosent av fedres arbeidstid, og dette er omtrent samme andel som i 1991 (tabell 1.24.). Når barna er ett år, utgjør mødres faktiske arbeidstid i gjennomsnitt 39 prosent av fedres. Her har det vært en svak økning siden 1991, da andelen var om lag 35 prosent. For foreldre med toåringer utgjør mødres gjennomsnittlige arbeidstid 57 prosent av fedrenes arbeidstid. Her ser vi en klar økning i forhold til 1991 da andelen var 48 prosent. Minst kjønnsforskjell finner vi blant foreldre med store barn. Når yngste barn er 11-15 år, utgjør mødres gjennomsnittlige faktiske arbeidstid vel 70 prosent av fedres, og dette er en økning på 9 prosentpoeng i forhold til 1991. Også blant foreldre med tre- til seksåringer og sju- til tiåringer var det en betydelig utjevning av forskjellen mellom mødres og fedres faktiske arbeidstid i perioden.

Det er likevel fortsatt en betydelig kjønnsforskjell i foreldres tidsbruk i yrkeslivet når barna er helt små. Imidlertid er det viktig å huske på at mødre har en langt sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet enn det som kommer fram når vi ser på den faktiske arbeidstiden. Gode permisjonsordninger gjør det mulig å ha en formell yrkestilknytning, ofte i form av en fulltidsjobb, også i perioder med omfattende barneomsorg. Mødre med eldre barn løser fremdeles i stor utstrekning tidskabelen med jobb og hjem ved å arbeide deltid. Full jobb er likevel blitt noe vanligere, men få mødre har svært lange arbeidsuker.

Vi har her vist forskjellen mellom mødres og fedres tidsbruk i yrkeslivet ved hjelp av gjennomsnittstall. Disse dekker over betydelig variasjon mellom grupper

av individer og grupper av par. Noen par har en tilpasning med mor hjemme og far på fulltid i yrkeslivet, andre har en tilpasning med far på fulltid og mor på deltid, mens andre igjen har to fulle jobber. Analyser på par-nivå viser imidlertid at far i de aller fleste par bruker mer tid i yrkeslivet enn mor, også når begge parter har full jobb. Mens mor da gjerne har en arbeidstid som tilsvarer "normal fulltid", er det ikke uvanlig at far har svært lange arbeidsuker (Kitterød 2005).

1.5. Oppsummering

Det har vært en viktig målsetting i familie- og likestillingspolitikken de siste tiåra at både kvinner og menn skal kunne kombinere yrkes- og familieliv. På 1970- og 1980-tallet var man opptatt av å legge til rette for økt yrkesdeltakelse blant kvinner. Senere har det vært mye fokus på å få fedre til å bruke mer tid hjemme. En rekke velferds- og familiepolitiske reformer de siste tiåra har endret rammene rundt foreldrenes tilpasning mellom yrkes- og hjemmearbeid. SSBs arbeidskraftundersøkelser (AKU) er den viktigste datakilden for informasjon om sysselsetting og arbeidstid i befolkningen. Dette kapitlet beskriver endringer i mødres og fedres yrkestilknytning og arbeidstid i perioden 1991-2004. Vi viser både avtalt og faktisk arbeidstid.

Sysselsetting og midlertidig fravær

Andelen sysselsatte mødre økte fra 74 prosent i 1991 til 81 prosent i 2004. Arbeidsledigheten var forholdsvis lav i hele perioden. Sysselsettingen økte blant mødre med barn i alle aldersgrupper, men mest for dem med barn under sju år. Likevel er sysselsettingsnivået fremdeles lavere blant mødre med små barn enn blant dem med større barn.

Fedre hadde stabilt høy sysselsetting i hele perioden. 92 prosent var sysselsatt i 2004. Arbeidsledigheten var forholdsvis lav i hele perioden, og det samme gjelder andel fedre utenfor arbeidstyrken. For fedre varierer sysselsettingsnivået lite med yngste barns alder.

Økt sysselsetting blant mødre innebærer at flere enn før har et arbeidsforhold eller en arbeidskontrakt. Mange er imidlertid borte fra jobb pga. ferie, sykdom, permisjon e. l. Andelen midlertidig fraværende er særlig høy for mødre med helt små barn, da mange av disse har permisjon. Blant mødre med små barn økte det midlertidige fraværet sterkt på 1990-tallet, noe som har sammenheng med bedre permisjonsrettigheter.

For mødre med eldre barn var det ingen økning i det midlertidige fraværet. Økt sysselsetting innebærer her at flere faktisk er på jobb.

Midlertidig fravær fra jobb er mindre vanlig blant fedre, men også her var det en liten økning i andelen midlertidig fraværende fra siste halvdel av 1990-tallet.

Dette gjelder først og fremst for dem med helt små barn og har trolig sammenheng med bedrede permisjonsrettigheter for fedre. Det er likevel fremdeles mor som tar det aller meste av foreldrepermisjonen i barnets første leveår.

Avtalt/vanlig arbeidstid

Det har vært en jevn økning i andel mødre med avtalt/vanlig heltidsarbeid siden begynnelsen av 1990-tallet. I 2004 hadde omtrent halvparten av de sysselsatte mødrene vanlig heltidsarbeid. I 1991 var andelen 38 prosent. Heltid er mest utbredt blant mødre med helt små barn, men mange har da permisjon fra jobben. De registreres som sysselsatte med den arbeidstiden de hadde før de tok permisjon, ofte heltid.

Mens flere mødre har heltidsarbeid, er andelen med deltidsarbeid redusert. Det er først og fremst kort deltid som er blitt mindre vanlig. Andelen med lang deltid er omtrent uendret. Til tross for en viss nedgang, er deltid fremdeles en vanlig tilpasning blant mødre.

Få mødre har svært lang arbeidstid. Knappt 5 prosent hadde en avtalt/vanlig arbeidstid på mer enn 40 timer per uke i 2004. Dette var omtrent samme andel som i 1991.

Mødres gjennomsnittlige avtalte/vanlige arbeidstid økte fra 28 timer i 1991 til 31 timer i 2004. Endringen har sammenheng med forskyvningen fra kort deltid til vanlig heltid.

Deltid er lite utbredt blant fedre. I 2004 hadde bare 5 prosent av de sysselsatte fedrene en avtale om deltid. Dette var omtrent samme andel som i 1991.

Flere fedre enn før har en avtalt arbeidstid som tilsvarer vanlig full jobb, mens færre har svært lang arbeidstid. Lang arbeidstid er fremdeles mer vanlig blant fedre enn mødre. I 2004 hadde 16 prosent av de sysselsatte fedrene en arbeidstid som overstiger vanlig heltid.

Det har vært en viss tilnærming mellom mødres og fedres avtalte arbeidstid siden begynnelsen på 1990-tallet. Dette henger sammen med en nedgang i det korte deltidsarbeidet blant mødre og en reduksjon i andelen fedre med lang arbeidstid.

Faktisk/utført arbeidstid

Faktisk arbeidstid gir et litt annet bilde av foreldres tidsbruk i yrkeslivet enn hva *avtalt/vanlig arbeidstid* gjør. Avviket mellom de to målene er mest markert for mødre med helt små barn, noe som skyldes at mange av disse har permisjon. Eksempelvis var 83 prosent av de sysselsatte mødrene med barn under ett år borte fra arbeidet i hele undersøkelsesuka i 2004. Blant

sysselsatte mødre med ettåringer var andelen 46 prosent.

I tråd med endringene i den avtalte arbeidstiden, har det vært en viss forskyvning mot mer heltid i mødres faktiske arbeidstid siden begynnelsen av 1990-tallet. Færre har nå en faktisk arbeidstid tilsvarende deltid, mens andelen med lang arbeidstid var stabilt lav i hele perioden.

Samlet sett gir endringene i mødres faktiske arbeidstid små utslag i den gjennomsnittlige faktiske arbeidstiden. I 2004 hadde sysselsatte mødre med barn 0-15 år i gjennomsnitt en faktisk ukentlig arbeidstid på vel 23 timer, omtrent det samme som i 1991. Økningen i andelen med innsats tilsvarende full jobb oppveies altså av mer midlertidig fravær.

Gjennomsnittlig faktisk arbeidstid for mødre ligger betydelig under gjennomsnittlig avtalt arbeidstid. Forskjellen er særlig stor for dem med helt små barn ettersom mange da har foreldrepermisjon. Avviket mellom faktisk og avtalt arbeidstid for mødre med små barn illustrerer hvor viktig det er å bruke veldefinerte begreper og mål i diskusjoner og analyser av foreldres arbeidstid.

Også for fedre er det større spredning i den faktiske enn i den avtalte arbeidstiden. Andelen som faktisk er på jobb tilsvarende vanlig fulltid er betydelig lavere enn andelen som har avtale om fulltid. Samtidig er det flere som jobber mindre enn fulltid og flere som jobber mer, enn hva den avtalte arbeidstiden skulle tilsi.

Det var noe flere sysselsatte fedre som var borte fra jobb i undersøkelsesuka i 2004 enn i 1991. Økningen gjaldt i sin helhet for dem med de minste barna. Midlertidig fravær var like vanlig blant fedre med ettåringer som blant fedre med barn under ett år. Dette kan indikere at far er en buffer hjemme når mor skal tilbake til jobb etter endt permisjon.

Også for fedre ligger gjennomsnittlig faktisk arbeidstid noe under gjennomsnittlig avtalt arbeidstid, men forskjellen er mindre enn for mødre. Det har vært en klar nedgang i fedres faktiske arbeidstid siden 1991, særlig blant dem med helt små barn.

Kjønnsforskjeller i arbeidstid

Ettersom mødre har økt sin faktiske arbeidstid noe siden begynnelsen av 1990-tallet mens fedre har redusert sin, er forskjellene mellom mødres og fedres arbeidstid blitt noe mindre. Dette gjelder både når vi sammenligner sysselsatte mødre og fedre og når vi sammenligner samtlige mødre og fedre.

Forskjellen mellom mødres og fedres arbeidstid er mest markert når vi ser på gjennomsnittene for alle, og ikke bare de sysselsatte. Når vi ser på gjennomsnittet for

alle, tar vi hensyn til at mødre har lavere sysselsettingsandel enn fedre og at de har kortere arbeidstid. Kjønnsforskjellen i faktisk arbeidstid er større enn kjønnsforskjellen i avtalt arbeidstid. Dette skyldes i hovedsak at mødre har mer midlertidig fravær enn fedre.

Mødre med barn 0-15 år brukte i gjennomsnitt nærmere 19 timer per uke til yrkesarbeid i 2004 (gjennomsnittet gjelder alle mødre), mens gjennomsnittet for fedre var vel 32 timer. Mødres arbeidstid utgjorde da 58 prosent av fedres, mot bare 48 prosent i 1991. Til tross for en klar utjevning, var det altså fremdeles betydelige kjønnsforskjeller i foreldres tid til yrkesarbeid i 2004. Forskjellen er særlig stor når barna er helt små. Det er imidlertid viktig å huske på at mødre med små barn har en langt sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet enn det som kommer fram når vi ser på den faktiske arbeidstiden. Gode permisjonsordninger gjør det mulig å ha en formell tilknytning til yrkeslivet også i perioder med mye barneomsorg.

Fremdeles et tosporet foreldreskap?

Mødre har altså et noe høyere sysselsettingsnivå i dag enn på begynnelsen av 1990-tallet, og den avtalte arbeidstiden er blitt lengre. Det har også vært en svak økning i den faktiske arbeidstiden. Sett i lys av den sterke satsningen på barnehager og skolefritidsordninger, den sterke politiske vektleggingen av behovet for mødres arbeidskraft, samt fokuset på økt

likedeling ute og hjemme mellom mødre og fedre, må imidlertid økningen i mødres yrkesarbeid karakteriseres som ganske beskjeden. Skrede (2004:170) hevder at dersom man ser større likedeling mellom mødre og fedre som et viktig mål for familiepolitikken, er det et tankekors at "det tiåret som ble innledet med et kvantesprang i utvidet foreldrepermisjon og med fedrekvoten som likestillingspolitisk vimpel, har gitt så liten bevegelse i den faktiske arbeidstidsfordelingen mellom småbarnsmødre og småbarnsfedre". Det dominerende mønsteret for å kombinere familie- og yrkesarbeid i Norge er blitt betegnet som et "tosporet foreldreskap" (Ellingsæter 1999 og 2006) - ett for mødre og ett for fedre. Kvinner tar ofte lang foreldrepermisjon og arbeider ofte deltid for å få mer tid til familien, mens menns arbeidstid påvirkes forholdsvis lite av familiesituasjonen. Noen deltidsarbeidende mødre vil gjerne jobbe mer, men det ser det ut til at de aller fleste er fornøyde med sin arbeidstid (Kjeldstad og Nymoen 2004). Selv om det har vært klare endringer i mødres yrkestilknytning og arbeidstid de siste tiåra, og også en viss reduksjon i fedres arbeidstid, kan det fremdeles være grunnlag for å snakke om et tosporet foreldreskap i Norge. Den sterke vekten på valgfrihet i familiepolitikken bidrar, hevder Skrede (2004:193), til å sementere en arbeidsdeling mellom mødre og fedre som kan karakteriseres som "likestilling light".

Tabell 1.1. Andel sysselsatte, arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken blant gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991- 2004
Sysselsatte															
Barn 0-15 år	74,2	74,5	75,4	75,6	76,8	77,4	80,0	81,5	80,8	81,3	81,7	81,5	80,1	80,7	+6,5
Barn 0-2 år	66,0	67,9	68,9	68,1	69,2	70,3	72,0	73,0	72,9	74,3	74,9	73,4	73,1	72,5	+6,5
Barn 3-6 år	73,2	73,0	73,3	75,2	76,9	76,8	80,7	82,0	80,8	82,5	84,9	83,4	77,3	81,8	+8,6
Barn 7-10 år	78,7	79,5	80,0	80,6	81,9	84,3	84,6	86,7	83,9	84,0	84,0	84,7	85,0	83,4	+4,7
Barn 11-15 år	82,6	81,1	83,0	82,3	83,0	82,9	87,5	89,5	90,1	87,9	85,5	87,5	88,3	86,9	+4,3
Arbeidsledige															
Barn 0-15 år	3,3	3,4	3,3	3,1	3,2	3,3	2,6	1,9	1,8	2,1	1,8	2,0	2,7	2,8	-0,5
Barn 0-2 år	4,1	4,3	4,0	3,9	4,2	4,5	3,9	2,6	1,9	2,4	1,9	2,8	3,6	3,7	-0,4
Barn 3-6 år	3,6	3,0	3,7	3,4	3,3	3,2	2,8	2,4	2,3	1,9	1,6	2,0	3,4	2,8	-0,8
Barn 7-10 år	3,1	3,0	2,7	2,5	2,3	1,7	1,3	0,9	1,9	2,4	1,5	1,6	1,8	2,8	-0,3
Barn 11-15 år	2,3	2,8	2,2	2,2	2,2	2,9	1,6	0,9	0,6	1,6	2,2	1,2	1,6	1,7	-0,6
Utenfor arbeidsstyrken															
Barn 0-15 år	22,5	22,2	21,4	21,3	20,0	19,3	17,3	16,6	17,5	16,6	16,5	16,5	17,2	16,5	-6,0
Barn 0-2 år	29,9	27,8	27,1	28,0	26,6	25,2	24,1	24,4	25,2	23,4	23,2	23,7	23,3	23,8	-6,1
Barn 3-6 år	23,3	24,0	23,0	21,3	19,8	20,1	16,4	15,6	16,9	15,6	13,5	14,6	19,3	15,4	-7,8
Barn 7-10 år	18,2	17,5	17,3	16,9	15,8	14,0	14,0	12,4	14,2	13,6	14,5	13,7	13,2	13,8	-4,4
Barn 11-15 år	15,1	16,1	14,8	15,5	14,8	14,1	11,0	9,6	9,2	10,5	12,2	11,2	10,1	11,4	-3,7

Tabell 1.2. Andel sysselsatte, arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken blant gifte/samboende mødre med barn 0-2 år i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991- 2004
Sysselsatte															
Barn 0 år	62,6	68,8	70,8	69,1	69,8	69,1	70,0	76,2	76,4	77,2	77,1	75,0	70,5	69,9	+7,3
Barn 1 år	65,0	67,3	65,2	66,0	67,1	69,4	67,7	70,2	70,9	70,6	71,8	75,1	73,2	70,4	+5,4
Barn 2 år	69,3	68,3	71,6	69,9	71,2	72,1	77,5	74,3	73,2	76,6	77,2	70,9	74,7	76,9	+7,6
Arbeidsledige															
Barn 0 år	2,2	2,7	1,8	0,9	0,8	1,7	1,1	0,4	0,9	0,6	0,8	1,0	0,6	1,3	-0,9
Barn 1 år	5,2	4,9	4,9	4,4	5,3	5,9	5,1	3,1	2,5	2,6	2,9	2,8	3,5	4,2	-1,0
Barn 2 år	4,1	4,3	4,4	4,9	5,2	4,6	4,0	3,3	1,9	3,1	1,3	3,9	5,5	4,5	+0,4
Utenfor arbeidsstyrken															
Barn 0 år	35,2	28,5	27,4	30,0	29,3	29,2	28,9	23,3	22,7	22,2	22,1	24,0	28,9	28,8	-6,4
Barn 1 år	29,8	27,8	29,9	29,6	27,7	24,6	27,1	26,6	26,6	26,8	25,2	22,1	23,4	25,3	-4,5
Barn 2 år	26,6	27,4	23,9	25,2	23,6	23,3	18,5	22,4	24,9	20,3	21,5	25,2	19,8	18,6	-8,0

Tabell 1.3. Andel sysselsatte, arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken blant gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991- 2004
Sysselsatte															
Barn 0-15 år	93,4	92,1	91,7	92,4	93,2	93,7	94,2	94,8	94,1	94,4	94,0	92,7	91,8	92,1	-1,3
Barn 0-2 år	91,7	91,4	91,2	90,8	91,8	93,3	93,9	93,7	93,4	94,8	93,9	93,5	90,4	91,5	-0,2
Barn 3-6 år	93,3	91,5	92,1	93,4	94,5	94,1	94,1	95,0	94,8	94,9	94,1	91,8	91,8	91,5	-1,8
Barn 7-10 år	95,1	94,0	91,1	92,4	93,5	94,5	95,3	95,3	94,5	94,0	94,7	93,2	93,0	93,0	-2,1
Barn 11-15 år	94,3	92,4	92,3	93,4	93,0	93,0	93,8	95,5	93,8	93,6	93,4	92,2	92,5	93,0	-1,3
Arbeidsledige															
Barn 0-15 år	2,9	3,5	3,4	2,8	2,4	2,2	1,8	1,2	1,5	1,3	1,7	2,2	2,7	2,5	-0,4
Barn 0-2 år	4,1	4,3	4,1	3,8	3,3	2,8	2,2	1,7	1,9	1,5	2,0	2,1	3,6	3,4	-0,7
Barn 3-6 år	3,0	3,7	3,6	2,9	2,1	2,3	1,9	1,1	1,0	1,0	2,0	2,8	3,0	3,1	+0,1
Barn 7-10 år	2,2	2,9	3,1	2,6	2,1	2,3	1,6	0,5	1,2	1,3	1,1	1,6	1,9	1,5	-0,7
Barn 11-15 år	1,6	2,9	2,6	1,6	2,0	1,4	1,5	1,0	1,7	1,3	1,2	1,9	1,9	1,6	0,0
Utenfor arbeidsstyrken															
Barn 0-15 år	3,8	4,3	4,9	4,7	4,4	4,0	4,0	4,1	4,4	4,3	4,3	5,2	5,5	5,3	+1,5
Barn 0-2 år	4,2	4,3	4,7	5,4	4,9	3,9	3,9	4,7	4,7	3,7	4,1	4,3	6,0	5,0	+0,8
Barn 3-6 år	3,7	4,8	4,3	3,8	3,4	3,6	4,0	3,8	4,1	4,1	3,9	5,4	5,2	5,4	+1,7
Barn 7-10 år	2,7	3,2	5,8	5,0	4,4	3,2	3,2	4,1	4,2	4,7	4,1	5,2	5,1	5,6	+2,9
Barn 11-15 år	4,1	4,7	5,1	5,0	5,0	5,6	4,7	3,4	4,5	5,1	5,4	5,9	5,6	5,4	+1,3

Tabell 1.4. Andel sysselsatte, arbeidsledige og utenfor arbeidsstyrken blant gifte/samboende fedre med barn 0-2 år i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991- 2004
Sysselsatte															
Barn 0 år	90,7	89,8	92,5	90,8	91,2	93,7	93,1	92,1	93,5	93,6	95,1	94,4	87,8	92,9	+2,2
Barn 1 år	92,2	91,4	89,2	90,1	92,8	93,1	93,8	94,0	92,3	93,8	93,2	93,5	91,2	90,3	-1,9
Barn 2 år	91,7	92,4	92,4	91,7	91,2	93,3	94,4	94,1	94,5	96,8	94,2	93,0	90,8	92,2	+0,5
Arbeidsledige															
Barn 0 år	4,2	4,2	3,8	4,4	3,4	3,2	2,6	2,1	1,3	1,5	2,9	2,3	4,9	2,8	-1,4
Barn 1 år	3,4	4,2	4,9	4,0	3,1	2,4	2,4	1,6	2,2	1,5	2,0	2,4	3,4	4,2	+0,8
Barn 2 år	4,9	4,4	3,5	3,2	3,5	3,0	1,8	1,5	1,8	1,4	1,6	1,7	3,2	2,9	-2,0
Utenfor arbeidsstyrken															
Barn 0 år	5,1	6,0	3,7	4,8	5,4	3,1	4,2	5,7	5,2	4,9	2,0	3,3	7,3	4,2	-0,9
Barn 1 år	4,4	4,4	5,9	5,9	4,1	4,4	3,8	4,4	5,5	4,7	4,9	4,1	5,4	5,5	+1,1
Barn 2 år	3,5	3,3	4,0	5,1	5,4	3,7	3,8	4,3	3,7	1,9	4,3	5,2	6,0	4,9	+1,4

Tabell 1.5. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatte blant gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Prosent.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991- 2004
I arbeid															
Barn 0-15 år	59,3	58,7	59,5	60,4	60,0	59,9	62,3	62,7	60,5	61,7	62,4	61,3	61,7	62,2	+2,9
Barn 0-2 år	41,1	40,6	40,2	39,8	39,3	40,2	41,7	40,9	37,6	40,3	42,3	38,1	39,7	39,2	-1,9
Barn 3-6 år	63,2	61,7	64,2	65,5	66,1	65,8	68,0	69,6	66,9	69,7	71,7	69,4	63,9	69,0	+5,8
Barn 7-10 år	66,7	69,3	69,7	70,8	70,8	71,1	72,9	73,8	71,6	72,2	71,4	71,1	73,0	71,9	+5,2
Barn 11-15 år	72,8	70,7	72,8	73,9	71,6	72,9	76,3	75,3	76,2	74,4	72,6	73,9	76,1	74,0	+1,2
Midlertidig fraværende															
Barn 0-15 år	15,0	15,9	16,0	15,3	16,8	17,6	17,9	18,9	20,3	19,5	19,1	20,2	18,6	18,5	+3,3
Barn 0-2 år	25,0	26,6	29,1	27,6	29,5	30,3	30,3	31,8	34,6	33,3	33,1	35,7	33,9	33,3	+8,3
Barn 3-6 år	10,4	11,2	10,1	9,5	11,0	10,8	13,1	12,8	14,0	12,6	13,3	13,7	13,4	12,9	+2,5
Barn 7-10 år	11,5	10,7	10,5	9,7	11,1	13,2	11,8	12,5	12,3	11,4	11,9	13,3	11,2	12,4	+0,9
Barn 11-15 år	9,8	9,8	9,8	8,7	11,4	10,6	11,3	13,6	14,3	14,6	13,1	13,6	12,0	12,5	+2,7
Ikke sysselsatt															
Barn 0-15 år	25,8	25,4	24,4	24,3	23,3	22,5	19,8	18,4	19,1	18,8	18,4	18,5	19,8	19,2	-6,6
Barn 0-2 år	33,9	32,8	30,7	32,5	31,1	29,5	28,0	27,3	27,8	26,4	26,6	26,2	26,4	27,5	-6,4
Barn 3-6 år	26,4	27,1	25,7	25,0	22,9	23,3	18,9	17,6	19,0	17,6	15,0	16,9	22,7	18,1	-8,3
Barn 7-10 år	21,8	20,0	19,7	19,4	18,1	15,8	15,3	13,8	16,0	16,5	16,7	15,7	15,7	15,7	-6,1
Barn 11-15 år	17,4	19,6	17,4	17,4	17,0	16,5	12,5	11,1	9,5	11,0	14,3	12,5	12,0	13,5	-3,9

Tabell 1.6. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatte blant gifte/samboende mødre med barn 0-2 år i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991- 2004
I arbeid															
Barn 0 år	10,0	8,0	7,1	7,7	7,1	10,3	7,4	7,4	6,9	7,4	7,7	7,4	10,7	7,7	-2,3
Barn 1 år	41,7	43,1	39,2	38,5	39,2	38,6	35,8	39,3	34,5	35,8	39,3	36,7	38,0	39,6	-2,1
Barn 2 år	57,4	59,1	60,4	60,9	60,5	63,0	66,7	62,5	61,2	63,3	64,6	56,0	59,1	58,5	+1,1
Midlertidig fraværende															
Barn 0 år	50,0	64,0	64,3	61,5	64,3	62,1	63,0	70,4	69,0	66,7	69,2	70,4	60,7	61,5	+11,5
Barn 1 år	22,9	25,9	25,5	26,9	29,4	29,8	32,1	30,4	36,4	34,0	33,9	38,8	34,0	30,2	+7,3
Barn 2 år	10,6	9,1	10,4	8,7	9,3	10,9	11,8	12,5	12,2	14,3	12,5	14,0	15,9	17,1	+6,5
Ikke sysselsatt															
Barn 0 år	40,0	28,0	28,6	30,8	28,6	27,6	29,6	22,2	24,1	25,9	23,1	22,2	28,6	30,8	-9,2
Barn 1 år	35,4	31,0	35,3	34,6	31,4	31,6	32,1	30,4	29,1	30,2	26,8	24,5	28,0	30,2	-5,2
Barn 2 år	31,9	31,8	29,2	30,4	30,2	26,1	21,6	25,0	26,5	22,4	22,9	30,0	25,0	24,4	-7,5

Tabell 1.7. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatte blant gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991- 2004
I arbeid															
Barn 0-15 år	82,6	82,5	82,6	82,4	83,4	82,6	83,6	83,7	82,0	82,3	81,9	79,8	80,3	80,3	-2,3
Barn 0-2 år	81,9	82,3	81,9	79,8	81,1	81,1	81,4	81,5	80,3	82,0	80,5	79,7	76,4	77,6	-4,3
Barn 3-6 år	82,6	82,1	83,9	84,7	85,6	83,6	84,6	83,1	83,7	83,1	82,1	79,7	80,5	80,2	-2,4
Barn 7-10 år	83,5	83,1	82,9	82,4	84,0	83,3	85,5	85,5	82,1	81,7	84,1	81,8	83,3	82,4	-1,1
Barn 11-15 år	83,7	82,6	82,8	84,0	83,1	81,4	83,8	85,4	81,0	82,4	80,5	80,0	82,1	82,8	-0,9
Midlertidig fraværende															
Barn 0-15 år	10,8	9,5	8,8	9,8	9,9	11,4	10,6	11,1	12,3	12,4	12,3	12,6	11,6	11,7	+0,9
Barn 0-2 år	10,2	9,2	8,7	11,3	11,5	12,6	11,6	12,3	12,9	13,3	13,5	14,1	13,8	14,4	+4,2
Barn 3-6 år	11,0	8,9	8,0	9,3	9,3	9,8	9,8	11,5	10,6	11,3	11,4	12,5	11,4	10,3	-0,7
Barn 7-10 år	11,4	10,4	9,2	9,5	9,3	11,5	10,8	9,6	11,9	13,4	11,4	11,4	10,0	10,6	-0,8
Barn 11-15 år	10,9	9,8	9,7	9,6	9,0	11,6	10,0	9,8	11,9	11,8	12,6	12,2	10,5	10,1	-0,8
Ikke sysselsatt															
Barn 0-15 år	6,6	8,0	8,6	7,8	6,7	6,1	5,8	5,2	5,7	5,3	5,8	7,6	8,1	8,0	+1,4
Barn 0-2 år	7,9	8,5	9,4	8,9	7,4	6,3	7,0	6,2	6,8	4,7	6,0	6,3	9,8	8,0	+0,1
Barn 3-6 år	6,4	8,9	8,0	5,9	5,1	6,6	5,7	5,4	5,7	5,6	6,5	7,8	8,1	9,5	+3,1
Barn 7-10 år	5,1	6,5	7,9	8,1	6,7	5,1	3,6	4,8	6,0	4,9	4,5	6,8	6,7	7,1	+2,0
Barn 11-15 år	5,4	7,6	7,5	6,4	7,9	7,0	6,3	4,9	7,1	5,9	6,9	7,8	7,4	7,1	+1,7

Tabell 1.8. Andel i arbeid, midlertidig fraværende og ikke sysselsatte blant gifte/samboende fedre med barn 0-2 år i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
I arbeid															
Barn 0 år	80,0	77,8	82,1	76,9	81,5	80,8	80,0	78,6	75,9	78,6	78,6	75,0	72,0	80,0	0,0
Barn 1 år	82,4	81,0	80,4	77,4	82,0	80,0	82,7	83,6	77,8	81,1	78,6	77,4	77,4	74,1	-8,3
Barn 2 år	82,6	84,8	85,1	82,2	80,0	82,6	82,7	83,0	84,0	85,1	82,0	81,3	79,5	82,6	0,0
Midlertidig fraværende															
Barn 0 år	10,0	11,1	10,7	11,5	11,1	11,5	12,0	14,3	17,2	14,3	14,3	17,9	16,0	16,0	+6,0
Barn 1 år	9,8	8,6	7,8	11,3	12,0	12,7	11,5	12,7	13,0	13,2	14,3	15,1	15,1	16,7	+6,9
Barn 2 år	8,7	8,7	8,5	8,9	11,1	10,9	11,5	10,6	12,0	10,6	12,0	10,4	11,4	10,9	+2,2
Ikke sysselsatt															
Barn 0 år	10,0	11,1	7,1	11,5	7,4	7,71	8,0	7,1	6,9	7,1	7,1	7,1	12,0	4,0	-6,0
Barn 1 år	7,8	10,3	11,8	11,3	6,0	7,3	5,8	3,6	9,3	5,7	7,1	7,5	7,5	9,3	+1,5
Barn 2 år	8,7	6,5	6,4	8,9	8,9	6,5	5,8	6,4	4,0	4,3	6,0	8,3	9,1	6,5	-2,2

Tabell 1.9. Sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
1-19 timer															
Barn 0-15 år	26,9	25,1	24,1	24,1	23,1	22,3	21,7	20,7	20,0	18,3	17,2	16,9	15,2	15,9	-11,0
Barn 0-2 år	26,0	22,9	22,9	21,3	21,5	20,2	23,5	21,1	19,9	19,8	17,0	16,0	17,9	15,9	-10,1
Barn 3-6 år	31,0	30,7	28,2	28,3	25,5	25,3	22,2	23,5	22,3	19,9	19,5	18,9	15,5	18,1	-12,9
Barn 7-10 år	30,6	26,9	25,1	25,7	25,2	24,2	23,4	21,5	19,5	17,4	16,6	17,3	15,3	15,4	-15,2
Barn 11-15 år	20,8	20,2	20,3	20,9	20,1	19,3	16,6	15,6	17,8	14,8	15,0	15,0	11,6	13,6	-7,2
20-36 timer (deltid)															
Barn 0-15 år	31,2	31,2	31,4	30,2	30,6	30,1	32,3	31,5	31,8	31,6	31,4	30,8	29,7	30,8	-0,4
Barn 0-2 år	25,7	25,0	26,5	26,1	25,5	24,6	26,0	27,6	26,2	25,8	23,9	24,2	22,7	25,2	-0,5
Barn 3-6 år	32,7	29,4	30,1	30,4	31,8	31,6	35,0	32,5	34,4	33,5	34,0	32,9	33,4	31,7	-1,0
Barn 7-10 år	34,0	37,1	36,4	35,1	33,4	31,9	34,4	35,0	34,5	34,3	36,2	35,6	31,8	35,2	+1,2
Barn 11-15 år	33,5	35,7	34,4	30,6	32,6	33,6	34,6	32,0	33,1	34,3	33,2	31,5	31,4	31,6	-1,9
32-40 timer (heltid)															
Barn 0-15 år	37,8	39,9	40,5	42,8	43,4	41,8	43,6	44,2	45,6	47,2	47,2	47,2	50,7	49,4	+11,6
Barn 0-2 år	46,1	49,6	47,7	50,0	50,4	51,8	47,3	48,2	50,8	50,7	55,5	55,5	56,2	55,7	+9,6
Barn 3-6 år	31,7	36,3	37,3	37,8	38,7	39,0	38,2	40,1	39,5	42,3	42,5	42,9	46,6	45,9	+14,2
Barn 7-10 år	31,5	31,5	34,3	35,9	38,5	40,1	38,1	38,9	41,1	44,0	42,7	41,6	47,8	45,1	+13,6
Barn 11-15 år	40,1	39,3	40,4	43,8	42,8	41,1	43,3	47,0	44,9	44,7	46,9	48,0	52,0	50,5	+10,4
41-49 timer															
Barn 0-15 år	2,4	2,4	2,5	1,9	2,4	2,5	2,9	2,7	2,6	3,2	2,8	3,2	2,6	2,6	+0,2
Barn 0-2 år	1,3	1,8	1,9	1,7	1,7	1,8	2,2	2,0	2,2	3,0	2,2	2,8	2,1	2,1	+0,8
Barn 3-6 år	2,6	2,6	2,5	2,0	2,8	2,7	3,4	2,9	2,6	2,8	2,9	3,6	2,5	2,6	0,0
Barn 7-10 år	2,6	2,6	2,4	1,7	1,9	1,8	2,3	2,9	3,1	3,4	2,5	3,2	3,0	3,0	+0,4
Barn 11-15 år	3,2	2,9	3,1	2,3	2,9	3,9	3,9	2,9	2,7	3,8	3,6	3,2	3,0	2,6	-0,6
50 timer +															
Barn 0-15 år	1,7	1,4	1,6	1,6	1,2	1,7	1,3	1,5	1,3	1,3	1,4	1,9	1,8	1,4	+0,3
Barn 0-2 år	0,9	0,8	1,1	0,9	0,8	1,5	0,9	1,2	0,9	0,7	1,3	1,4	1,1	1,1	+0,2
Barn 3-6 år	1,9	1,0	1,9	1,6	1,3	1,4	1,2	1,0	1,2	1,4	1,0	1,7	2,1	1,6	-0,3
Barn 7-10 år	1,4	1,9	1,7	1,5	1,0	2,0	1,7	1,7	1,9	1,0	2,0	2,2	2,1	1,3	-0,1
Barn 11-15 år	2,4	1,9	1,7	2,4	1,6	2,1	1,7	2,5	1,4	2,4	1,3	2,3	2,0	1,7	-0,7

Tabell 1.10. Sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-2 år etter avtalt/vanlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
1-19 timer															
Barn 0 år	18,0	16,7	14,4	13,8	13,5	15,4	15,9	16,8	13,7	12,9	11,4	11,2	15,3	8,5	-9,5
Barn 1 år	26,4	22,9	24,8	20,4	21,7	21,4	22,8	22,2	18,9	18,4	16,5	16,0	15,5	17,3	-9,1
Barn 2 år	30,2	26,4	25,9	26,4	26,5	21,8	27,9	22,3	24,9	25,0	20,5	18,9	22,2	18,6	-11,6
20-36 timer (deltid)															
Barn 0 år	23,9	18,0	17,3	20,3	18,5	15,3	23,1	20,2	16,4	20,0	17,0	16,5	18,1	21,4	-2,5
Barn 1 år	25,2	23,9	27,8	24,5	24,9	24,2	23,4	25,6	26,2	23,0	23,2	20,9	20,8	26,6	+1,4
Barn 2 år	27,2	30,4	30,6	31,1	30,9	30,9	29,8	34,0	32,5	31,9	28,4	32,0	27,5	25,8	-1,4
32-40 timer (heltid)															
Barn 0 år	55,5	63,5	65,8	63,5	65,1	65,8	59,5	60,0	68,0	61,5	68,3	67,7	64,1	67,5	+12,0
Barn 1 år	46,5	50,6	44,7	52,7	50,9	51,6	51,5	48,8	51,6	56,1	57,4	58,1	60,0	52,1	+5,6
Barn 2 år	40,1	40,2	40,0	39,7	40,3	43,6	37,7	40,7	39,1	39,2	46,7	45,8	47,3	53,0	+12,9
41-49 timer															
Barn 0 år	1,7	1,2	1,6	1,1	2,2	2,2	0,6	2,6	1,0	4,8	2,8	3,5	1,4	1,5	-0,2
Barn 1 år	1,2	1,8	2,0	2,2	1,4	1,7	1,8	1,8	2,3	1,9	1,8	2,6	2,7	2,6	+1,4
Barn 2 år	1,3	2,1	2,0	1,5	1,8	1,7	3,4	1,9	2,8	3,0	2,4	2,6	2,0	1,8	+0,5
50 timer +															
Barn 0 år	0,8	0,6	0,9	1,4	0,7	1,3	1,0	0,4	1,0	0,7	0,5	1,0	1,1	1,0	+0,2
Barn 1 år	0,7	0,8	0,7	0,2	1,1	1,2	0,6	1,6	1,0	0,7	1,1	2,5	1,1	1,4	0,7
Barn 2 år	1,2	0,9	1,5	1,3	0,6	2,0	1,2	1,1	0,8	0,8	2,0	0,6	1,0	0,9	-0,3

Tabell 1.11. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid blant sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Barn 0-15 år	28,0	28,4	28,8	29,0	29,2	29,4	29,2	29,5	30,0	30,4	30,7	31,0	31,5	31,1	+3,1
Barn 0-2 år	28,5	29,4	29,4	29,9	30,0	30,2	29,3	29,4	30,4	30,4	31,4	31,6	31,2	31,6	+3,1
Barn 3-6 år	26,8	27,2	28,1	27,9	28,5	28,4	28,7	28,8	29,1	29,8	29,9	30,4	30,9	30,3	+3,5
Barn 7-10 år	26,7	27,3	27,9	28,2	28,2	28,9	28,7	29,0	29,9	30,3	30,5	30,6	31,6	30,8	+4,1
Barn 11-15 år	29,5	29,5	29,5	30,1	29,9	30,0	30,4	31,3	30,6	31,3	31,3	31,5	32,4	31,7	+2,2
Barn 0 år	30,3	31,8	32,2	32,3	32,8	32,5	31,1	31,3	32,9	32,6	33,2	33,5	32,4	33,5	+3,2
Barn 1 år	28,6	29,4	28,6	30,3	29,9	30,1	29,6	29,0	30,6	30,8	31,3	32,2	32,2	31,5	+2,9
Barn 2 år	27,5	28,1	28,4	28,1	28,2	28,9	28,1	28,8	28,7	28,6	30,4	30,0	29,5	30,7	+3,2

Tabell 1.12. Sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-15 år etter avtalt/vanlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder.
 Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
1-19 timer															
Barn 0-15 år	1,2	1,3	1,4	1,4	1,3	1,2	1,2	1,5	1,5	1,7	1,6	1,4	1,8	2,4	+1,2
Barn 0-2 år	1,3	1,9	1,5	2,0	1,4	1,4	1,6	2,2	2,1	2,2	1,9	1,4	2,3	2,7	+1,4
Barn 3-6 år	1,0	1,2	1,3	0,9	1,1	1,2	1,0	1,1	1,0	1,5	1,4	1,3	1,6	2,5	+1,5
Barn 7-10 år	1,4	0,9	1,0	1,4	1,4	1,3	1,0	1,0	1,9	1,9	1,3	1,0	1,6	2,6	+1,4
Barn 11-15 år	1,3	1,0	1,8	1,2	1,1	1,0	1,0	1,4	1,0	1,0	1,8	1,7	1,6	1,6	+0,3
20-36 timer (deltid)															
Barn 0-15 år	2,6	2,6	2,2	2,2	2,5	2,9	3,0	2,5	3,0	2,6	2,7	2,3	3,0	3,1	+0,5
Barn 0-2 år	2,5	3,1	2,3	2,4	2,8	3,5	3,6	2,6	2,8	2,4	3,1	2,4	3,6	3,8	+1,3
Barn 3-6 år	2,8	1,7	1,9	2,3	2,5	3,0	2,9	2,5	3,3	3,5	2,4	2,1	2,6	3,3	+0,5
Barn 7-10 år	2,1	2,7	2,3	2,4	2,2	3,1	2,5	2,1	3,0	2,3	2,6	2,6	2,9	2,4	+0,3
Barn 11-15 år	2,8	2,7	2,1	1,7	2,1	1,8	2,7	3,0	2,9	1,9	2,4	2,4	2,8	2,6	+0,2
32-40 timer (heltid)															
Barn 0-15 år	72,6	74,4	75,4	76,2	76,3	73,3	74,5	75,6	75,9	77,4	78,7	78,1	78,2	78,1	+5,5
Barn 0-2 år	75,3	76,1	78,1	78,7	77,7	74,7	76,5	78,1	77,4	80,0	80,5	79,3	79,7	79,7	+4,4
Barn 3-6 år	72,1	74,9	74,9	76,7	77,3	74,2	74,2	76,1	77,1	76,8	78,6	78,6	78,7	76,6	+4,5
Barn 7-10 år	69,8	71,6	74,4	75,2	73,7	70,6	73,8	74,9	73,0	74,9	78,2	76,4	77,9	77,9	+8,1
Barn 11-15 år	71,9	74,0	73,2	73,0	75,1	72,4	72,5	71,5	75,0	76,9	76,7	77,5	76,0	77,9	+6,0
41-49 timer															
Barn 0-15 år	9,0	8,0	7,8	7,5	7,8	9,0	8,6	8,5	8,1	8,0	7,0	8,0	7,4	7,3	-1,7
Barn 0-2 år	8,5	7,6	6,6	6,0	7,2	8,5	8,7	8,2	8,0	7,5	5,9	8,8	7,9	6,0	-2,5
Barn 3-6 år	9,3	7,6	8,8	8,0	7,0	8,3	7,9	9,0	8,1	8,0	7,2	8,2	7,4	7,4	-1,9
Barn 7-10 år	9,3	8,0	8,3	7,6	9,3	9,4	8,4	8,5	9,3	9,4	7,3	7,2	6,9	7,5	-1,8
Barn 11-15 år	8,8	8,8	7,7	8,5	8,6	10,4	9,6	8,2	7,2	7,5	7,9	7,2	7,0	8,8	0,0
50 timer +															
Barn 0-15 år	14,7	13,7	13,3	12,7	12,2	13,5	12,8	11,9	11,4	10,2	10,0	10,2	9,6	9,1	-5,6
Barn 0-2 år	12,3	11,3	11,5	10,8	10,9	11,9	9,7	9,0	9,6	7,9	8,6	8,1	6,6	7,7	-4,6
Barn 3-6 år	14,8	14,6	13,2	12,1	12,2	13,2	14,1	11,3	10,5	10,2	10,4	9,9	9,6	10,0	-4,8
Barn 7-10 år	17,4	16,8	14,0	13,4	13,5	15,6	14,3	13,5	12,8	11,4	10,6	12,8	10,6	9,6	-7,8
Barn 11-15 år	15,2	13,5	15,1	15,5	13,1	14,5	14,2	16,0	13,8	12,7	11,1	11,1	12,5	9,2	-6,0

Tabell 1.13. Sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-2 år etter avtalt/vanlig arbeidstid, i grupper for yngste barns alder.
 Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
1-19 timer															
Barn 0 år	0,6	1,8	1,8	1,7	1,3	1,1	1,2	2,2	1,4	2,1	1,2	2,0	2,6	2,3	+1,7
Barn 1 år	2,2	1,5	2,0	1,9	1,6	1,9	1,9	2,8	2,2	2,3	1,8	1,6	2,7	3,2	+1,0
Barn 2 år	0,7	2,4	0,9	2,3	1,3	1,0	1,5	1,4	2,4	2,1	2,3	0,9	1,6	2,4	+1,7
20-36 timer (deltid)															
Barn 0 år	1,6	2,9	1,4	2,7	2,1	2,8	2,7	2,8	3,1	1,6	1,9	2,5	3,6	4,2	+2,6
Barn 1 år	3,3	3,5	3,0	2,5	2,9	4,5	4,0	1,5	3,0	3,3	2,7	2,6	3,4	3,7	+0,4
Barn 2 år	2,1	2,8	2,2	2,1	3,1	2,8	3,6	3,7	2,5	2,0	4,3	2,1	3,8	3,8	+1,7
32-40 timer (heltid)															
Barn 0 år	78,7	77,8	80,2	80,8	76,9	76,6	76,4	76,5	80,3	78,7	82,9	76,7	80,3	80,2	+1,5
Barn 1 år	72,7	77,1	76,1	78,9	77,6	73,8	75,8	78,5	75,4	81,9	79,0	80,1	79,9	78,0	+5,3
Barn 2 år	76,2	73,9	78,9	77,8	78,3	74,6	77,1	78,5	77,8	78,7	80,8	79,8	79,1	81,5	+5,3
41-49 timer															
Barn 0 år	7,9	6,4	6,3	5,4	9,1	7,2	10,0	8,4	7,8	7,1	7,2	9,6	6,6	5,5	-2,4
Barn 1 år	9,0	7,5	7,1	6,0	7,1	9,1	9,0	7,3	9,5	6,5	6,6	8,7	7,8	6,5	-2,5
Barn 2 år	8,5	8,5	6,2	6,5	6,1	8,5	7,7	9,2	6,6	8,8	4,4	8,4	8,8	5,6	-2,9
50 timer +															
Barn 0 år	11,3	11,1	10,4	10,2	10,5	12,2	9,6	10,0	7,5	10,5	6,8	9,1	6,9	7,8	-3,5
Barn 1 år	12,9	10,4	11,9	10,7	10,7	10,7	9,3	9,9	9,8	6,0	9,9	7,1	6,3	8,6	-4,3
Barn 2 år	12,4	12,5	11,7	11,3	11,2	13,1	10,2	7,2	10,7	8,4	8,2	8,7	6,7	6,7	-5,7

Tabell 1.14. Gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid blant sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Barn 0-15 år	40,4	40,2	40,1	40,0	39,9	40,4	40,3	40,1	40,0	39,7	39,7	39,9	39,5	39,2	-1,2
Barn 0-2 år	39,9	39,6	39,5	39,3	39,5	39,9	39,5	39,3	39,4	38,8	39,1	39,5	38,7	38,7	-1,2
Barn 3-6 år	40,7	40,6	40,2	39,9	39,7	40,3	40,5	39,9	40,0	39,8	39,9	39,8	39,6	39,3	-1,4
Barn 7-10 år	40,9	41,0	40,7	40,2	40,4	40,7	40,6	40,4	40,2	40,1	40,0	40,5	39,8	39,4	-1,5
Barn 11-15 år	40,3	40,0	40,4	40,8	40,2	41,0	40,8	41,2	40,7	40,6	39,9	39,9	40,2	39,5	-0,8
Barn 0 år	39,8	39,1	39,6	39,4	39,6	40,1	39,6	39,5	39,1	39,6	39,2	39,6	38,4	38,5	-1,3
Barn 1 år	39,8	39,7	39,5	39,3	39,5	39,4	39,4	39,4	39,4	38,1	39,5	39,1	38,7	38,9	-0,9
Barn 2 år	40,1	39,8	39,4	39,4	39,6	40,4	39,6	39,1	39,6	39,1	38,7	39,9	38,9	38,5	-1,6

Tabell 1.15. Sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-15 år etter faktisk/utført arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Midl. fravær.															
Barn 0-15 år	19,9	21,1	21,3	20,7	21,8	22,5	22,1	23,2	25,4	23,7	23,5	24,8	23,1	22,4	+2,5
Barn 0-2 år	37,8	40,2	42,0	41,7	44,0	43,0	42,1	44,8	48,5	45,8	44,3	48,4	46,1	46,0	+8,2
Barn 3-6 år	13,0	14,1	12,5	12,6	15,4	14,1	15,2	14,7	17,3	15,3	15,7	17,5	17,4	16,8	+3,8
Barn 7-10 år	16,4	13,3	13,1	13,8	13,6	17,2	13,9	17,1	14,7	13,6	15,5	14,3	14,7	13,5	-2,9
Barn 11-15 år	11,8	10,8	13,2	9,2	13,7	12,7	12,9	15,3	15,8	15,3	14,1	15,6	13,6	14,5	+2,7
1-19 timer															
Barn 0-15 år	20,2	18,7	18,0	18,0	17,5	17,8	18,8	17,3	16,6	16,2	15,0	14,6	14,5	15,3	-4,9
Barn 0-2 år	17,1	14,9	14,8	13,1	15,5	14,0	15,8	14,6	15,5	14,6	13,4	12,9	13,5	12,6	-4,5
Barn 3-6 år	24,7	23,1	21,3	21,8	19,8	20,7	21,2	21,6	18,4	18,4	17,6	16,5	15,2	17,9	-6,8
Barn 7-10 år	23,0	21,7	21,3	20,7	18,6	20,3	20,8	17,1	17,6	16,7	14,1	14,3	16,0	16,2	-6,8
Barn 11-15 år	17,1	16,2	17,1	17,1	15,1	15,5	17,1	15,3	14,5	15,3	15,5	14,3	13,6	14,5	-2,6
20-36 timer															
Barn 0-15 år	32,3	32,1	32,1	32,1	31,8	31,9	32,2	31,7	31,4	32,1	32,6	31,5	30,9	30,4	-1,9
Barn 0-2 år	24,4	24,1	23,9	25,0	21,4	23,7	24,2	22,9	19,6	22,9	22,7	20,4	20,2	20,7	-3,7
Barn 3-6 år	35,1	33,3	36,3	34,5	35,2	37,0	36,4	35,3	35,7	35,7	36,3	35,0	34,8	32,6	-2,5
Barn 7-10 år	34,4	35,0	36,1	37,9	35,6	32,8	34,7	35,7	36,8	36,4	38,0	37,1	36,0	35,1	+0,7
Barn 11-15 år	36,8	37,8	34,2	34,2	35,6	35,2	35,7	33,3	35,5	34,7	36,6	35,1	33,3	33,7	-3,1
37-40 timer															
Barn 0-15 år	19,5	20,4	20,7	21,6	21,1	19,4	19,1	19,9	19,2	20,1	21,1	21,0	23,1	23,6	+4,1
Barn 0-2 år	15,9	16,1	14,8	15,5	15,5	15,1	13,7	13,5	12,4	13,5	15,5	14,0	15,7	16,1	+0,2
Barn 3-6 år	19,5	20,5	21,3	23,0	22,0	19,6	18,2	19,6	21,4	22,4	21,6	22,3	23,9	25,3	+5,8
Barn 7-10 år	19,7	20,0	21,3	20,7	23,7	30,3	22,2	21,4	20,6	22,7	23,9	22,9	24,0	25,7	+6,0
Barn 11-15 år	22,4	25,7	26,3	28,9	26,0	23,9	24,3	26,4	25,0	25,0	23,9	26,0	28,4	26,5	+4,1
41-49 timer															
Barn 0-15 år	5,4	5,4	5,2	5,2	5,2	5,9	5,4	5,6	5,0	5,1	5,6	5,5	5,9	5,6	+0,2
Barn 0-2 år	3,7	3,4	3,4	3,6	2,4	3,2	3,2	3,1	3,1	2,1	3,1	3,2	3,4	3,4	-0,3
Barn 3-6 år	5,2	6,4	6,3	5,7	5,5	6,5	6,1	5,9	5,1	5,1	5,9	5,8	5,4	5,3	+0,1
Barn 7-10 år	4,9	6,7	4,9	5,2	5,1	6,3	5,6	5,7	7,4	7,6	5,6	7,1	6,7	6,8	+1,9
Barn 11-15 år	7,9	6,8	6,6	6,6	6,8	8,5	7,1	6,9	6,6	5,6	7,0	6,5	7,4	7,2	-0,7
50 timer +															
Barn 0-15 år	2,7	2,3	2,6	2,3	2,6	2,5	2,4	2,3	2,4	2,7	2,3	2,6	2,4	2,7	0,0
Barn 0-2 år	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	-0,1
Barn 3-6 år	2,6	2,6	2,5	2,3	2,2	2,2	3,0	2,9	2,0	3,1	2,9	2,9	3,3	2,1	-0,5
Barn 7-10 år	1,6	3,3	3,3	1,7	3,4	3,1	2,8	2,9	2,9	3,0	2,8	4,3	2,7	2,7	+1,1
Barn 11-15 år	3,9	2,7	2,6	3,9	2,7	4,2	2,9	2,8	2,6	4,2	2,8	2,6	3,7	3,6	-0,3

Tabell 1.16. Sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-2 år etter faktisk/utført arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Midl. fravær.															
Barn 0 år	82,4	94,1	90,0	88,9	90,0	85,0	84,2	90,5	95,5	85,7	95,0	90,5	89,5	83,3	+0,9
Barn 1 år	35,5	38,5	42,4	38,2	41,2	43,6	47,2	43,6	51,3	45,9	45,0	52,8	47,2	45,9	+10,4
Barn 2 år	12,5	10,0	14,3	12,5	10,0	12,1	17,5	13,9	19,4	16,2	16,2	22,2	18,2	19,4	+6,9
1-19 timer															
Barn 0 år	10,5	5,9	5,0	5,6	5,0	5,0	5,3	4,8	4,5	4,8	5,0	4,8	5,3	5,6	-4,9
Barn 1 år	16,1	17,9	15,2	14,7	14,7	15,4	13,9	17,9	15,4	16,2	15,0	11,1	13,9	13,5	-2,6
Barn 2 år	21,9	20,0	20,0	18,8	23,3	18,2	22,5	19,4	19,4	21,6	18,9	16,7	18,2	16,1	-5,8
20-36 timer															
Barn 0 år	5,3	0,0	5,0	5,6	5,0	5,0	5,3	0,0	0,0	4,8	0,0	0,0	0,0	5,6	+0,3
Barn 1 år	25,8	23,1	24,2	23,5	23,5	23,1	25,0	20,5	17,9	18,9	20,0	19,4	16,7	21,6	-4,2
Barn 2 år	34,4	36,7	34,3	37,5	33,3	36,4	32,5	36,1	33,3	37,8	35,1	33,3	33,3	29,0	-5,4
37-40 timer															
Barn 0 år	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,0	5,3	4,8	0,0	4,8	0,0	4,8	5,3	5,6	+5,6
Barn 1 år	19,4	17,9	15,2	17,6	17,6	12,8	11,1	12,8	10,3	13,5	15,0	13,9	16,7	16,2	-2,8
Barn 2 år	21,9	23,3	22,9	21,9	23,3	24,2	20,0	22,2	19,4	18,9	21,6	19,4	21,2	25,8	+3,9
41-49 timer															
Barn 0 år	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Barn 1 år	3,2	2,6	3,0	5,9	2,9	2,6	2,8	2,6	2,6	2,7	2,5	2,8	5,6	2,7	-0,5
Barn 2 år	6,3	6,7	5,7	6,3	6,7	6,1	5,0	5,6	5,6	2,7	5,4	5,6	6,1	6,5	+0,2
50 timer +															
Barn 0 år	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Barn 1 år	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6	0,0	2,6	2,6	2,7	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Barn 2 år	3,1	3,3	2,9	3,1	3,3	3,0	2,5	2,8	2,8	2,7	2,7	2,8	3,0	3,2	+0,1

Tabell 1.17. Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid blant sysselsatte gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Barn 0-15 år	22,7	22,6	22,9	23,3	22,9	22,5	22,4	22,5	21,9	22,5	23,0	22,7	23,4	23,3	+0,6
Barn 0-2 år	17,3	16,9	16,2	16,9	16,0	16,2	15,9	15,8	14,4	15,3	16,1	14,7	15,5	15,8	-1,5
Barn 3-6 år	23,8	23,6	25,0	24,8	24,9	24,4	23,9	24,2	24,1	24,9	24,8	24,8	25,1	24,9	+1,1
Barn 7-10 år	23,8	24,5	24,8	24,8	25,1	24,4	24,9	25,2	25,0	25,8	26,3	26,3	26,3	26,2	+2,4
Barn 11-15 år	26,7	26,7	26,7	27,5	26,5	26,9	26,2	26,5	26,0	25,8	26,3	26,3	27,5	26,8	+0,1
Barn 0 år	3,5	2,1	2,5	2,3	2,5	3,4	2,9	2,2	1,7	3,1	2,1	2,5	3,6	3,1	-0,4
Barn 1 år	18,6	17,4	15,9	17,0	15,8	15,5	14,4	15,0	13,0	14,3	15,4	13,5	15,6	15,8	-2,8
Barn 2 år	24,1	24,6	24,5	24,8	24,9	24,9	23,5	24,5	23,8	23,1	24,2	23,1	22,4	23,3	-0,8

Tabell 1.18. Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid blant alle gifte/samboende mødre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Barn 0-15 år	16,9	16,9	17,2	17,6	17,5	17,4	17,9	18,3	17,7	18,3	18,7	18,5	18,8	18,8	+1,9
Barn 0-2 år	11,5	11,5	11,2	11,5	11,1	11,4	11,5	11,5	10,5	11,3	12,0	10,8	11,3	11,5	0,0
Barn 3-6 år	17,4	17,2	18,3	18,7	19,1	18,8	19,3	19,9	19,4	20,5	21,1	20,7	19,4	20,3	+2,9
Barn 7-10 år	18,7	19,5	19,8	19,9	20,6	20,5	21,0	21,8	21,0	21,6	22,1	22,3	22,3	21,8	+3,1
Barn 11-15 år	22,0	21,7	22,1	22,7	22,0	22,3	22,9	23,7	23,4	22,7	22,5	23,0	24,3	23,3	+1,3
Barn 0 år	2,2	1,4	1,8	1,6	1,7	2,4	2,0	1,7	1,3	2,4	1,6	1,8	2,5	2,2	0,0
Barn 1 år	12,0	11,7	10,4	11,2	10,6	10,7	9,8	10,4	9,2	10,0	11,1	10,2	11,4	11,1	-0,9
Barn 2 år	16,7	16,9	17,6	17,3	17,7	17,9	18,2	18,2	17,4	17,6	18,7	16,4	16,7	17,8	+1,1

Tabell 1.19. Sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-15 år etter faktisk/utført arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Midl. fravær.															
Barn 0-15 år	11,8	10,6	9,6	10,8	10,6	12,1	13,1	11,9	13,3	12,6	13,1	13,9	12,4	12,8	+1,0
Barn 0-2 år	11,1	9,2	9,6	12,5	11,6	13,4	13,2	12,3	14,5	13,1	14,4	15,8	15,3	15,7	+4,6
Barn 3-6 år	12,7	8,8	7,8	9,1	8,9	9,6	9,5	13,0	12,0	12,0	12,2	14,4	12,4	12,3	-0,4
Barn 7-10 år	12,0	9,7	8,6	11,6	8,6	12,2	10,1	8,9	12,7	13,0	11,9	11,0	11,9	10,1	-1,9
Barn 11-15 år	11,5	11,8	11,6	9,1	9,8	11,3	12,0	9,0	13,9	12,5	13,6	13,3	10,2	10,9	-0,6
1-19 timer															
Barn 0-15 år	2,4	2,6	2,7	2,4	2,4	3,6	4,6	4,0	3,3	4,0	3,7	3,7	5,3	4,8	+2,4
Barn 0-2 år	2,6	3,4	3,5	2,7	2,7	4,2	5,8	4,9	4,0	4,9	4,0	3,3	6,3	5,2	+2,6
Barn 3-6 år	2,0	2,9	2,9	1,8	2,7	3,5	4,3	3,3	3,4	3,4	3,5	4,2	4,4	4,7	+2,7
Barn 7-10 år	2,7	2,8	2,9	1,4	2,9	4,1	3,8	3,8	2,5	3,9	3,6	3,7	4,8	5,1	+2,4
Barn 11-15 år	2,3	2,4	2,3	2,3	2,4	3,8	4,0	5,1	2,5	3,8	3,7	3,6	5,7	4,3	+2,0
20-36 timer															
Barn 0-15 år	12,3	12,7	12,6	12,4	13,5	14,2	15,1	14,2	14,5	15,2	15,3	14,9	14,1	14,5	+2,2
Barn 0-2 år	12,8	14,3	13,9	14,3	15,2	14,3	15,7	13,9	15,3	15,6	15,2	16,7	15,3	15,7	+2,9
Barn 3-6 år	12,7	11,8	13,6	12,7	14,3	14,9	14,7	13,8	14,5	16,2	15,7	14,4	14,2	16,0	+3,3
Barn 7-10 år	12,0	12,5	11,4	11,6	11,4	13,5	13,9	15,2	15,2	14,3	14,3	14,6	14,3	12,7	+0,7
Barn 11-15 år	11,5	11,8	11,6	11,4	12,2	12,5	14,7	14,1	13,9	13,8	16,0	13,3	12,5	13,0	+1,5
37-40 timer															
Barn 0-15 år	37,0	39,1	39,3	39,8	39,5	35,4	35,0	36,1	36,1	38,4	38,5	38,5	39,4	39,5	+2,5
Barn 0-2 år	39,3	40,3	40,0	38,4	40,2	36,1	34,7	37,7	34,7	38,5	37,6	35,8	38,7	38,3	-1,0
Barn 3-6 år	36,3	39,2	38,8	40,9	40,2	35,1	35,3	35,8	37,6	37,6	40,0	39,8	38,9	37,7	+1,4
Barn 7-10 år	33,3	36,1	40,0	40,6	40,0	33,8	35,4	35,4	36,7	39,0	40,5	40,2	40,5	41,8	+8,5
Barn 11-15 år	37,9	41,2	38,4	39,8	39,0	36,3	34,7	35,9	35,4	40,0	37,0	38,6	39,8	41,3	+3,4
41-49 timer															
Barn 0-15 år	16,3	16,6	16,8	16,6	16,7	16,5	16,4	16,4	16,0	14,6	14,6	14,1	14,1	14,0	-2,3
Barn 0-2 år	15,4	16,8	16,5	16,1	15,2	15,1	15,7	16,4	15,3	13,9	13,6	14,2	13,5	12,2	-3,2
Barn 3-6 år	16,7	17,6	17,5	17,3	17,0	17,5	17,2	17,1	16,2	15,4	14,8	13,6	15,0	14,2	-2,5
Barn 7-10 år	17,3	16,7	17,1	17,4	17,1	16,2	16,5	16,5	15,2	14,3	14,3	14,6	14,3	15,2	-2,1
Barn 11-15 år	16,1	15,3	16,3	17,0	18,3	18,8	16,0	15,4	16,5	13,8	14,8	14,5	13,6	16,3	+0,2
50 timer +															
Barn 0-15 år	20,2	18,5	19,0	17,9	17,2	18,1	17,6	17,4	16,8	15,2	14,8	14,9	14,6	14,3	-5,9
Barn 0-2 år	18,8	16,0	16,5	16,1	15,2	16,8	14,9	14,8	16,1	13,9	15,2	14,2	10,8	13,0	-5,8
Barn 3-6 år	19,6	19,6	19,4	18,2	17,0	19,3	19,0	17,1	16,2	15,4	13,9	13,6	15,0	15,1	-4,5
Barn 7-10 år	22,7	22,2	20,6	17,4	20,0	20,3	20,3	20,3	17,7	15,6	15,5	15,9	14,3	15,2	-7,5
Barn 11-15 år	20,7	17,6	19,8	20,5	18,3	17,5	18,7	20,5	17,7	16,3	14,8	16,9	18,2	14,1	-6,6

Tabell 1.20. Sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-2 år etter faktisk/utført arbeidstid, i grupper for yngste barns alder. Prosent

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Midl. fravær.															
Barn 0 år	11,1	8,3	11,5	16,7	8,0	16,0	17,4	15,4	18,5	15,4	15,4	19,2	18,2	17,4	+6,3
Barn 1 år	12,8	13,2	8,7	14,6	8,7	11,8	14,3	11,5	14,3	14,0	15,4	16,3	18,4	18,4	+5,6
Barn 2 år	11,6	9,3	11,4	12,2	12,2	9,3	10,2	9,1	10,6	11,1	12,8	9,1	10,0	11,6	0,0
1-19 timer															
Barn 0 år	3,7	4,2	3,8	4,2	4,0	4,0	4,3	3,8	7,4	3,8	3,8	3,8	9,1	4,3	+0,6
Barn 1 år	2,1	1,9	4,3	2,1	2,2	3,9	6,1	5,8	4,1	6,0	3,8	4,1	4,1	6,1	+4,0
Barn 2 år	2,3	4,7	2,3	2,4	2,4	2,3	6,1	4,5	4,3	4,4	4,3	4,5	5,0	4,7	+2,4
20-36 timer															
Barn 0 år	11,1	16,7	11,5	12,5	12,0	12,0	13,0	15,4	11,1	15,4	15,4	15,4	13,6	17,4	+6,3
Barn 1 år	12,8	13,2	13,0	12,5	15,2	15,7	16,3	13,5	14,3	18,0	15,4	18,4	14,3	14,3	+1,5
Barn 2 år	11,6	11,6	13,6	14,6	17,1	16,3	16,3	15,9	17,0	15,6	17,0	18,2	17,5	16,3	+4,7
37-40 timer															
Barn 0 år	40,7	37,5	42,3	37,5	44,0	40,0	34,8	34,6	33,3	34,6	38,5	34,6	36,4	34,8	-5,9
Barn 1 år	38,3	39,6	39,1	37,5	41,3	35,3	32,7	38,5	34,7	38,0	36,5	36,7	40,8	36,7	-1,6
Barn 2 år	39,5	41,9	38,6	39,0	39,0	37,2	36,7	38,6	36,2	40,0	38,3	36,4	40,0	41,9	-2,4
41-49 timer															
Barn 0 år	14,8	16,7	15,4	12,5	16,0	12,0	17,4	15,4	14,8	11,5	15,4	15,4	13,6	8,7	-6,1
Barn 1 år	14,9	17,0	17,4	16,7	17,4	15,7	16,3	15,4	16,3	12,0	13,5	12,2	12,2	12,2	-2,7
Barn 2 år	16,3	16,3	18,2	17,1	14,6	16,3	14,3	18,2	17,0	15,6	12,8	15,9	15,0	14,0	-2,3
50 timer +															
Barn 0 år	18,5	16,7	15,4	16,7	16,0	16,0	13,0	15,4	14,8	19,2	11,5	11,5	9,1	17,4	-1,1
Barn 1 år	19,1	15,1	17,4	16,7	15,2	17,6	14,3	15,4	16,3	12,0	15,4	12,2	10,2	12,2	-6,9
Barn 2 år	18,6	16,3	15,9	14,6	14,6	18,6	16,3	13,6	14,9	13,3	14,9	15,9	12,5	11,6	-7,0

Tabell 1.21. Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid blant sysselsatte gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Barn 0-15 år	37,9	37,9	38,2	37,6	37,4	36,5	36,5	36,4	36,0	35,2	35,1	35,0	35,0	34,8	-3,1
Barn 0-2 år	37,3	37,1	37,4	36,3	36,1	35,5	35,0	35,1	34,9	34,1	34,4	34,1	32,9	33,3	-4,0
Barn 3-6 år	38,2	38,5	38,6	37,9	37,7	37,2	37,1	36,2	36,7	36,0	35,1	34,7	35,5	35,0	-3,2
Barn 7-10 år	38,3	38,8	39,0	37,7	38,3	36,9	37,3	37,4	36,3	34,9	36,1	35,9	35,7	35,7	-2,6
Barn 11-15 år	37,9	37,4	38,3	38,9	38,0	36,8	36,8	37,5	36,4	36,0	35,0	35,7	36,1	35,6	-2,3
Barn 0 år	36,5	35,4	35,9	35,4	36,0	34,8	34,6	34,9	33,5	34,0	33,4	32,7	31,6	33,8	-2,7
Barn 1 år	37,3	37,2	37,5	36,2	36,1	35,0	34,7	35,4	34,7	32,6	34,7	33,0	32,5	31,7	-5,6
Barn 2 år	37,8	38,0	38,2	37,0	36,3	36,5	35,6	35,0	35,7	35,7	34,5	36,1	34,1	34,7	-3,1

Tabell 1.22. Gjennomsnittlig faktisk/utført arbeidstid blant alle gifte/samboende fedre med barn 0-15 år i grupper for yngste barns alder. Timer

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 1991-2004
Barn 0-15 år	35,3	34,9	35,1	34,8	34,9	34,3	34,4	34,4	33,9	33,3	33,0	32,4	32,1	32,0	-3,3
Barn 0-2 år	34,2	33,9	34,1	33,0	33,2	33,1	33,0	32,9	32,6	32,3	32,3	31,9	29,8	30,4	-3,8
Barn 3-6 år	35,6	35,3	35,6	35,4	35,6	35,0	35,0	34,3	34,8	34,2	33,1	31,8	32,6	32,0	-3,6
Barn 7-10 år	36,4	36,4	35,5	34,9	35,8	35,0	35,5	35,6	34,3	32,8	34,2	33,4	33,2	33,2	-3,2
Barn 11-15 år	35,8	34,6	35,4	36,4	35,4	34,3	34,5	35,8	34,2	33,8	32,8	32,8	33,4	33,1	-2,7
Barn 0 år	33,0	31,8	33,3	32,2	32,8	32,6	32,4	32,1	31,3	31,8	31,8	30,9	27,8	31,4	-1,6
Barn 1 år	34,4	34,0	33,4	32,7	33,5	32,5	32,6	33,2	32,1	30,6	32,4	30,9	29,6	28,6	-5,8
Barn 2 år	34,6	35,0	35,2	33,9	33,1	34,1	33,6	33,0	33,7	34,5	32,5	33,6	31,0	32,0	-2,6

Tabell 1.23. Sysselsatte mødres gjennomsnittlige faktisk/utførte arbeidstid i prosent av sysselsatte fedres gjennomsnittlige faktisk/utførte arbeidstid. Tall for gifte/samboende foreldre i grupper for yngste barns alder. Timer

	1991	2004	Endring 1991-2004
Barn 0-15 år	59,9	67,0	+7,1
Barn 0-2 år	46,4	47,4	+1,0
Barn 3-6 år	62,3	71,1	+8,8
Barn 7-10 år	62,1	73,4	+11,3
Barn 11-15 år	70,4	75,3	+4,9
Barn 0 år	9,6	9,2	-0,4
Barn 1 år	49,9	49,8	+0,1
Barn 2 år	63,8	67,1	+3,3

Tabell 1.24. Mødres gjennomsnittlige faktisk/utførte arbeidstid i prosent av fedres gjennomsnittlige faktisk/utførte arbeidstid. Tall for alle gifte/samboende foreldre i grupper for yngste barns alder. Timer

	1991	2004	Endring 1991-2004
Barn 0-15 år	47,9	58,8	+10,9
Barn 0-2 år	33,6	37,8	+4,2
Barn 3-6 år	48,9	63,4	+14,5
Barn 7-10 år	51,4	65,7	+14,3
Barn 11-15 år	61,4	70,4	+9,0
Barn 0 år	6,7	7,0	+0,3
Barn 1 år	34,9	38,8	+3,9
Barn 2 år	48,3	57,4	+9,1

1.6. Vedlegg

Om AKU og tilrettelegging for analysene i dette kapitlet

AKU er den viktigste kilden til informasjon om utviklingen i sysselsetting, arbeidsledighet og arbeidstid i ulike grupper i befolkningen. Data samles inn gjennom utvalgsundersøkelser, ved telefonintervju. Populasjonen er personer 16-74 år bosatt i Norge, og observasjonsenheten er person. Utvalget består av 24 000 personer per kvartal. Tallene i dette dypdykket er årsgjennomsnitt. Deltakerne intervjues om sin tilknytning til arbeidsmarkedet i en nærmere bestemt referanseuke. Sentrale begreper og definisjoner i AKU følger anbefalingene for utarbeiding av arbeidsmarkedsstatistikk fra Den internasjonale arbeidsorganisasjonen.

Vi analyserer foreldre som bor sammen med egne barn i perioden 1991-2004. Fra og med 2. kvartal 1988 gikk man i AKU over fra å kartlegge barn tilknyttet intervjupersonen ved hjelp av egne spørsmål i spørreskjemaet til å hente slike opplysninger i befolkningsdatabasen i SSB. Dette innebærer at fra da av blir bare intervjupersonens biologiske og eventuelt adopterte barn under 16 år regnet med, mot tidligere alle barn under 16 år i husholdningen. Samlivsstatus registreres fremdeles under intervjuet. Fra og med 1988 gir data ikke lenger informasjon om barns husholdstilknytning. Dette betyr f.eks. at gruppen av enslige foreldre, særlig fedre, blir for stor dersom man bruker de ordinære koblingene siden barn automatisk blir registrert på begge foreldre selv om de ikke lenger bor sammen med dem.

For analysene her har vi fått koblet adresseopplysninger om intervjupersonens barn fra SSBs befolkningsdatabase til årsfilene fra AKU slik at vi kan avgjøre om barn og foreldre faktisk bor sammen. Dermed kan vi skille mellom fire grupper av foreldre, nemlig gifte/samboende mødre, enslige mødre, gifte/samboende fedre og enslige fedre. Som nevnt regnes bare biologiske og adopterte barn med. Samboere med felles barn og/eller særkullsbarn er inkludert blant gifte/samboende foreldre. Personer uten egne barn som bor sammen med en partner med særkullsbarn, inngår imidlertid ikke i analysene. Dette gir en noe annen avgrensning enn hva som er vanlig i SSBs utvalgsundersøkelser. Der har man gjerne intervjuopplysninger om husholdningens sammensetning. Eksempelvis tar inndelingen i ulike familiefaser i leviekårsundersøkelsene utgangspunkt i hvorvidt intervjupersonen og/eller partneren har barn i husholdningen. Også gifte/samboende uten egne barn i husholdningen blir da kategorisert som "par med barn" dersom partneren har særkullsbarn.

I vårt prosjekt har vi opplysninger om intervjupersonens samlivsstatus både fra intervju og register. I

noen tilfeller, ca. 5 prosent av alle intervjuede foreldre i AKU, stemmer ikke disse overens. Dette har dels sammenheng med at registrene ikke inneholder opplysninger om samboerskap mellom personer med bare særkullsbarn, og dels med at samlivsopplysningene i AKU kan være vanskelige å tolke ettersom svarkategoriene ikke er gjensidig utelukkende. For eksempel er det for en ugift eller tidligere gift person som nå lever i samboerskap, ikke entydig hvilken svarkategori han eller hun skal velge når han/hun i AKU blir bedt om å plassere seg i forhold til kategoriene *ugift*, *før gift* eller *samboer* (spm. 120). AKU-intervjuene er dessuten spredt over hele året, mens registeropplysningene gjelder samlivsstatus ved årsskiftet. For enkelhets skyld holder vi her personer der samlivsopplysningene i intervju og register ikke stemmer overens, utenfor i vår analyse. Dette skiller seg fra praksis i den løpende rapporteringen fra AKU, der man kun tar utgangspunkt i opplysninger gitt i intervjuet.

Det er også visse problemer knyttet til kobling mellom AKU og registeropplysninger om barnas fødselsdato og alder. De personene som inngår i vårt materiale, er personer som har minst ett barn 0-15 år i intervjukvartalet. Men ettersom intervjuopplysningene gjelder en vilkårlig uke i kvartalet, vil vi i noen tilfeller få med barnløse personer som først får barn i slutten av kvartalet. I utgangspunktet vil derfor denne (foreløpig) barnløse personen bli registrert som mor/far til et spedbarn allerede tre måneder før fødselen. Dette vil ha betydning for personenes forhold til jobb og arbeidstid. Denne feilkilden påvirker til en viss grad aldersplasseringen av alle barn i materialet, men den vil ha størst betydning for analyser av foreldre med barn under ett år (jf. eksemplet ovenfor). Ved å "sette" intervjutidspunktet for alle intervjupersonene "er lik" midt i hvert aktuelle kvartal, gjør vi en enkel korreksjon slik at feilregistreringer i forhold til yngste barns alder i første halvdel av kvartalet "oppveies" av feilregistreringen i siste halvdel. Vi kan dermed beregne temmelig sikre gjennomsnittstall for hvert kvartal og dermed for hvert år.

Beregningene i dette vedlegget er gjort på grunnlag av store utvalg. Antall intervjuede gifte/samboende mødre og fedre med barn 0-2 år varierer mellom 3 500 og 4 000 for hver gruppe hvert år, mens antall intervjuede gifte/samboende mødre og fedre med barn 0-15 år utgjør ca. 12000. For disse gruppene vil derfor selv ganske små prosentforskjeller være signifikante på 5 prosentnivå. I tabeller der vi skiller mellom foreldre med null-, ett- og toåringer får vi derimot færre observasjoner i hver gruppe og større usikkerhet ved tallene.

For en nærmere dokumentasjon av AKU, se Bø og Håland (2002).

Del 2

2. Sysselsetting og tidsbruk blant kvinner og menn

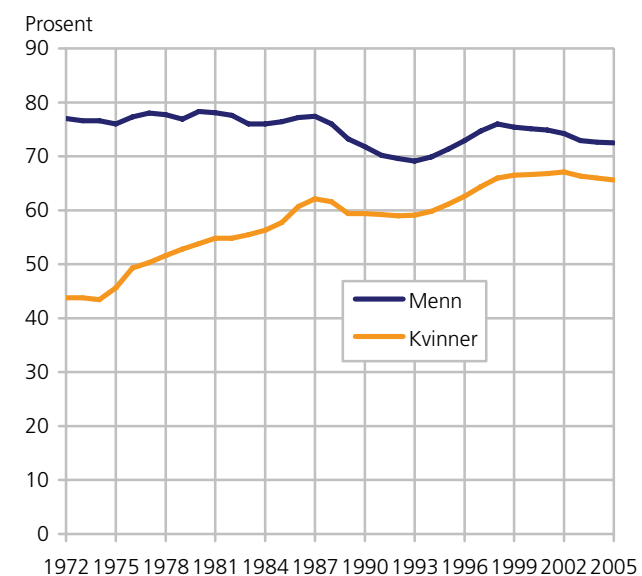
- I 2005 var 1,2 millioner menn og nesten 1,1 millioner kvinner sysselsatte. Dette tilsvarer 73 prosent av mennene og 66 prosent av kvinnene i alderen 16-74 år.
- Da arbeidskraftundersøkelsen⁸ startet i 1972 var forskjellen i andelen sysselsatte kvinner og menn 33 prosentpoeng. I 2005 var andelen redusert til 7 prosentpoeng.
- Kvinners sysselsettingsandel har økt fra 44 prosent i 1972 til 66 prosent i 2005, mens menns sysselsettingsprosent har gått ned fra 77 til 73 i samme periode.

Økt sysselsetting blant kvinner

I 2005 var 73 prosent av mennene og 66 prosent av kvinnene i alderen 16-74 år sysselsatt. I 1972, da AKU startet, var forskjellen i andelen sysselsatte kvinner og menn 33 prosentpoeng. I 2005 var andelen redusert til 7 prosentpoeng. Grunnen til mindre differanse i andel sysselsatte er at kvinners sysselsettingsandel har økt, mens menns har vært mer stabil og litt synkende.

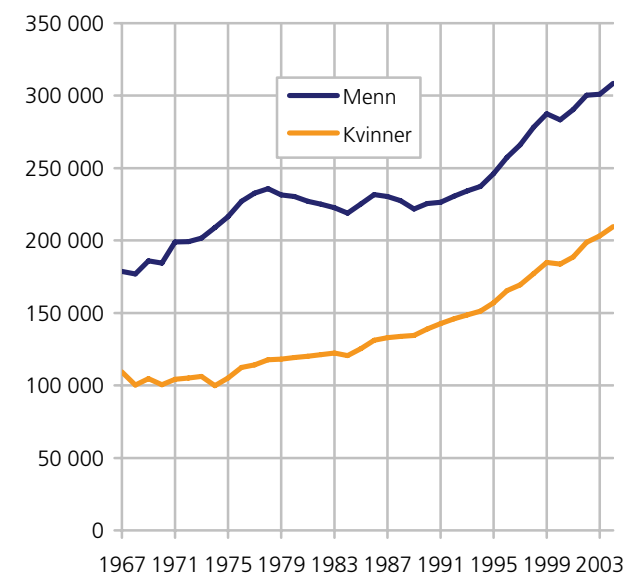
Kvinner og menns pensjonsgivende inntekt har tilnærmet seg hverandre i takt med kvinners økte inntreden på arbeidsmarkedet. Figur 2.2 viser en forholdsvis jevn økning i pensjonsgivende inntekt for kvinner, fra 1967 og frem til i dag. I 2004-kroner har økningen for kvinner vært i overkant av 100 000 kr fra 1967 til 2004. Menn hadde en forholdsvis jevn økning frem til 1980 tallet. Etter å holde seg konstant frem mot 1990 tallet, har det igjen vært en økning frem til i dag. I 2004-kroner har økningen vært i underkant av 130 000 kr fra 1967. Kvinners pensjonsgivende inntekt i prosent av menns var i 1967 rundt 61 prosent, lavest var prosentandelen i 1974 med nesten 48 prosent. I 2004 var andelen økt til 68 prosent.

Figur 2.1. Andel sysselsatte kvinner og menn i alderen 16-74 år. 1972-2005



Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk (AKU), Statistisk sentralbyrå

Figur 2.2. Kvinner og menns pensjonsgivende inntekt i 2004-kroner. 1967-2004



⁸ For nærmere omtale av AKU og beskrivelse av definisjoner: Se Om statistikken på adressen <http://www.ssb.no/emner/06/01/aku/>

Tabell 2.1. Sysselsatte menn og kvinner etter gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid i alt , og etter heltid/deltid. 2005

	I alt	Prosent	Gjennomsnittlig avtalt arbeidstid. Timer per uke
Menn i alt	1 211 000	100,0	37,4
→Heltid	1 059 000	87,4	40,2
→Lang deltid	64 000	5,3	26,9
→Kort deltid	85 000	7,0	10,4
Kvinner i alt	1 078 000	100,0	30,7
→Heltid	617 000	57,2	38,4
→Lang deltid	250 000	23,2	27,0
→Kort deltid	207 000	19,2	12,5

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Mer informasjon: <http://www.ssb.no/aku/>

Menn arbeider heltid, kvinner arbeider deltid

Selv om andelen kvinner på arbeidsmarkedet nærmer seg andelen for menn, er det store forskjeller i hvor mye menn og kvinner arbeider. Fortsatt er det langt flere kvinner enn menn som jobber deltid. Men færre kvinner og flere menn jobber deltid i dag enn for 15 år siden. I 1990 jobbet 48 prosent av kvinnene og 9 prosent av mennene deltid, mot henholdsvis 43 og 13 prosent i dag. Når menn jobber deltid, jobber flere kort deltid enn lang deltid, mens det omvendte er tilfelle for kvinner. Kvinner som jobber deltid har også en lengre avtalt arbeidstid enn menn. Kvinner med lang og kort deltid jobber i gjennomsnitt 27,0 og 12,5 timer pr. uke mens menn jobber 26,9 og 10,4 timer.

Den typiske deltidsarbeidende kvinne har flere enn ett barn under 16 år. Hun arbeider gjerne 60-80 prosent og oppfatter seg selv i hovedsak som yrkesaktiv. Den typiske deltidsarbeidende mann har en liten deltidsjobb ved siden av skolegang og studier, eller mot slutten av sin yrkeskarriere.

Ser vi på de som jobber heltid, har menn en gjennomsnittlig avtalt/vanlig arbeidstid på 40,2 timer i 2005, mens tilsvarende tall for kvinner er 38,4 timer.

Siden 1972 har menn redusert sin ukentlige arbeidstid med omkring fem timer. Kvinners arbeidstid har i den samme perioden sunket med halvannen time. I denne perioden har det blitt gjennomført to arbeidstidsforkortelser, en i 1976 til 40-timers arbeidsuke, og en i 1987 til 37 1/2 timers arbeidsuke. Dette kan forklare noe av menns arbeidstidsreduksjon. Om menn i tillegg arbeidet mer overtid tidligere, er vanskelig å si utifra AKU tall. Reduksjonen i kvinners arbeidstid skyldes i større grad at flere kvinner er sysselsatt og at en stor andel av disse arbeider deltid.

Privat sektor domineres av menn

I 1972 utgjorde kvinneandelen i offentlig sektor 59 prosent, i 2005 69 prosent. Det er særlig kommunal sektor som trekker opp andelen. 78 prosent av de

ansatte i kommunal sektor er kvinner. Dette henger sammen med den store sysselsettingsveksten innen helse- og sosialtjenester i kommunal virksomhet. Det har vært en stor rekruttering i typiske kvinneyrker (se avsnittet under) og tilbud om deltidsjobber. Til sammenlikning var det i statlig sektor også et kvinnelflertall med 58 prosent kvinner. I privat sektor derimot er det flest menn, 63 prosent i 2005.

Kjønnsforskjeller i yrkesvalg

Kvinner velger i stor grad omsorgs- og serviceyrker, og arbeider som butikkmedarbeidere, syke- og hjelpepleiere, rengjøringspersonale, grunnskolelærere m.m. Det er høyest andel menn sysselsatt i yrkene tømrere, bønder, elektrikere og lastebilsjåførere. Andre typiske mannsyrker er ingeniører, industriarbeidere og bygge- og anleggsarbeidere.

I yrker som førskolelærer, sykepleier og andre pleieyrker, samt rengjøringspersonale, dominerer kvinnene med en andel på godt over 90 prosent. Ingeniøryrket har vært og er fortsatt et yrke som domineres av menn. I 1982 var andelen mannlige ingeniører 94 prosent. I 2005 er det blitt noen flere kvinnelige ingeniører, andelen har økt fra 6 til 14 prosent fra 1982 til 2005.

Innen legeyrket er kvinneandelen 36 prosent, i advokatyret 23 prosent. Blant lektorer og adjunker i videregående skole er andelen kvinner 47 prosent, mens blant grunnskolelærerne er andelen 72 prosent.

Lederstilling:

For å bli plassert som leder, må over halvparten av arbeidsoppgavene utgjøre administrativ ledelse. Med administrativ ledelse menes styring av virksomheten gjennom planlegging, iverksetting og resultatoppfølging. Dette vil være knyttet opp til ansvar for fastlegging av strategi- og virksomhetsplaner for produksjonen, personalpolitikken, informasjonspolitikken ol. Men det vil også gå på enkeltbeslutninger vedr. større investeringer, ansettelse ol. Det er derfor ikke tilstrekkelig at stillingstittelen inneholder leder/sjef for å bli leder, arbeidsoppgavene er altså helt avgjørende. Faglig ledelse som formann, gruppeleder, prosjektleder o.l. skal kodes faglig operativt, dvs. samme yrkeskode som gruppen de er formann/gruppeleder for.

Flest menn i lederstillinger

Lederstillingene (se boks) er fortsatt dominert av menn, 70 prosent av lederne er menn. Deler vi lederstillingene i to etter om det er den øverste leder/administrerende direktør (toppledere) eller om det er ledere i skiktet under (mellomledere), er 80 prosent av topplerne menn. Det er blant mellomlederne at kvinneandelen er størst, med 34 prosent i 2005. Og det er i offentlig sektor at vi finner igjen de kvinnelige lederne. 53 prosent av alle lederne her er kvinner. I privat virksomhet er bare hver fjerde leder en kvinne. Denne høye andelen kvinnelige

ledere i offentlig sektor har selvfølgelig sammenheng med at sektoren domineres av kvinner.

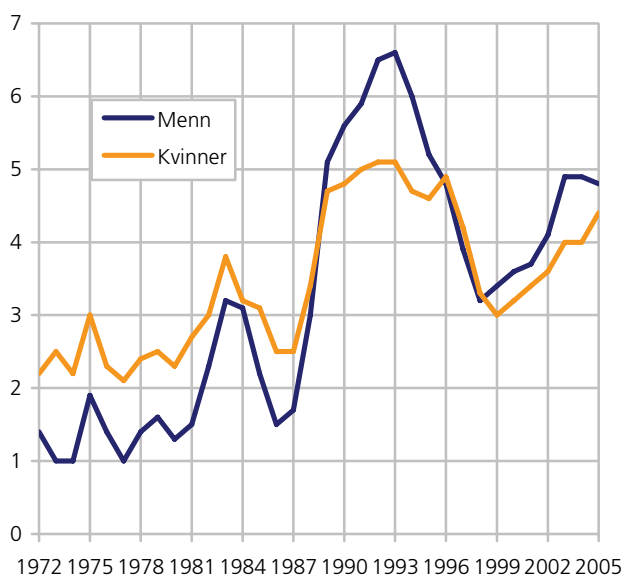
Utviklingen i arbeidsledigheten for menn og kvinner 1972-2005

Tidligere, da arbeidsmarkedet ble dominert av menn, var ledigheten høyere for kvinner enn menn. I 1972 var 1,4 prosent av mennene arbeidsledige, mens tilsvarende tall for kvinner var 2,2 prosent. Ettersom ledigheten steg på 1980-tallet, snudde ledighetsmønsteret og det ble flest arbeidsledige menn. Arbeidsledigheten nådde sitt høyeste nivå i 1993, med 6,6 prosent blant menn og 5,2 prosent blant kvinner. Tilsvarende forskjell mellom menn og kvinner i 2005 er henholdsvis 4,8 og 4,4 prosent. Ledigheten har vist tilnærmet lik utvikling for både menn og kvinner i de siste årene.

Det var i første rekke de mannsdominerte næringene som industri og bygg og anlegg som ble rammet av lavkonjunktorene på 1980- og 1990-tallet. Kvinner er i større grad sysselsatt innenfor helsetjenesten, undervisning og omsorg, i offentlig sektor. Dette er arbeidsplasser som er lite påvirket av konjunktursvingninger.

Arbeidsledige ifølge AKU må ikke forveksles med registrerte arbeidsledige ved arbeidskontorene, som Aetat gir tall for. Tallene fra AKU inkluderer også arbeidsledige som ikke registrerer seg hos Aetat, noen av dem som går på arbeidsmarkedstiltak og noen av de yrkeshemmede. På den annen side blir en del av de registrerte arbeidsledige ikke klassifisert som arbeidsledige i AKU (på grunnlag av spørsmål om søking etter arbeid og tilgjengelighet for arbeidsmarkedet). Særlig gjelder dette eldre personer med lange ledighetsperioder.

Figur 2.3. Andelen arbeidsledige kvinner og menn. 16-74 år. 1972-2005



Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Kvinner og menn utenfor arbeidsmarkedet

I 2005 var 912 000 kvinner og menn i alderen 16-74 år verken sysselsatte eller arbeidsledige, altså utenfor arbeidsstyrken. I underkant av 400 000 var menn, og litt i overkant av 500 000 var kvinner. De som befinner seg utenfor arbeidsstyrken er de unge som er i utdanning (29 prosent av mennene og 25 prosent av kvinnene) og de eldre som er alderspensjonister (26 prosent av mennene og 22 prosent av kvinnene). I tillegg er førtidspensjonister og uføre en stor gruppe (35 prosent av mennene og 32 prosent av kvinnene). Blant andelen hjemmearbeidende er det store kjønnsforskjeller, for mens 14 prosent av kvinnene oppgir dette som sin hovedsakelig virksomhet, oppgir under en prosent av mennene at de er hjemmearbeidende. At ikke tilnærmet like store grupper av menn og kvinner er i utdanning, skyldes at flere kvinner har deltidsjobb ved siden av studiene og de regnes derfor med i arbeidsstyrken og ikke utenfor. Når det gjelder pensjonistene har kvinnene større tilbøyelighet til å svare at arbeid i hjemmet er deres hovedsakelige virksomhet.

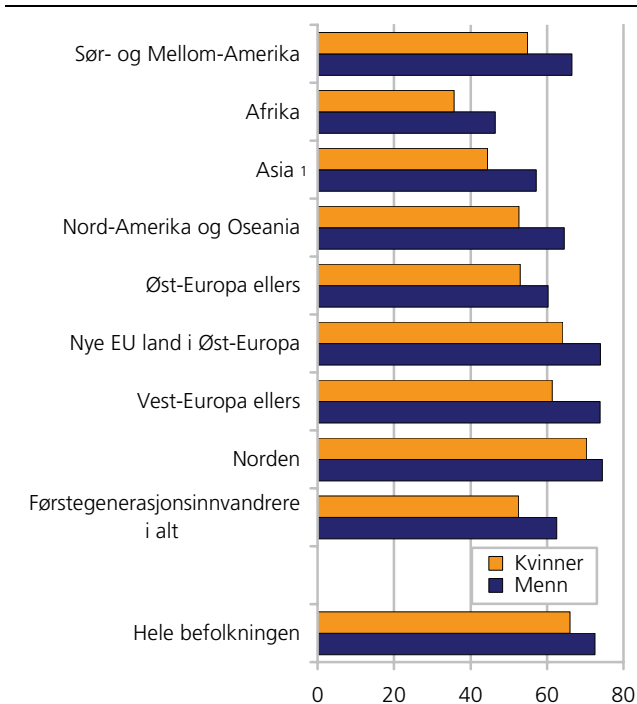
Da AKU startet i 1972 oppga hele 60 prosent av kvinnene utenfor arbeidsstyrken at gjorde husarbeid hjemme. Tallene er ikke helt sammenliknbare med tall for 2005. I 1972 ble det spurt om hva man hovedsakelig gjorde, mens i 2005 hva man hovedsakelig betrakter seg som.

Lavere sysselsetting blant ikke-vestlige innvandrere

Det er lavere sysselsetting blant innvandrere enn i hele befolkningen, men sysselsettingsandelen blant kvinner og menn varierer etter landbakgrunn. Blant første-generasjonsinnvandrere i alderen 16-74 år hadde menn og kvinner i 4. kvartal 2005 en sysselsettingsandel på henholdsvis 62,5 og 52,6 prosent, mot 72,6 og 66 prosent i hele befolkningen. For innvandrere med bakgrunn fra Norden, Vest-Europa og fra nye EU i Øst-Europa er sysselsettingen på nivå med befolkningen i alt, mens blant innvandrere med landbakgrunn i Asia og Afrika er andelen sysselsatte vesentlig lavere. Det er blant innvandrere fra Asia vi finner den største differansen i sysselsetting mellom kvinner og menn, med henholdsvis 44,5 og 57,2 prosent sysselsatte, en differanse på 12,7 prosentpoeng. Innvandrere fra Asia utgjør den største gruppen av innvandrere, og det er store variasjoner innenfor denne gruppen. Kvinner fra Pakistan hadde en sysselsetting på bare 28 prosent, mens mennene lå på 60 prosent. Med andre ord hadde de over dobbelt så høy sysselsetting som kvinnene og lå nært opptil gjennomsnittet for innvandrerne. Også blant innvandrere fra Tyrkia, som har vært relativt lenge i Norge, ser vi samme tendens. Her hadde menn en andel sysselsatte på 59 prosent og kvinner 37 prosent, det vil si en differanse på 22 prosentpoeng⁹.

⁹ <http://www.ssb.no/emner/06/01/innvregsys/>

Figur 2.4. Andel sysselsatte etter kjønn og landbakgrunn i prosent av befolkningen 16-74 år. 4. kvartal 2005



¹ Asia med Tyrkia

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Innvandrere = begge foreldre født i utlandet

Innvandrerbefolkningen omfatter personer som er født i utlandet eller i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Det vil si at innvandrerbefolkningen omfatter førstegenerasjonsinnvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre (ofte kalt etterkommere).

Ikke-vestlig og vestlig bakgrunn.

Med vestlige innvandrere menes innvandrere fra land i Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania. Med ikke-vestlige innvandrere siktes det til personer med bakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia.

Høy arbeidsledighet blant førstegenerasjonsinnvandrerne

I 1. kvartal 2006 var andelen arbeidsledige førstegenerasjonsinnvandrere 8,3 prosent for mennene og 8,1 prosent for kvinnene. Det er høy ledighet blant afrikanerne, med 17,7 prosent for mennene og 14,1 prosent for kvinnene. Arbeidsledigheten blant afrikanske menn er nesten fem ganger så høy som i hele befolkningen i Norge. Lavest arbeidsledighet finner vi blant førstegenerasjonsinnvandrerne fra Norden og Vest-Europa, med rundt 3,6 prosent for mennene og 2,9 prosent for kvinnene. For kvinner og menn uten innvandringsbakgrunn var andelen arbeidsledige henholdsvis 2,5 og 2,7 prosent.

Flere kvinner og færre menn i inntektsgivende arbeid

Tidsbruksundersøkelsen er en annen datakilde som kan brukes til å analysere fordeling av betalt og ubetalt arbeid og fritid mellom kvinner og menn (se tekstboks). Fra 1971 til 2000 har det vært en nokså jevn økning i andelen kvinner som utfører inntektsgivende arbeid per dag. Blant menn har det gått i motsatt retning. Det er likevel fremdeles flere menn enn kvinner som er i inntektsgivende arbeid. 40 prosent av kvinnene i alderen 16-74 år, og 53 prosent av mennene er i inntektsgivende arbeid en gjennomsnittsdag. Dette er en økning på 8 prosent for kvinnene, men en nedgang på 11 prosent for mennene, siden 1971. At denne økningen ikke har vært større for kvinnene, kan skyldes at mange kvinner jobber deltid, noe som gir mindre utslag i disse tallene enn heltidsarbeid. Selve arbeidstiden har i samme periode blitt en time kortere for menn, til 4 ½ time. Blant kvinnene har arbeidstiden økt med en time, til nesten tre timer. Arbeidstiden har økt mest blant 16-24-åringene, men det er personer i alderen 25-44 år som arbeider mest (Vaage, 2002).

Om tidsbruk

Hvor mye tid som brukes til inntektsgivende arbeid kan måles på forskjellige måter. I Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelse (AKU) måles arbeidstiden med utgangspunkt i hvor mye man arbeider i løpet av en uke. Hvis man har arbeidet en dag i uka blir man fortsatt regnet med, selv om man er borte fra inntektsgivende arbeid resten av uka.

Tidsbruksundersøkelsen er en kartlegging av hva kvinner og menn gjør i løpet av et døgn og deres samværmønster. Tidsbruksundersøkelsen for 2000 er Statistisk sentralbyrås fjerde kartlegging, de tre andre ble foretatt i 1971, 1980 og i 1990.

Tidsbruksundersøkelsene er viktig for å få en oversikt over ubetalt arbeid, fritid og ellers hva annet vi bruker tiden til. Inntektsgivende arbeid dekkes også i annen statistikk, men i tidsbruksundersøkelsene kan yrkesarbeidet ses i sammenheng med ubetalt arbeid og annen tidsbruk.

I tidsbruksundersøkelsene er dag utgangspunkt for målingen. Tallene kan baseres enten på andelen som er på jobb en gjennomsnittsdag, hvor mye tid de bruker på jobb per dag eller hvor mye tid alle i en gruppe bruker på inntektsgivende arbeid. I AKU vises arbeidstiden gjerne bare for de sysselsatte, men gjennomsnittstallene i tidsbruksundersøkelsene gjerne vises for alle personer. Dermed blir kjønnsforskjellene mer markerte i tidsbruksundersøkelsene enn i AKU.

Tabell 2.2. Tidsbruk til ulike aktiviteter blant kvinner og menn en gjennomsnittsdag, 16-74 år, 1971-2000. Timer og minutter

	Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Utdanning	0.23	0.30	0.29	0.22	0.17	0.31	0.33	0.27
Inntektsgivende arbeid	5.29	4.40	4.30	4.34	1.56	2.23	2.48	2.59
Husholdsarbeid	2.13	2.26	2.36	2.41	5.55	4.46	4.22	3.56
Fritid	5.20	6.08	6.21	6.27	5.01	5.56	6.01	6.20
Personlige behov	10.20	10.11	9.58	9.46	10.35	10.19	10.10	10.11
Annet, uoppgitt	0.15	0.05	0.06	0.08	0.15	0.04	0.06	0.08

Mindre tid på husholdsarbeid blant kvinnene

Tiden brukt til inntektsgivende arbeid har økt for kvinner de siste 30 årene, samtidig som tiden til husholdsarbeid (se tekstboks) er sterkt redusert den samme perioden. Nedgangen var mest markert på 1970-tallet, men var tydelig også på 1980- og 1990-tallet. Mens kvinner i alderen 16-74 år i 1971 brukte nærmere 6 timer per dag til husholdsarbeid, brukte kvinner i 2000 nærmere 4 timer per dag. Blant menn har gjennomsnittstiden til husholdsarbeid økt med omtrent en halv time i denne perioden, noe som hovedsakelig skyldes at flere menn tar del i slikt arbeid nå enn tidligere. Andelen som tar del i husholdsarbeid har økt blant menn i alle aldre. Mens menns husholdsarbeidstid i 1971 utgjorde 38 prosent av kvinners tid, var andelen i 2000 økt til hele 68 prosent. Kjønnsforskjellene er mer markerte for husarbeidet enn for andre typer husholdsarbeid, men også her har det vært en betydelig utjevning. Kvinner brukte i 1971 4 timer og 15 minutter per dag til husarbeid, i 2000 brukte de bare om lag 2 timer per dag, eller 14 timer per uke. Tidsinnsatsen er altså mer enn halvert i perioden. Nedgangen er spredt på flere typer oppgaver. Både tid til matlaging, oppvask, rengjøring og vask og stell av klær er redusert. I 1971 utgjorde menns tid til husarbeid bare 15 prosent av kvinners, mens andelen i 2000 var 43 prosent. Tilnærmingen i tidsbruk mellom menn og kvinner skyldes først og fremst at kvinner har skåret kraftig ned på tiden til husholdsarbeid, og i mindre grad at menn har økt sin innsats (Vaage, 2002).

Husholdsarbeid og husarbeid

Begrepet husholdsarbeid omfatter *husarbeid* (f eks matlaging, oppvask, rengjøring og vask av tøy) *vedlikeholdsarbeid* (f eks stell av hage, oppussing, bilreparasjon), *omsorgsarbeid* (f eks passe og hente barn, kjøp av varer og tjenester og reiser i samband med husholdsarbeid).

Småbarnsforeldrenes tidsbruk

Småbarnsfedre og småbarnsmødre¹⁰ har lengre samlet arbeidstid enn andre menn og kvinner, det vil si yrkesarbeid og husholdsarbeid sett under ett. Samtidig som småbarnsforeldre har mer forpliktet tid enn folk i andre livsfaser, er kjønnsforskjellene i tid til yrkes- og husholdsarbeid særlig markert i småbarnsfasen. Småbarnsmødre bruker betydelig mindre tid på yrkesarbeid, men bruker langt mer tid enn kvinner i andre faser til hus-

holdsarbeid. Der er først og fremst omsorgsarbeidet for barn som tar mye tid. Småbarnsfedre bruker ikke mindre tid til yrkesarbeid enn menn i andre faser, men har redusert noe av sin fritid som de bruker til husholdsarbeid.

Småbarnsmødre bruker i gjennomsnitt noe under halvparten så mye tid til yrkesarbeid som småbarnsfedre gjør, og dette er betydelig mindre enn blant kvinner i andre faser. Småbarnsfedres tid til husholdsarbeid utgjør omtrent 62 prosent av den tiden mødre bruker, noe som er en klart lavere andel enn blant personer i andre faser. I gjennomsnitt bruker småbarnsmødre nå vel 2 ½ time til yrkesarbeid per dag. Dette er en time og tre kvarter mer per dag, enn hva mødre brukte i 1971. Økningen var betydelig både på 1970-, 1980- og 1990-tallet. Dagens småbarnsmødre bruker derimot atskillig mindre tid til husholdsarbeid enn mødre på begynnelsen av 1970-tallet. Gjennomsnittet per dag er nå 5 timer og 51 minutter. Dette er vel to timer mindre per dag. Det meste av nedgangen i husholdsarbeidet er gått med til økt yrkesarbeid. I tillegg bruker mødre noe mer tid til fritidsaktiviteter i dag enn på 1970-tallet.

Dagens småbarnsfedre bruker om lag 3 ½ time per dag til husholdsarbeid, og dette er vel en time mer enn i 1971. Økningen var særlig sterk på 1970-tallet. Det har derimot vært en viss reduksjon i fedres tid til yrkesarbeid. I gjennomsnitt bruker dagens fedre om lag tre kvarter mindre til yrkesarbeid enn fedre i 1971. Hele denne nedskjæringen fant sted på 1970-tallet, og må sees i sammenheng med at normalarbeidstiden ble satt ned i dette tiåret.

Økt tid til fritidsaktiviteter

Både menn og kvinner har mer fritid nå enn for 30 år siden. Dette gjelder for alle aldersgrupper. Kvinner og menn i alderen 16-74 år brukte 6 ½ time på fritidsaktiviteter en gjennomsnittsdag i 2000. Dette er en økning på godt over en time for begge kjønn, siden 1971. Samtidig som tid til fritid har økt for menn siden 1971, har tiden til inntektsgivende arbeid og personlig behov, som nattesøvn og annen personlig pleie, sunket i den samme perioden. Tiden brukt til husholdsarbeid har også økt, mens tiden brukt til utdanning har holdt seg stabil de siste 30 årene. For kvinnene har økt fritid ført til mindre husholdsarbeid og tid brukt på personlig behov. Inntektsgivende arbeid og utdanning bruker de mer tid på i 2000 enn i 1971.

¹⁰ De som har barn i alderen 0-6 år i husholdningen

3. Kvinners og menns lønn

- Kvinners månedslønn utgjør 84,7 prosent av menns månedslønn. Det har det vært en svak økning i kvinners andel av menns lønn fra 83,6 prosent i 1998 til 84,7 prosent i 2005
- Det er større lønnsforskjeller mellom kvinner og menn i privat enn offentlig sektor
- Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn forsterkes ved at menn i større grad enn kvinner har forskjellige former for tillegg og bonuser
- Lønnsforskjellen mellom kvinner og menn er større i grupper med høyere utdanning, enn i grupper uten høyere utdanning

Det norske arbeidsmarkedet er svært kjønnsdelt, og mange næringer er dominert av enten kvinnelig eller mannlig arbeidskraft. Ser vi alle næringer under ett tjener kvinner i gjennomsnitt 84,7 prosent av hva menn gjør per måned. Det finnes også andre faktorer enn kjønn som kan være med å forklare lønnsforskjellen. Dette kan være forhold knyttet til arbeidstakeren, for eksempel utdanning, ansiennitet og alder, og det kan være forhold som har med arbeidsstedet å gjøre, for eksempel størrelse på bedriften og type virksomhet.

Månedslønn i offentlig og privat sektor

Tabell 2.1 viser gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent for alle ansatte, både heltid og deltid, i ulike sektorer i 2005.

Tabell 3.1. Gjennomsnittlig månedsfortjeneste i alt per heltidsekvivalent og kvinners lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 2005. Alle ansatte etter sektor

Sektor	Månedsfortjeneste i alt		Kvinnens lønn i prosent av menns lønn
	Menn	Kvinner	
Alle ansatte	31 200	26 400	84,7
Offentlig sektor	30 500	26 600	87,4
Av dette:			
Stat ¹	31 100	27 900	89,7
Kommune og fylkeskommune	26 900	24 500	91,2
Privat sektor	31 400	26 300	83,8

¹ Eksklusive sykehustjenester

² Månedslønn er hovedbegrepet i lønnsstatistikken, og omfatter avtalt lønn (grunnlønn), uregelmessige tillegg samt bonus og provisjon. Overtidsgodtgjøring er ikke inkludert i månedslønna.

Kilde: Lønnsstatistikk alle ansatte, Statistisk sentralbyrå

Lønnsforskjellen større i privat sektor

Av tabellen går det fram at kvinners månedslønn utgjør 84,7 prosent av menns månedslønn. Det er større lønnsforskjeller mellom kvinner og menn i privat enn offentlig sektor, og vi ser også at mens lønnsnivået for menn er høyere i privat enn offentlig sektor, er det motsatte tilfellet når det gjelder kvinner. Innen offentlig sektor var det mindre lønnsforskjell mellom kvinner og menn i kommunene enn i staten. Kommunesektoren er preget av en høy andel kvinner samtidig som det er et område med mye deltidsarbeid.

Mindre forskjeller blant deltidsansatte

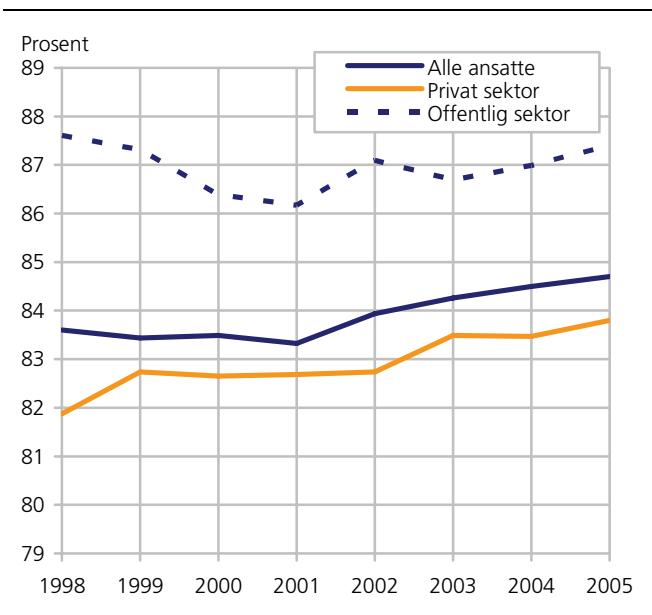
En klart større andel kvinner enn menn jobber deltid, og deltidsansatte kvinner er gjerne ansatt i andre næringer og yrker enn deltidsansatte menn. Ser vi på de deltidsansatte for seg var kvinners andel av menns lønn langt høyere enn for de heltidsansatte, med 96,1 prosent. Den tilsvarende andelen for heltidsansatte var på 86,8 prosent. En del av denne store forskjellen kan antakeligvis forklares ved at de deltidsansatte fordeler seg noe ulikt mellom yrkesgruppene i forhold til de heltidsansatte, for eksempel er de fleste ledere heltidsansatte.

Mer bonus til menn

Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn forsterkes ved at menn i større grad enn kvinner har forskjellige former for tillegg og bonuser. Ser man bare på avtalt lønn eller grunnlønn utgjorde kvinners lønn 85,9 prosent av menns lønn. Inkluderes uregelmessige tillegg og bonus synker andelen til 84,7 prosent, og dersom overtidsgodtgjørelse tas med går andelen ytterligere ned, til 82,8 prosent.

En sammenligning mot resten av Europa med tall for 2003 viser at lønnsforskjellene mellom kvinner og menn i Norge er omtrent det samme som gjennomsnittet for de 15 opprinnelige EU-landene. Tar vi med de nye medlemslandene blir lønnsforskjellen i EU omtrent 1 prosentpoeng mindre enn i Norge. Ser vi på våre nærmeste naboland ligger Sverige og Norge omtrent likt, mens forskjellen mellom kvinner og menn er om lag 2 prosentpoeng større i Danmark enn i Norge.

Figur 3.1. Kvinners lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 1998-2005. Gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent. Alle ansatte



Kilde: Lønnsstatistikk alle ansatte, Statistisk sentralbyrå

Liten endring siden 1998

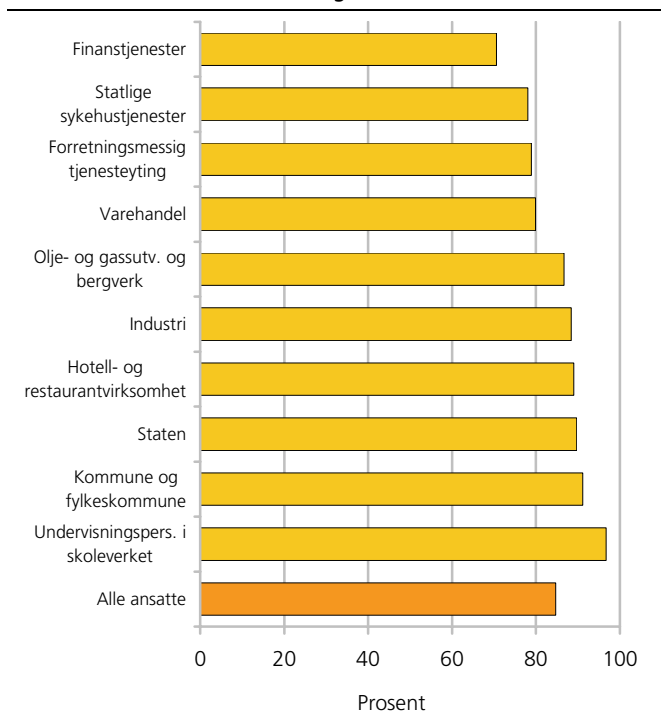
Det har kun vært små endringer i lønnsforholdene mellom kvinner og menn mellom 1998 og 2005 (se figur 3.1). For alle ansatte har det vært en svak økning i kvinners andel av menns lønn fra 83,6 prosent i 1998 til 84,7 prosent i 2005. I privat sektor har andelen økt fra 81,9 prosent til 83,8 prosent, mens det har vært en svak motsatt tendens i offentlig sektor.

Minst lønnsforskjell i skoleverket

Lønnsforskjellene er mellom kvinner og menn varierer mye mellom næringene. Mens noen næringer er preget av stor kvinneandel og relativt lavt lønnsnivå, har andre næringer høyere lønnsnivå kombinert med at kvinner og menn utfører ulike yrker og arbeidsoppgaver.

Figur 3.2 viser relative lønnsforskjeller mellom kvinner og menn i noen utvalgte næringer. Blant undervisningspersonale i skoleverket var lønnsforskjellen minst, hvor kvinner har 96,7 prosent av menns månedslønn. I motsatt ende av skalaen finner vi finansjenester og statlige sykehus, hvor kvinner tjener henholdsvis 70,6 og 78 prosent av menn per måned. I begge disse næringene er det et trekk at kvinner og menn utfører ulike arbeidsoppgaver med ulik avlønning. I finansnæringen, hvor det gjennomsnittlige lønnsnivået er relativt høyt, har kvinners lønn som andel av menns lønn gått ned de siste årene. I 1998 tjente kvinner noe mer enn 73 prosent av menn per måned, mens andelen var nede i drøyt 70 prosent i 2005. Noe av nedgangen siden 1998 skyldes økte bonusutbetalinger som i stor grad har tilfalt mannsdominerte yrkesgrupper, blant annet administrative ledere og meklere.

Figur 3.2. Kvinners lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 2005. Gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent. Alle ansatte etter næring



Kilde: Lønnsstatistikk alle ansatte, Statistisk sentralbyrå

Det er store forskjeller i andelen kvinner og menn i de ulike yrkesgruppene. For eksempel er det langt flere kvinner enn menn i salgs- og serviceyrker, kontoryrker og yrker uten krav til utdanning. Størst overvekt av menn er det blant håndverkere, operatører og sjåførere.

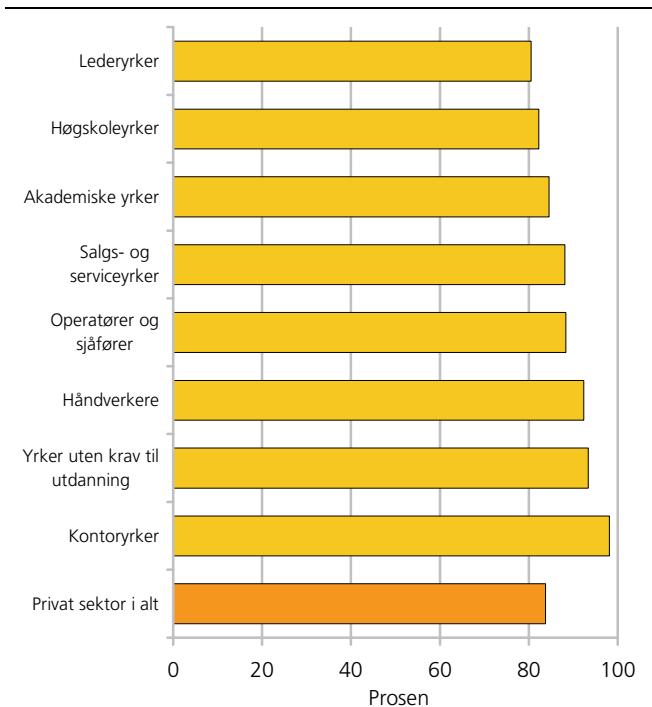
I industrien var kvinners lønn som andel av menns lønn høyere enn gjennomsnittet med 88,4 prosent. Samtidig utgjør kvinner en relativt liten andel av de sysselsatte i industrien. Det samme er i enda sterkere grad tilfelle i oljenæringen.

I kontoryrker er det relativt sett minst lønnsforskjell mellom kvinner og menn, og kvinner har i denne yrkesgruppen om lag 98 prosent av menns månedslønn. Eksempler på typiske kontoryrker kan være sekretærer, økonomimedarbeidere, resepsjonister og liknende.

Stor lønnsforskjell i lederyrker

Figur 3.3 viser at den relative lønnsforskjellen mellom kvinner og menn i privat sektor er størst i yrkesgruppene med høyest lønnsnivå, dvs. i lederyrker, akademikere yrker og høgskoleyrker. Blant ledere tjener kvinner i gjennomsnitt bare 81 prosent av hva menn tjener per måned. En av årsakene til dette kan være at mannlige ledere befinner seg høyere i hierarkiet, dvs. har høyere lederstillinger enn kvinner. Det er også store forskjeller fra næring til næring blant lederne, og finansnæringen er et eksempel på en næring der det relativt sett er stor forskjell på månedslønna for kvinnelige og mannlige ledere, både i kroner og prosent.

Figur 3.3. Kvinners lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 2005. Gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent. Alle ansatte i privat sektor etter yrkesgruppe



Kilde: Lønnsstatistikk alle ansatte, Statistisk sentralbyrå

Større lønnsforskjeller blant grupper med høyere utdanning

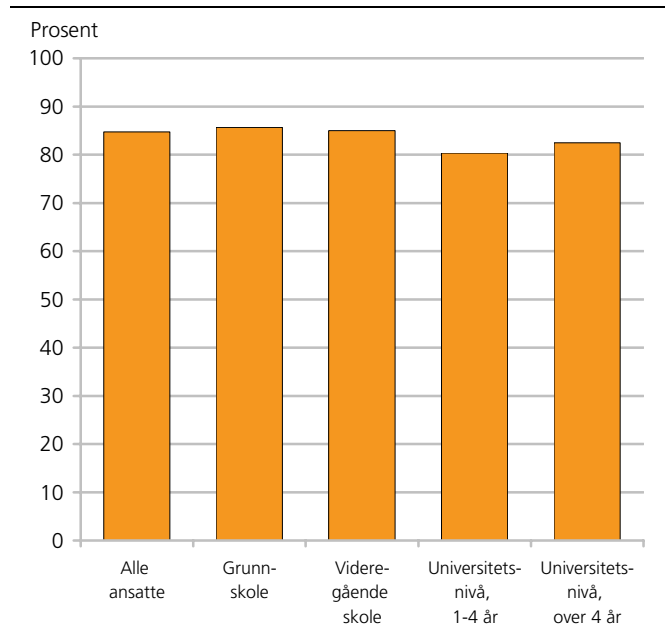
Figur 3.4 viser at lønnsforskjellen mellom kvinner og menn er større i grupper med høyere utdanning, enn i grupper uten høyere utdanning.

Blant ansatte med grunnskole som høyeste utdanningsnivå hadde kvinner i gjennomsnitt nær 86 prosent av menns lønn. Blant ansatte med inntil 4 år høyskoleutdanning, var den tilsvarende andelen under 80 prosent. En forklaring til at lønnsforskjellen er størst på dette nivået kan ha sammenheng med at kvinner og menn velger ulike utdanningsretninger. For eksempel velger kvinner oftere lærerutdanning eller en utdanning innenfor helse- og sosialfag, menn velger oftere tekniske og naturvitenskapelige fag, som lønsmessig verdsettes høyere. Ser vi på ansatte med over 4 år høyskoleutdanning var andelen noe høyere, med om lag 82 prosent. Dette mønsteret har vært tilnærmet det samme i hele perioden fra 1998 til 2005.

Lønnsforskjellene øker med alderen

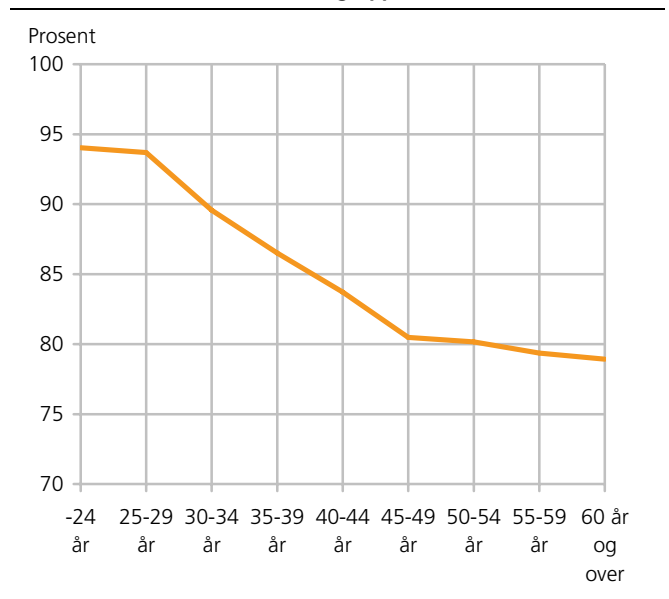
Figur 3.5 viser at lønnsforskjellen mellom kvinner og menn er minst i de lavere aldersgruppene. Noe av årsaken til denne fallende kurven ligger i generasjonsforskjeller når det gjelder utdannings- og yrkesvalg mellom kvinner og menn.

Figur 3.4. Kvinners lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 2005. Gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent. Alle ansatte etter utdanningsnivå



Kilde: Lønnsstatistikk alle ansatte, Statistisk sentralbyrå

Figur 3.5. Kvinners lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 2005. Gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent. Alle ansatte etter aldersgrupper

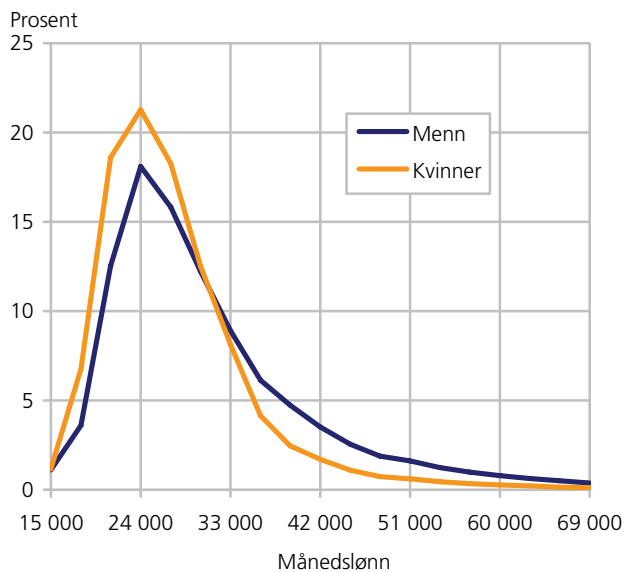


Kilde: Lønnsstatistikk alle ansatte, Statistisk sentralbyrå

I aldersgruppene under 29 år var kvinners andel av menns lønn om lag 94 prosent, mens den tilsvarende andelen i aldersgruppene mellom over 55 var på 79 prosent. Aldersgruppen mellom 35 og 39 år er antallmessig den største, og her hadde kvinner omtrent 86 prosent av menns lønn.

Størst lønnsbredning blant menn

Forskjeller mellom kvinners og menns lønnsnivå kan også illustreres gjennom hvordan lønna er fordelt i ulike lønnsintervaller.

Figur 3.6. Heltidsansatte 2005. Prosentandel etter kjønn og lønnsnivå

Kilde: Lønnsstatistikk alle ansatte, Statistisk sentralbyrå

Figur 3.6 viser hvordan kvinner og menn fordeler seg på lønnskalaen. Kurven som beskriver kvinners lønn stiger brattere fra de laveste lønnsnivåene. Kvinner er mer samlet på lønnskalaen noe som viser at en større andel kvinner enn menn finnes i den nedre enden av skalaen. Mye av denne forskjellen kan forklares ut fra hvor kvinner og menn jobber, både med hensyn til yrke og næring. Gjennomsnittslønnen til menn blir trukket opp særlig av det faktum som vises i kurven som viser at flere menn finnes på høyere nivåer i fordelingen, noe som trekker gjennomsnittslønna opp.

Frynsegoder viktigst for menn

Det lønnsbegrepet som brukes i SSB sin offisielle lønnsstatistikk omfatter ikke naturallønn, eller det som mer populært blir kalt for frynsegoder. Det er blitt påvist i flere studier¹¹ at mange frynsegoder er mindre utbredt blant kvinner enn blant menn. Mye av årsaken til dette kan forklares ut i fra et kjønnssegregert arbeidsmarked. Mange kvinner er ansatt i offentlig sektor hvor frynsegoder er mindre vanlig. I næringer hvor frynsegoder har en høy utbredelse som f.eks. i industri og oljeutvinning er kvinneandelen desto lavere. Menn er mer representert på høyere stillingsnivåer og har oftere høyere kontantlønn enn kvinner. Siden frynsegoder ofte beskattes lavere, vil menn derfor ha et sterkere skattemotiv for heller å ta ut deler av lønnen i form av naturalytelser. Ofte vil det være lettere for arbeidsgiver å kunne favorisere enkelte ansatte ved å gi slike mer skjulte goder som ikke kommer til syne i den offisielle lønnsstatistikken. Det er også studier som viser at menn ofte kan være flinkere enn kvinner til å fremforhandle lønnsavtaler.

Det er ikke urimelig å anta at dette også gjelder for frynsegoder¹².

Menn mottar ikke bare i større grad enn kvinner ulike frynsegoder, frynsegodene til menn har også i gjennomsnitt en høyere (skattemessig) verdi. Flere studier har likevel vist at frynsegoder i beskjeden grad bidrar til lønnsforskjeller¹³. Gjennomsnittlig øker lønnsforskjellene mellom kvinner og menn med et prosentpoeng dersom man inkluderer frynsegodene i lønnsbegrepet, men det er varierende forskjeller mellom sektorer og næringer. For menn og kvinner ansatt i statlig, kommunal eller fylkekommunal sektor bidrar ikke frynsegodene i nevneverdig grad til å øke forskjellene i lønn, siden frynsegoder har såpass liten utbredelse her. I privat sektor er bildet noe mer nyansert, men også her øker lønnsforskjellene kun med 0,5 til 1,5 prosentpoeng avhengig av hvilken næring som studeres.

¹¹ (Granqvist 1997, Dale-Olsen 2002 og Epland og Kirkeberg 2005)

¹² (Granqvist og Ståhlberg 2002)

¹³ (Dale-Olsen 2002 og Epland og Kirkeberg 2005)

4. Kvinners og menns inntekt

- Kvinner mottok om lag 40 prosent av den samlede inntekten til norske husholdninger.
- Kvinners samlede yrkesinntekt utgjør drøyt 60 prosent av menns yrkesinntekt.
- Kvinner mottar i større grad enn menn pensjoner, trygder og diverse stønader.
- Kvinners lavere inntektsnivå enn menn kan blant annet forklares ut fra høyere levealder, de tar større del i ubetalt hjemmearbeid, de tar oftere høyere utdanning og kommer derfor senere ut i arbeidslivet og de har større ansvar for barneomsorg.
- Skattesystemet bidrar til en omfordeling av inntekt fra menn til kvinner, men til tross for denne effekten er det fortsatt et betydelig inntektsgap mellom kvinner og menn.

Når man skal beskrive hvordan ulike kontante inntekter blir fordelt mellom kjønnene bør man ta med i betraktning at mange individer inngår i et økonomisk fellesskap med andre, der en deler på både inntekter og utgifter. Inntekten fra én eller flere personer brukes kanskje også av andre personer som ikke har egne

inntekter. Dette gjelder for eksempel barn og ungdommer og hjemmearbeidende. Det er derfor viktig å ta hensyn til den økonomiske enheten som individene inngår i. Det er i tillegg flere typer inntekter som er klart husholdnings- eller familierelaterte, men som registreres på bare én mottaker i husholdningen. Eksempler på slike typer inntekter er sosialhjelp, bostøtte og barnetrygd. I tillegg kan det være litt tilfeldig hvem av ektefellene som står registrert med felles kapitalinntekter, gjeldsrenter, formue og gjeld ved skatteligningen. Det er viktig å merke seg dette når det innledningsvis gis en del makrotall for hvordan ulike inntektstyper fordeler seg mellom kvinner og menn. Selv om inntektsstatistikken ikke gir et fullstendig og helt korrekt bilde gir den likevel en relativt god pekepinn på hvordan de økonomiske ressursene er fordelt mellom kjønnene.

Tabell 4.1 gir en oversikt over hvor store beløp som ble utbetalt til henholdsvis kvinner og menn i 2004 for ulike inntektstyper. Tabellen viser også kvinners beløp som andel av menns beløp.

Tabell 4.1. Inntektsregnskap for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004

	Millioner kroner			Antall personer med beløp		
	Kvinner	Menn	Kvinner andel av menn (prosent)	Kvinner	Menn	Kvinner andel av menn (prosent)
Yrkesinntekt	266 650	438 537	61	1 292 500	1 422 100	91
Kapitalinntekter	19 530	70 622	28	1 748 900	1 689 100	104
Skattepliktige overføringer	95 406	95 638	100	779 400	605 200	129
Skattefrie overføringer	29 388	9 506	309	904 200	356 300	254
Samlet inntekt	410 973	614 303	67	1 857 900	1 810 900	103
Sum utlignet skatt og negative overføringer	88 784	164 696	54	1 655 900	1 648 600	100
Inntekt etter skatt	322 189	449 607	72	1 859 200	1 811 500	103

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for personer og familier.

Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk henter sine opplysninger fra administrative registre og dekker de aller fleste kontante inntekter som norske husholdninger mottar. De inntektsbegrepene som blir benyttet her er:

Samlet inntekt: = Yrkesinntekt (lønn og netto næringsinntekt)
+ Kapitalinntekt
+ Overføringer

Inntekt etter skatt = Samlet inntekt
– skatt og negative overføringer

Yrkesinntekter (arbeidsinntekt) er summen av lønnsinntekter og netto næringsinntekter.

Lønnsinntekter omfatter kontantlønn, honorarer med videre, skattepliktige naturalytelser som fri bil, samt syke- og fødselspenger (både fra arbeidsgiver og fra folketrygden).

Netto næringsinntekter omfatter inntekt av næringsvirksomhet i jord- og skogbruk, fiske og fangst, inntekt av annen næringsvirksomhet og sykepenger i næringsvirksomhet. Til fradrag kommer årets underskudd i næring.

Kapitalinntekter omfatter renteinntekter, aksjeutbytte, realisasjonsgevinster og andre kapitalinntekter (f.eks. leieinntekter og inntekter fra utlandet). Til fradrag kommer årets realisasjonstap.

Overføringer omfatter skattepliktige og skattefrie overføringer.

Skattepliktige overføringer består av pensjoner fra folketrygden (alders-, uføre- og etterlattepensjon, overgangsstønad, barnpensjon og attføringspenger), arbeidsledighetstrygd, tjenestepensjon m.m.

Skattefrie overføringer er ytelser som grunn- og hjelpestønad ved uførhet, barnetrygd, bostøtte, studiestipend, forsørgerfradrag, sosialhjelp, engangsstønad ved fødsel, kontantstøtte m.m.

Utlignet skatt består av inntekts- og formuesskatt til kommune, fylke og stat samt medlemsavgift til folketrygden.

Negative overføringer er premie og tilskudd til privat og offentlig pensjonsordning i arbeidsforhold og betalt pliktig underholdsbidrag underlagt offentlig avtale.

I 2004 hadde husholdningene til sammen 1 025 milliarder kroner i samlet inntekt. Av dette beløpet stod kvinner oppført som mottakere av 411 milliarder som utgjør 67 prosent av menns inntekt. Tabellen viser at kvinner i større grad mottar ulike overføringer enn hva menn gjør, mens kapitalinntekter i større grad mottas av menn. I 2004 stod kvinner registrert med nesten 89 milliarder kroner i samlet utlignet skatt og negative overføringer¹⁴, 54 prosent av det menn hadde samme år. Ved å trekke utlignet skatt og negative overføringer fra den samlede inntekten fremkommer inntekt etter skatt, som gir et godt bilde på hva husholdningene har disponibelt til forbruk og sparing. Kvinner stod oppført med 322 milliarder kroner i inntekt etter skatt i 2004, eller 72 prosent av mennenes tilsvarende inntekt. Skattesystemet bidrar dermed til en omfordeling av inntekt fra menn til kvinner. Til tross for denne effekten er det fortsatt et betydelig inntektsgap mellom kvinner og menn. Sammenlignet med 2003 har forskjellen i total inntekt etter skatt økt noe mellom kjønnene.

Kvinnens yrkesinntekt langt lavere enn menns

Yrkesinntekt består av lønnsinntekt (inkl. sykepenger) og næringsinntekt. Samlet yrkesinntekt utgjorde 705 milliarder kroner i 2004. Av dette mottok kvinner 61

prosent av menns yrkesinntekt. Dette forholdet er uforandret fra året før. I lønnsinntekt mottok kvinner drøyt 254 milliarder sammenlignet med nesten 393 milliarder hos menn (tabell 4.2). Langt færre kvinner enn menn har inntekt fra selvstendig næringsvirksomhet. Rundt 103 000 kvinner hadde registrert næringsinntekt i 2004 sammenlignet med 243 000 menn. Kvinnens næringsinntekt utgjorde til sammen 27 prosent av menns næringsinntekt.

Kapitalinntekter er skjevt fordelt mellom kjønnene

Tabell 4.3 viser en oversikt over samlede kapitalinntekter i 2004 hvor renteinntekter og aksjeutbytte er vist separat. Kapitalinntekter er skjevt fordelt mellom kvinner og menn, men som nevnt innledningsvis i dette kapitlet er det viktig å være klar over at tallene skjuler en del måleproblemer i statistikken siden datagrunnlaget i stor grad hentes fra administrative registre hos skattemyndighetene. Felles kapitalinntekter hos ektepar vil for eksempel i større grad være registrert på mannen enn på kvinnen. Flere kvinner enn menn har likevel renteinntekter på bankinnskudd, blant annet fordi de er i flertall blant alderspensjonistene som er en gruppe der mange har renteinntekter. Mennene har derimot størst beløp. Den andre typen kapitalinntekt i tabell 4.3, aksjeutbytte, er meget skjevt fordelt mellom kjønnene. Mottatt aksjeutbytte blant kvinner utgjorde kun 23 prosent av det menn mottok, men aksjeutbytte blant menn er blant annet preget av svært høye beløp til et fåtall personer.

¹⁴ Utlignet skatt består av inntekts- og formuesskatt til kommune, fylke og stat samt medlemsavgifter til folketrygden. Negative overføringer består hovedsakelig av premie og tilskudd til privat og offentlig pensjonsordning i arbeidsforhold og betalt pliktig underholdsbidrag underlagt offentlig avtale. Betalt barnebidrag gjennom private avtaler inngår ikke.

Tabell 4.2. Yrkesinntekt for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004

	Millioner kroner		Kvinnens andel av menn (prosent)	Antall personer med beløp		Kvinnens andel av menn (prosent)
	Kvinner	Menn		Kvinner	Menn	
Yrkesinntekt	266 650	438 537	61	1 292 500	1 422 100	91
Lønn	254 476	392 778	65	1 256 000	1 328 400	95
Netto næringsinntekt	12 173	45 759	27	103 400	243 300	42

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for personer og familier.

Tabell 4.3. Kapitalinntekter for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004

	Millioner kroner		Kvinnens andel av menn (prosent)	Antall personer med beløp		Kvinnens andel av menn (prosent)
	Kvinner	Menn		Kvinner	Menn	
Kapitalinntekt	19 530	70 622	28	1 748 900	1 689 100	104
Herav :						
Brutto renteinntekt	3 507	5 911	59	1 741 600	1 681 200	104
Aksjeutbytte	11 858	50 724	23	124 300	248 900	50

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for personer og familier.

Tabell 4.4. Skattepliktige overføringer for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004

	Millioner kroner		Kvinnens andel av menn (prosent)	Antall personer med beløp		Kvinnens andel av menn (prosent)
	Kvinner	Menn		Kvinner	Menn	
Skattepliktige overføringer	95 406	95 638	100	779 400	605 200	129
Pensjoner fra folketrygden	73 555	67 038	110	663 700	448 000	148
Herav :						
Alderspensjon	39 901	38 164	105	351 300	246 600	142
Uførepensjon	19 950	19 556	102	176 700	130 000	136
Etterlattepensjon	2 174	61	3593	35 200	1 600	2200
Overgangsstønad	1 786	111	1605	23 900	2 300	1039
Tjenestepensjon mm.	17 052	21 611	79	357 800	287 300	125
Arbeidsledighetstrygd	4 362	6 507	67	81 200	106 500	76
Andre skattepliktige overføringer	437	483	91	24 100	23 400	103

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for personer og familier

Flere kvinner mottar skattepliktige overføringer...

Trygdesystemet er en sentral del av det norske velferdssystemet. Trygdene skal gi økonomisk trygghet til alle dem som av ulike årsaker ikke kan forsørge seg selv gjennom inntektsgivende arbeid. I tillegg skal trygdene bidra til å jevne ut inntekter og levekår gjennom livsløpet til den enkelte og mellom ulike grupper av befolkningen. Folketrygden har som mål å gi den enkelte inntektssikring ved sykdom, uførhet, aleneomsorg for barn, tap av forsørger eller ved oppnådd pensjonsalder. I tabell 4.4 gis det totaltall for ulike opparbeidede og behovsprøvde ytelser fra folketrygden som alders-, uføre- og etterlattepensjon, overgangsstønad i tillegg til tjenestepensjoner og dagpenger ved arbeidsledighet.

Kvinnene i flertall blant minstepensjonistene

For mange av disse inntektstypene er det flere kvinnelige mottakere enn mannlige. Det er åpenbare

årsaker til dette. At langt flere kvinner har alderspensjon og etterlattepensjon skyldes at kvinner lever i gjennomsnitt lenger enn menn. Blant etterlattepensjonister er det nesten bare kvinner. Seks av ti alderspensjonistene er også kvinner.

Kjønnsforskjellen øker med alderen og kommer særlig til syne blant dem som er 75 år og eldre. Hver tredje alderspensjonist er minstepensjonist. Andelen minstepensjonister har minket de senere årene som resultat av at stadig flere opparbeider seg tilleggs-pensjoner. Fortsatt er kvinnene i klart flertall blant minstepensjonistene. Halvparten av de kvinnelige alderspensjonistene er minstepensjonister, mens dette bare er tilfellet for én av ti blant mannlige alderspensjonister (Statistisk sentralbyrå 2005).

Seks av ti uførepensjonister er kvinner

Ved utgangen av 2003 passerte antall uførepensjonister 300 000 personer og hadde økt til

nesten 307 000 i 2004. Nesten seks av ti er kvinner. Årsaken til hvorfor kvinner i større grad enn menn blir uførepensjonert, er vanskelig å forklare, men en forklaring kan være at relativt mange kvinner arbeider i yrker som er sterkt fysisk belastende, der sannsynligheten for at det skal oppstå sykdom og uførhet er relativt stor, for eksempel i service- og omsorgsykker (Dahl 2005). At kvinner oftere blir uførepensjonert er også en viktig forklaring på at den gjennomsnittlige pensjonsalderen er lavere blant kvinner enn blant menn. Mens kvinner i gjennomsnitt pensjonerte seg i underkant av 5 måneder tidligere enn menn i 1970, var dette økt til 14 måneder i 2001 (NOU 2004:1). Totalt utbetalt uførepensjon fordeler seg forholdsvis likt mellom kjønnene. Som for alderspensjonen fører det bakenforliggende inntektsnivået til at kvinner mottar mindre også i uførepensjon.

Kvinner mottar 94% av all overgangstønad

Kvinner har langt oftere aleneomsorg for barn. Dette gir seg utslag i statistikken over bruk av overgangstønad. Overgangstønad til enslig forsørger er en ytelse fra folketrygden som gis til ugift, skilt eller separert mor eller far som er alene om omsorgen for barn. Formålet med overgangstønaden er å sikre inntekt til livsopphold for enslig forsørger som midlertidig er ute av stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid, enten på grunn av omsorg for barn eller fordi vedkommende først etter en omstillingstid eller eventuell utdanningstid kan få høvelig arbeid (Dahl 2003). Av totalt utbetalt overgangstønad i 2004 mottok kvinner 94 prosent.

Flest kvinner mottar tjenestepensjon

Nesten 358 000 kvinner mottok tjenestepensjon i 2004 sammenlignet med 287 000 menn. I tallet for tjenestepensjoner inngår imidlertid også AFP (avtalefestet tidligpensjonsordning for personer som har fylt 62 år) og utbetalinger fra private pensjonsforsikringer. En av årsakene til at det er flest kvinner som mottar tjeneste-

pensjon er en høy andel kvinner i offentlig sektor hvor slike pensjonsordninger er mest utbredt. I tillegg er det mange enker som har "arvet" den avdøde ektefellens tjenestepensjon (ektefellepensjon). Når det gjelder utbetalt beløp mottar kvinner om lag 80 prosent av det menn gjør.

Flere menn mottar dagpenger...

Flere menn enn kvinner mottok i 2004 dagpenger ved arbeidsledighet. Størrelsen på utbetalt beløp vil avhenge av lønnsnivået, arbeidstid (heltid/deltid) og hvor lenge man har gått arbeidsledig.

...og kvinner skattefrie overføringer

Kvinner mottar i langt større grad enn menn ulike former for skattefrie inntekter. Dette henger sammen med at kvinner gjennomsnittlig har et lavere inntektsnivå enn menn, de tar større del i ubetalt hjemmearbeid og har større ansvar for omsorg av barn. Det siste gir seg uttrykk i at kvinner i all hovedsak står som mottakere av barnetrygd og kontantstøtte, i tillegg til engangstønad ved fødsel, stønad til barnetilsyn for enslige forsørgere og utdanningsstønad til enslige forsørgere (de to siste stønadene inngår i posten "Andre skattefrie overføringer" i tabell 3.5). Mottatt underholdsbidrag ble skattefri inntekt i 2004, og mottas også først og fremst av kvinner.

Kvinner i overvekt blant bostøttemottakere

Bostøtte utbetales til husholdninger med lave inntekter og høye boutgifter, for eksempel barnefamilier, eldre og uføre. Beløpet føres som inntekt for søkeren, og det kan derfor være litt tilfeldig hvem i en parhusholdning som står oppført som mottaker av denne støtten. Når statistikken likevel viser at kvinner er i sterk overvekt blant mottakerne skyldes det at denne stønaden i stor utstrekning blir utbetalt til minstepensjonister og enslige forsørgere. Drøyt 87 000 kvinner mottok bostøtte i 2004 sammenlignet med drøyt 31 000 menn.

Tabell 4.5. Skattefrie overføringer for bosatte personer, etter kjønn. Sum beløp og antall personer med beløp. Kvinners andel av menn. 2004

	Millioner kroner		Kvinnens andel av menn (prosent)	Antall personer med beløp		Kvinnens andel av menn (prosent)
	Kvinner	Menn		Kvinner	Menn	
Skattefrie overføringer	29 388	9 506	309	904 200	356 300	254
Barnetrygd	13 472	673	2003	597 200	37 900	1576
Kontantstøtte	2 947	137	2154	111 400	5 400	2063
Engangstønad ved fødsel	414	-	-	12 500	-	-
Bostøtte	1 446	523	276	87 400	31 200	280
Studiestipend	4 047	2 763	146	173 700	126 600	137
Sosialhjelp	1 902	2 981	64	57 300	72 000	80
Grunn- og hjelpestønad	1 537	1 369	112	104 300	79 100	132
Andre skattefrie overføringer	3 623	1 059	342	137 400	56 400	244

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for personer og familier

Datagrunnlaget har ikke opplysninger om den interne fordelingen av inntektene innad i husholdningen. Det forutsettes at all husholdningsinntekt blir likt fordelt på alle husholdningsmedlemmer, kvinner som menn. Dette er likevel ikke en fullt ut korrekt antakelse. For eksempel har en stor andel enslige forsørgere oppgitt at de fikk bedre personlig økonomi etter at de ble enslige forsørgere enn det de hadde som gift, på tross av at husholdningsinntektene ble betydelig redusert. Årsaken til dette var at en som enslig forsørger fikk bedre kontroll over husholdningsøkonomien (Jarvis og Jenkins 1997). Andre undersøkelser har vist at det innen ektepar var en positiv korrelasjon mellom størrelsen på kvinnens bidrag til fellesøkonomien og hennes tilfredshet med den personlige økonomien, mens mennene på sin side oppgav stadig mindre grad av tilfredshet jo viktigere ektefellens bidrag var til fellesøkonomien. Dette kan tolkes som at den som skaffer inntektene til husholdningen, også kan påvirke fordelingen av inntektene innen husholdningen (Bonke og Browning 2003).

Studiestipend tildeles i større grad kvinner

Flere kvinner enn menn studerer. Dette kommer til uttrykk ved at studiestipend fra Statens lånekasse for utdanning i større grad tildeles kvinner.

Flere menn enn kvinner mottar sosialhjelp

Sosialhjelp består både av sosiale bidrag og sosiale lån, og er ment å være en midlertidig støtteordning til personer som trenger særskilt økonomisk hjelp. Flere menn enn kvinner mottar sosialhjelp, men det kan i likhet med bostøtten være litt tilfeldig hvem i en parhusholdning som står som mottaker. Det avspeiler ikke nødvendigvis et større behov for sosialhjelp blant menn enn blant kvinner, men at menn oftere enn kvinner er søkere av sosialhjelp i familier som trenger slik støtte (RAPP 2006/13).

Flere kvinner enn menn mottar grunn- og hjelpestønad

Grunn- og hjelpestønad utbetales av Rikstrygdeverket. Ytelsene skal dekke visse varige og nødvendige sykdomsutgifter som ikke dekkes av det offentlige på annen måte (grunnstønad), og utgifter for personer med behov for særskilt tilsyn eller pleie i huset (hjelpestønad). Flere kvinner enn menn mottar denne stønaden, 104 300 kvinner sammenlignet med 79 100 menn. En årsak til dette kan være at kvinner i gjennomsnitt lever lenger enn menn.

4.1. Kvinners og menns inntekt i ulike husholdningstyper

I det følgende vil vi se nærmere på kvinners og menns inntekter ut i fra hvilket økonomisk fellesskap de tilhører. Husholdning blir som oftest ansett for å være den beste analyseenheten når en skal studere

individens økonomiske situasjon¹⁵. Hensikten er å vise i hvilken grad inntektssammensetningen varierer for kvinner og menn etter husholdningstype og livsløp. Ikke minst har omsorgsansvar for barn stor betydning for inntektsfordelingen både for enslige forsørgere og for parhusholdninger.

Opplysninger om husholdningssammensetning finnes ikke i noe administrativt register og må derfor baseres på intervjuopplysninger fra Statistisk sentralbyrås inntekts- og formuesundersøkelse for husholdninger, hvor inntektsåret 2004 er siste tilgjengelige årgang.

Yrkesinntekt

Yrkesinntekten er den viktigste inntektskilden for de fleste norske husholdninger. Uansett husholdningstype er det færre kvinner enn menn med yrkesinntekt. Gjennomsnittlig tjener også menn langt mer enn kvinner. Årsaker til dette er pekt på tidligere i rapporten under lønnsstatistikken, blant annet et kjønnssegregert arbeidsmarked med høy kvinneandel i offentlig sektor og høy andel menn i flere næringer i privat sektor. I tillegg har mange flere kvinner enn menn deltidsarbeid og tar en større andel av det ubetalte husholdsarbeidet.

Aleneboende

Blant yngre enslige under 45 år, er andelen kvinner med yrkesinntekt like høy som blant menn, med nesten 90 prosent. Blant enslige fra 45-64 år faller derimot andelen med yrkesinntekt noe mer blant kvinner enn blant menn. Det samme er også tilfelle for par uten barn. En årsak til dette er en lavere gjennomsnittlig pensjonsalder blant kvinner, delvis på grunn av at flere kvinner enn menn blir uførepensjonert.

Par med barn

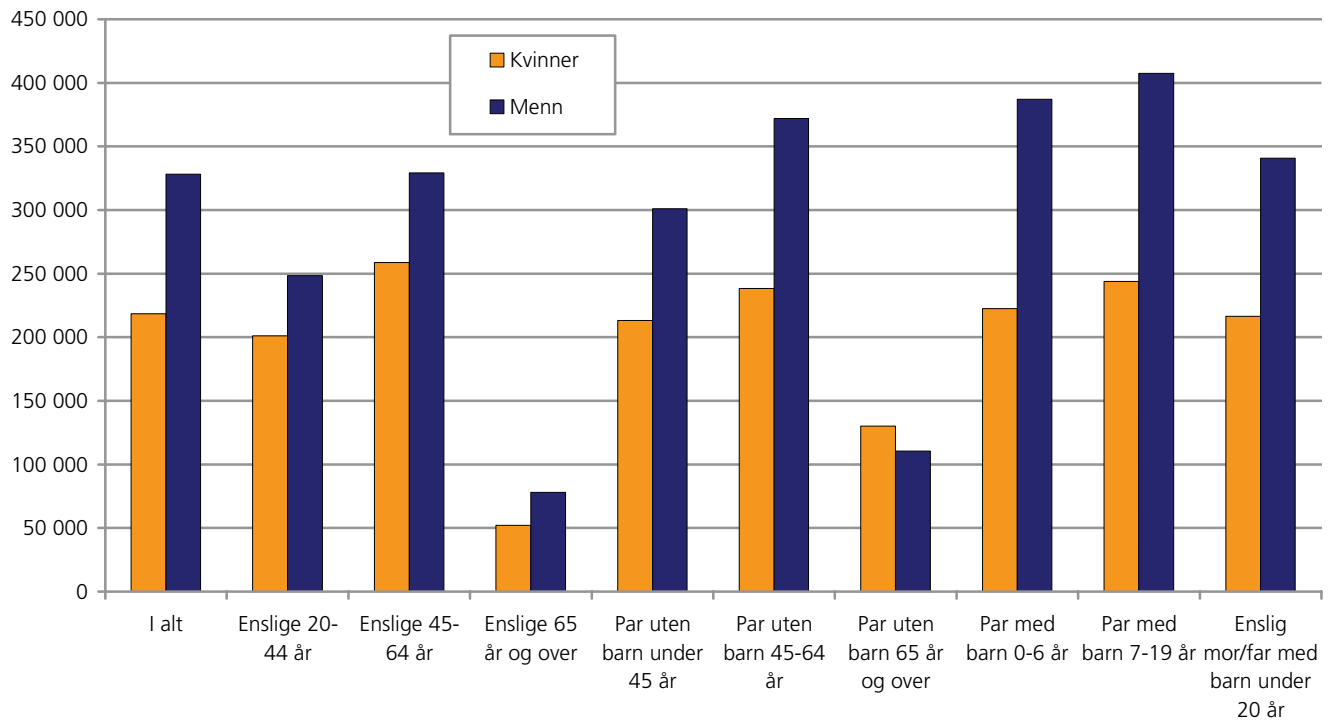
Blant par med barn er det en høy andel kvinner som har inntektsgivende arbeid. Kvinners yrkesinntekt som andel av menns yrkesinntekt er derimot lavere for denne husholdningstypen enn for kvinner i andre husholdningstyper, mye på grunn av en større andel med deltidsarbeid og ulik fordeling av det ubetalte husholdsarbeidet. I parhusholdninger med små barn, 0-6 år, utgjør mødrenes yrkesinntekt i gjennomsnitt 57 prosent av inntekten til fedrene, mens tilsvarende andel er 60 prosent blant par med barn 7-19 år.

Eneforsørgere

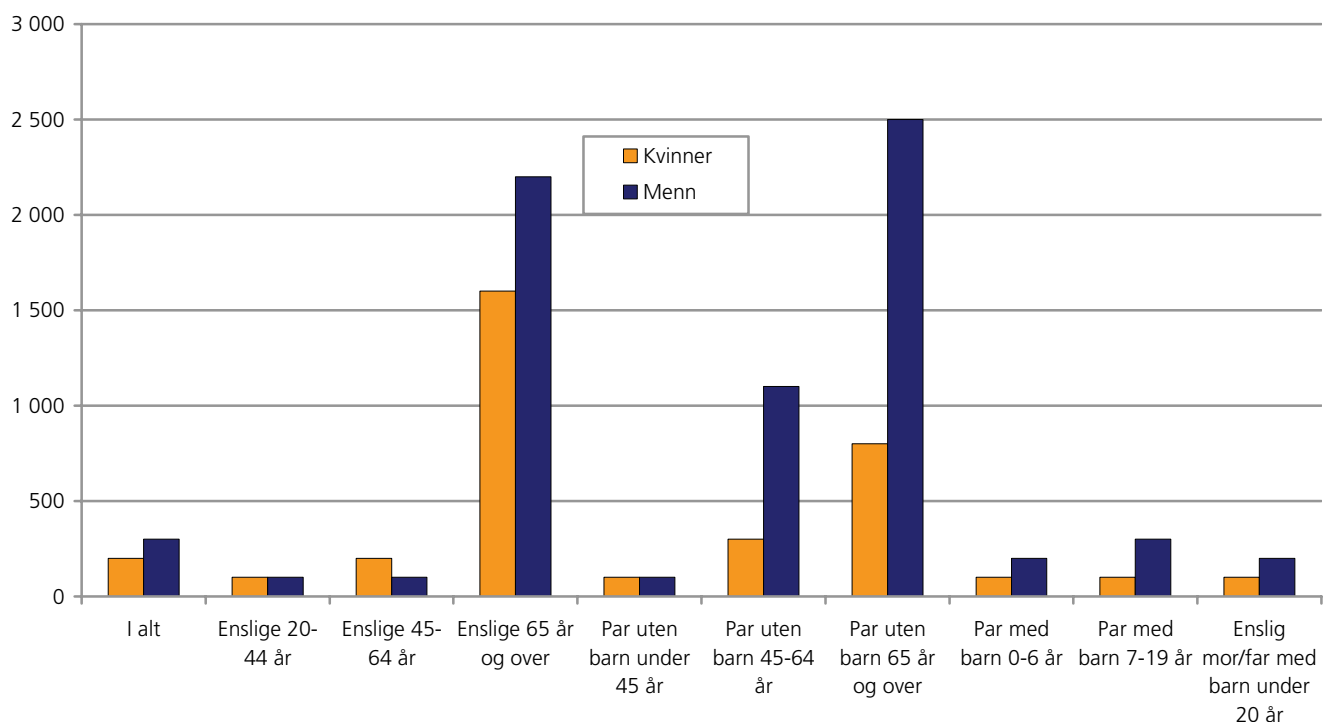
Mannlige eneforsørgere har en sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet enn kvinnelige eneforsørgere. Blant menn med aleneomsorg for barn har 91 prosent inntektsgivende arbeid, sammenlignet med 84 prosent blant kvinner med aleneomsorg. Gjennomsnittlig yrkesinntekt til alenemødre utgjorde 64 prosent av inntekten til alenefedre i 2004.

¹⁵ Som husholdning er regnet alle personer, uansett slektsforhold, som er fast bosatt i boligen og som har felles økonomi.

Figur 4.1. Yrkesinntekt etter kjønn for ulike husholdningstyper. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt for de med beløp. Kroner. 2004



Figur 4.2. Kapitalinntekter etter kjønn for ulike husholdningstyper. Personer 20 år og eldre. Median. Kroner. 2004



4.2. Kapitalinntekt

Kapitalinntekter er preget av at noen relativt få personer, hovedsakelig menn, mottar svært høye beløp. For å unngå at dette påvirker en sammenligning av hvordan kapitalinntekter generelt fordeler seg mellom kvinner og menn, er median benyttet i tabell 3.7

istedenfor gjennomsnitt. Medianinntekten er det midterste beløpet i fordelingen, etter at en har sortert inntektene etter størrelse. Dette er et mer robust mål som i mindre grad blir påvirket av noen få observasjoner med svært høye eller lave inntekter.

Gjennomsnittlig mottok menn 45 000 kroner i kapitalinntekter i 2004, sammenlignet med i underkant av 7 000 kroner blant kvinner. Benyttes medianen derimot ser vi at kapitalinntektene avviker lite mellom kjønnene (figur 3.2). Igjen er det viktig å gjøre oppmerksom på at felles kapitalinntekter i parhusholdninger er vanskelig å fordele på kvinner og menn. Statistikken viser at felles kapitalinntekter i større grad er registrert på mannen.

Blant alle enslige, uansett aldersgruppe, er det flere kvinner enn menn som mottar avkastning på kapital. Årsaken er at enslige kvinner i større grad enn enslige menn har renter på bankinnskudd.

4.3. Skattepliktige overføringer

Skattepliktige overføringer omfatter, som tidligere beskrevet, blant annet ulike typer pensjoner fra folketrygden, tjenstepensjoner og dagpenger ved arbeidsledighet. I de fleste husholdningstyper og faser av livs- syklusen, er disse inntekstypene mer vanlig blant kvinner enn blant menn. Størst forskjell i mottak av skattepliktige overføringer finner vi blant eneforsørgerne. Mens 53 prosent av alenemødre mottar overføringer, er dette tilfellet for 26 prosent av alenefedrene. Årsaken er først og fremst overgangsstønad som nesten utelukkende blir mottatt av kvinner. Også blant barnefamiliene mottar kvinner i større grad enn menn ulike trygdeytelser.

Blant eldre kvinner og menn finner vi ikke noen større forskjeller i andelen med skattepliktige overføringer siden de fleste mottar en eller annen form for pensjon.

For enslige kvinner og menn finner vi de største forskjellene i aldersgruppen 45-64 år, hvor seks av ti kvinner har en skattepliktig overføring sammenlignet med fire av ti menn. Dette skyldes en høyere grad av uførepensjonering blant kvinner enn blant menn.

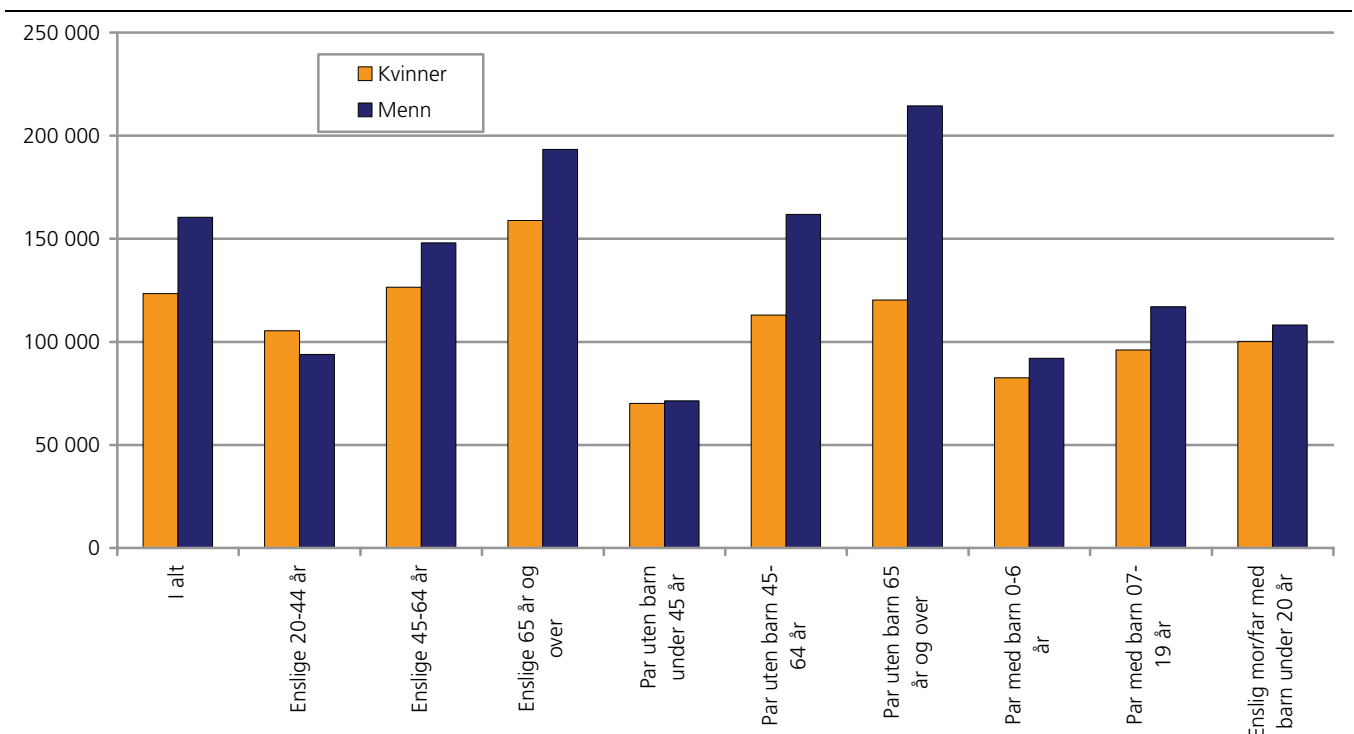
Selv om kvinner oftere mottar skattepliktige overføringer, mottar menn som regel i gjennomsnitt mer på grunn av at de fleste av ytelsene baseres på opptjent inntekt.

Tabellene 4.6 og 4.7 gir en nærmere oversikt over fordelingen av ulike pensjonstyper mellom kvinner og menn.

Tabell 4.6 viser at kvinner i større grad enn menn er mottakere av alle typer av pensjoner.

Blant enslige kvinner over 65 år er 94 prosent mottakere av alderspensjon. Noen færre menn, 90 prosent i samme husholdningssituasjon, mottar alderspensjon. Når vi ser på parhusholdninger, ser vi at kjønnsfordelingen snur. 81 prosent av mennene mens bare 62 prosent av kvinnene i denne husholdningstypen mottar alderspensjon. Aldersgrupperingen for denne husholdningstypen er basert på eldste person i husholdningen, som i de fleste tilfeller vil være mannen. En logisk forklaring på at flere menn i denne gruppen mottar alderspensjon er at kvinnene gjerne er noen år yngre enn sine ektefeller, og dermed i mindre grad har nådd pensjonsalderen.

Figur 4.3. Skattepliktige overføringer¹ etter kjønn for ulike husholdningstyper. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt for de med beløp. Kroner, 2004



¹ Underholdsbidrag gikk fra å være en skattepliktig til å bli en skattefri overføring i 2004. Andelen mottakere av skattepliktige overføringer og gjennomsnitt for de med beløp vil derfor ikke være helt sammenlignbart med tidligere år.

Tabell 4.6. Alderspensjon, uførepensjon og tjenestepensjon, etter kjønn og husholdningstype. Personer 20 år og eldre. Andel med beløp. Prosent. 2004

	Alderspensjon		Uførepensjon		Tjenestepensjon	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Alle	20	14	9	7	21	17
Enslige 20-44 år	.	.	5	5	2	1
Enslige 45-64 år	.	.	31	26	28	12
Enslige 65 år og over	94	90	2	4	67	67
Par uten barn under 45	.	.	2	1	2	1
Par uten barn 45-64 år	.	.	20	15	17	18
Par uten barn 65 år og over	62	81	14	6	48	75
Par med barn 0-6 år	.	.	1	1	1	2
Par med barn 7-19 år	.	.	5	3	6	4
Enslig mor/far med barn under 20 år	.	.	6	5	9	6

Kilde: Statistisk sentralbyrås inntekts- og formuesundersøkelse for husholdninger

Tabell 4.7. Alderspensjon, uførepensjon og tjenestepensjon, etter kjønn og husholdningstype. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt. Kroner. 2004

	Alderspensjon		Uførepensjon		Tjenestepensjon	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
I alt	115 500	158 900	117 800	159 200	47 500	78 300
Enslige 20-44 år	.	.	151 300	146 700	21 900	51 100
Enslige 45-64 år	.	.	123 300	157 500	49 100	58 500
Enslige 65 år og over	125 600	156 600	140 700	167 000	50 000	59 900
Par uten barn under 45 år	.	.	127 100	129 200	14 000	17 200
Par uten barn 45-64 år	.	.	110 100	166 200	42 500	103 900
Par uten barn 65 år og over	99 700	160 500	102 600	166 900	49 700	84 700
Par med barn 0-6 år	.	.	124 800	181 900	42 900	34 200
Par med barn 7-19 år	.	162 500	117 400	149 600	41 900	64 100
Enslig mor/far med barn under 20 år	.	.	143 500	169 900	47 400	43 600

Kilde: Statistisk sentralbyrås inntekts- og formuesundersøkelse for husholdninger

Sammenligner vi kvinner i de ulike husholdningstypene, finner vi den største andelen av uførepensjonister blant enslige mellom 45 og 64 år. I denne husholdningsgruppen er 31 prosent av kvinnene og 26 prosent av mennene uførepensjonister. Også i parhusholdninger uten barn er andelen uførepensjonister størst blant kvinnene, og også her er det flest i aldersgruppen 45-64 år.

Blant de enslige, finner vi også at en større andel kvinner enn menn mottar tjenestepensjon. Det er for eksempel over dobbelt så mange kvinner som menn i aldersgruppen 45-64 år som mottar tjenestepensjon i 2004. Dette kan skyldes at disse kvinnene, i større grad enn menn, tidligere har vært sysselsatt i offentlig sektor og at dermed mange har rett på tjenestepensjon i tillegg til uførepensjon. Blant de eldste parhushold-

ningene er derimot en større andel menn mottakere av tjenestepensjon. Tre av fire menn og knapt to av fire av kvinnene som bor i parhusholdninger uten barn mottar denne type pensjon. Dette henger igjen trolig sammen med at menn i parhusholdninger er noe eldre enn sine kvinnelige ektefeller, og dermed i større grad er mottakere av ulike alders- og tjenestepensjoner.

Selv om andelen kvinner som mottar pensjon i flere tilfeller er større enn andelen blant menn, finner vi at menn gjennomsnittlig mottar mer.

Alderspensjon

I alt mottar menn om lag 43 000 kroner mer enn kvinner i gjennomsnittlig alderspensjon. Forskjellen mellom kvinner og menn er ikke fullt så stor blant enslige, hvor kvinner i snitt mottar 31 000 kroner

mindre enn menn. I parhusholdninger finner vi desto større forskjeller. Her mottar menn over 60 000 kroner mer enn kvinner. Årsaken til dette kan være, som nevnt over, at menn i disse parhusholdningene er eldre enn kvinnene, og når derfor pensjonsalder tidligere. I tillegg vil det innen denne generasjonen fremdeles være vanlig at det bare var mannen som hadde inntektsgivende arbeid, mens den andre ektefellen var hjemmearbeidende, og dermed i liten grad har opptjent tilleggspensjon i folketrygden, eller har rett på tjenestepensjon.

Uførepensjon

Vi har sett at en større andel av kvinner enn menn mottar uførepensjon. Dette gjelder nesten alle husholdningstyper. Den gjennomsnittlige uførepensjonen er likevel større for menn. Dette henger sammen med ulik opptjening av pensjonspoeng som yrkesaktiv.

Tjenestepensjon

Menn mottar som regel også større beløp i tjenestepensjon enn kvinner innen de fleste husholdningstypene.

Dagpenger ved arbeidsledighet

Menn mottar i større grad enn kvinner dagpenger ved arbeidsledighet (Tabell 4.8)¹⁶. Blant enslige i aldersgruppen 20-44 år mottar 12 prosent av alle menn dagpenger, mens 4 prosent av kvinnene gjør det.

De gjennomsnittlige utbetalingene er jevnt over noe høyere for menn enn for kvinner i de aller fleste husholdningstypene.

Tabell 4.8. Dagpenger ved arbeidsløshet, etter kjønn og husholdningstype. Personer 20-66 år. Andel med beløp og gjennomsnitt for de med beløp. Prosent og kroner. 2004

	Andel med beløp		Gjennomsnitt	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
I alt	6	8	53 000	60 000
Enslige 20-44 år	4	12	47 400	58 200
Enslige 45-64 år	5	4	64 000	61 100
Par uten barn under 45 år	8	8	43 300	52 000
Par uten barn 45-64 år	3	4	56 300	63 700
Par med barn 0-6 år	9	7	55 300	63 300
Par med barn 7-19 år	5	5	48 200	61 400
Enslig mor/far med barn under 20 år	9	12	49 000	62 400

Kilde: Statistisk sentralbyrås inntekts- og formuesundersøkelse for husholdninger.

Tabell 4.9. Skattefrie overføringer etter kjønn og husholdningstype. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt for de med beløp og andel med beløp. Kroner og prosent. 2004

	Skattefrie overføringer			
	Gjennomsnitt		Andel med beløp	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
I alt	33 400	28 400	48	17
Enslige 20-44 år	28 200	31 800	46	36
Enslige 45-64 år	23 100	27 200	22	19
Enslige 65 år og over	16 800	18 100	26	14
Par uten barn under 45 år	22 700	22 200	31	21
Par uten barn 45-64 år	15 800	16 000	7	8
Par uten barn 65 år og over	11 900	17 500	10	10
Par med barn 0-6 år	39 400	41 000	98	12
Par med barn 7-19 år	24 400	32 600	92	9
Enslig mor/far med barn under 20 år	65 000	28 200	97	71

Kilde: Statistisk sentralbyrås inntekts- og formuesundersøkelse for husholdninger.

4.4. Skattefrie overføringer

Skattefrie overføringer omfatter som tidligere beskrevet barnetrygd, kontantstøtte, bostøtte, sosialhjelp, studiestipend med videre. Kvinner står i langt større grad enn menn som mottakere av disse ytelsene fra det offentlige.

Barnetrygd og kontantstøtte er blant de skattefrie overføringene som er mest vanlige for husholdninger med barn. Slike overføringer til parhushold med barn er imidlertid vanskelig å fordele på kvinner og menn. Dette er overføringer som ofte blir registrert på kvinnen, selv om husholdningen som helhet nyter godt av disse inntektene.

En måte å omgå problemet med den interne fordelingen av typiske husholdningsinntekter innen parfamilier, er å avgrense seg til bare å se på fordelingen av skattefrie overføringer blant enslige med og uten barn.

Andelen enslige kvinner som mottar skattefrie overføringer er større enn blant enslige menn. Av skattefrie overføringer mottar de yngre enslige hovedsakelig studiestipend. Spesielt mottar kvinner i aldersgruppen 20-44 år i større grad enn menn stipend siden flere kvinner enn menn i dag tar lengre utdanning.

¹⁶ Tabell 4.8. omfatter både fulltidsledige og delvis arbeidsledige.

Tabell 4.10. Skattefrie overføringer, etter kjønn. Husholdningstype. Personer 20-66 år. Andel med beløp. Prosent. 2004

	Barnetrygd		Kontantstøtte		Bostøtte		Studiestipend		Sosialhjelp	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Enslige 20-44 år	3	1	0	0	4	4	31	19	11	13
Enslige 45-64 år	1	1	0	0	12	5	1	1	5	7
Enslig mor/far med barn 0-6 år	99	63	29	17	30	0	17	0	21	0
Enslig mor/far med barn 7-19 år	93	64	0	0	10	1	5	2	12	6

Kilde: Statistisk sentralbyrås inntekts- og formuesundersøkelse for husholdninger.

Tabell 4.11. Utlignet skatt og negative overføringer, etter kjønn og husholdningstyper. Personer 20 år og eldre. Gjennomsnitt for de med beløp og andel med beløp. Kroner og prosent. 2004

	Utlignet skatt og negative overføringer			
	Gjennomsnitt		Andel med beløp	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
I alt	54 900	103 300	93	96
Enslige 20-44 år	54 700	77 800	91	92
Enslige 45-64 år	78 200	101 600	91	95
Enslige 65 år og over	29 500	46 100	85	95
Par uten barn under 45 år	57 800	91 900	95	96
Par uten barn 45-64 år	66 400	130 500	97	99
Par uten barn 65 år og over	29 400	65 400	98	99
Par med barn 0-6 år	58 500	121 700	93	99
Par med barn 7-19 år	70 100	139 700	97	98
Enslig mor/far med barn under 20 år	56 100	106 900	86	96

Kilde: Statistisk sentralbyrås inntekts- og formuesundersøkelse for husholdninger.

En stor andel blant aleneboende kvinner i alderen 45-64 år mottar bostøtte. 12 prosent av disse mottar bostøtte, mens bare 5 prosent av mennene i samme husholdningstype.

Den største gruppen av mottakere av skattefrie overføringer er enslige forsørgere. Her finner vi at andelen mottakere blant kvinner er større enn blant menn. Alle enslige mødre med barn 0-6 år mottar skattefrie overføringer. De aller fleste mottar barnetrygd. Blant de enslige fedrene mottar to av tre barnetrygd. Den lavere andelen med barnetrygd blant de enslige fedrene kan skyldes at barnetrygden i noen tilfeller blir gitt til moren, selv om barna bor sammen med far.

4.5. Utlignet skatt

Yrkesinntekt, kapitalinntekt og mange av de overføringene som husholdningene mottar fra det offentlige er underlagt direkte beskatning til kommune, fylke og stat. Som en følge av at menn både har høyere inntekt (og formue) viser Tabell 4.11 at menn også gjennomsnittlig har en høyere utlignet skatt enn kvinner. I gjennomsnitt hadde kvinner i 2004 en utlignet skatt på drøyt halvparten (53 prosent) av det menn har. Det er tidligere kommentert måle-

problemer ved å fordele inntekten på kvinner og menn i parhusholdninger. De samme begrensningene gjør seg gjeldende for skatt. En sammenligning av kjønnsforskjeller i utlignet skatt for enslige og enslige forsørgere gir derfor et mer riktig bilde. Størst avstand i utlignet skatt finner vi mellom enslige mødre og fedre. Her utgjør kvinnenens skatt i gjennomsnitt 56 000 kroner, sammenlignet med 107 000 kroner blant menn. Færre alenemødre enn alenefedre har i det hele tatt utlignet skatt, 86 prosent sammenlignet med 96 prosent.

5. Lavinntekt blant kvinner og menn

- Etter OECDs målemetode for lavinntekt er det flere menn enn kvinner i lavinnteksgruppen.
- Legges EUs målemetode til grunn blir det langt flere med lavinntekt hos begge kjønn, men kvinnene utgjør nå flertallet i lavinnteksgruppen.
- Mange aleneboende minstepensjonister, stort sett kvinner, havner under lavinnteksgrensen etter EUs metode.
- Andelen kvinner og menn med vedvarende lavinntekt har økt noe fra slutten av 1990-tallet til 2004.
- Nesten 10 prosent av kvinnene hadde vedvarende lavinntekt i perioden 2002-2004 sammenlignet med drøyt 7 prosent blant mennene (EU).

5.1. Flere menn enn kvinner med lavinntekt etter OECDs lavinnteksdefinisjon...

Tabell 5.1 viser utviklingen i årlig lavinntekt i perioden 1986 til 2004 ved å benytte to ulike definisjoner av lavinntekt som ofte benyttes i internasjonale studier. Den ene tar utgangspunkt i beløpet som utgjør 50 prosent av medianinntekten for alle personer, etter at

husholdningsinntektene er regnet om til forbruksenheter ved hjelp av OECD-skalaen (se boks). Alle personer med en inntekt per forbruksenhet lavere enn dette, regnes da som tilhørende lavinnteksgruppen. Den andre definisjonen tar utgangspunkt i den definisjonen som i dag benyttes av EU, det vil si at lavinnteksgrensen settes lik 60 prosent av medianinntekten for alle personer, etter å ha korrigert for ulikheter i husholdningstørrelse ved hjelp av EU-skalaen (se boks).

Hvis OECD sin målemetode legges til grunn viser tabell 4.1 at det er flere menn enn kvinner i lavinnteksgruppen, og at dette har vært situasjonen helt siden slutten av 1980-tallet. Ved utgangen av 2004 hadde 4,2 prosent av mennene en inntekt etter skatt per forbruksenhet under 50 prosent av medianinntekten, mens det samme var tilfelle for 3,7 prosent av kvinnene.

Tabell 5.1. Utvikling i årlig lavinntekt, etter kjønn. Andel personer eksklusive studenter¹ med inntekt etter skatt per forbruksenhet mindre enn henholdsvis 50 og 60 prosent av medianinntekten. OECD- og EU-skala. 1986-2004. Prosent

	1986	1990	1995	2000	2003	2004
Under 50 prosent. OECD-skala						
Begge kjønn	2,6	2,9	3,2	3,3	3,8	4,0
Menn	2,4	3,0	3,3	3,4	4,3	4,2
Kvinner	2,9	2,7	3,2	3,1	3,4	3,7
Under 60 prosent. EU-skala						
Begge kjønn	10,3	10,1	10,7	9,9	9,7	9,6
Menn	7,5	7,7	8,4	7,8	8,7	8,4
Kvinner	13,0	12,4	13,0	11,9	10,7	10,8

¹ Personer som bor alene og som mottar studielån.

Kilde : Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å "justere" inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer eller forbruksvekter. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person. Det finnes i dag en rekke ulike ekvivalensskalaer i bruk, og det er ingen enighet om hvilken skala som er den beste. Her er det valgt å benytte to ulike skalaer som i dag blir hyppig benyttet i internasjonale studier: Den første er OECD-skalaen som legger relativ beskjeden vekt på husholdningenes stordriftsfordeler. Ifølge denne skalaen skal første voksne få vekt lik 1, neste voksne husholdsmedlem vekt lik 0,7 og hvert barn vekt lik 0,5. Den andre skalaen er en "modifisering" av OECD-skalaen, ved at det legges større vekt på at store husholdninger vil ha stordriftsfordeler når flere personer deler på utgiftene. Det er denne skalaen som nå benyttes av EU. Ifølge denne "EU-skalaen" skal første voksne ha vekt lik 1, neste voksne vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt lik 0,3. Eksempelvis vil en husholdning bestående av fire medlemmer (to voksne og to barn) måtte ha en inntekt som er 2,7 ganger større enn inntekten til en enslig for å ha samme velferdsnivå ved bruk av OECD-skalaen. Ved bruk av EU-skalaen er det tilstrekkelig for husholdningen på fire å bare ha 2,1 ganger så høy inntekt som en enslig for å ha samme velferdsnivå (Statistisk sentralbyrå 2004).

...mens det motsatt er tilfellet etter EUs definisjon av lavinntekt

Legges EU sin målemetode til grunn øker andelen personer med lavinntekt, og kvinnene utgjør flertallet i lavinntektsgruppen. Hovedårsaken til at kjønnsfordelingen i lavinntektsgruppen endrer karakter er at mange aleneboende minstepensjonister nå havner under lavinntektsgrensen. Lavinntektsgrensen for en enslig person etter EU sin metode utgjorde 131 500 kroner i 2004, mens etter OECD sin målemetode utgjør tilsvarende lavinntektsgrense 91 000 kroner. Samtidig var gjennomsnittlig minstepensjon til en enslig drøyt 104 000 kroner i 2004. Siden kvinner er i sterk overvekt blant minstepensjonistene havner mange selv med mindre tilleggsinntekter under lavinntektsgrensen, etter EU sin målemetode. Dette er også en viktig årsak til at andelen kvinner med lavinntekt falt så vidt mye fra 1995 til 2000 siden minstepensjonen fikk et relativt stort løft i 1998. Ved utgangen av 2004 havnet 10,8 prosent av kvinnene i lavinntektsgruppen sammenlignet med 8,4 prosent blant mennene.

5.2. Flere med vedvarende lavinntekt

Tabell 4.1 gav en oversikt over utviklingen i lavinntekt på et bestemt tidspunkt (år). Selv om dette gir nyttig informasjon sier det lite om hvorvidt lav inntekt er et forbigående eller kronisk fenomen. Flere studier viser at noen grupper bare kortvarig vil ha lavinntekt, mens

andre grupper vil ha større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon (Statistisk sentralbyrå 2004). Tabell 4.2 viser utviklingen i såkalt vedvarende lavinntekt, det vil si andelen personer med en inntekt etter skatt per forbruksenhet under lavinntektsgrensen over en treårsperiode. Ved hjelp av paneldata følges de samme individer over flere år, og igjen gis det tall etter to alternative metoder - OECD og EU.

I likhet med årlig lavinntekt er det færre kvinner enn menn i lavinntektsgruppen når OECD sin metode benyttes, mens bildet blir det motsatte etter EU sin målemetode, når mange kvinnelige minstepensjonister havner under lavinntektsgrensen. I likhet med tabell 5.1 er studenter holdt utenfor også i tabell 5.2 siden denne gruppen i stor grad lever av studielån, som ikke defineres som inntekt i statistikken. Studenter er her definert som personer som bodde alene siste året i treårsperioden og som var mottakere av studielån. Tallene viser at andelen kvinner med vedvarende lavinntekt har gått noe ned fra slutten av 1990-årene og frem til 2003 (EU-skala), mens det motsatte ser ut til å være tilfellet for menn. Etter OECD-skalaen har det vært en økning blant begge kjønn. I treårsperioden 2002-2004 øker andelen med vedvarende lavinntekt noe for begge kjønn, uansett målemetode. Dette må først og fremst sees i sammenheng med et vanskeligere arbeidsmarked i årene 2003 og 2004.

Tabell 5.2. Utvikling i vedvarende lavinntekt, etter kjønn. Andel personer eksklusive studenter¹ med inntekt etter skatt per forbruksenhet mindre enn henholdsvis 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet i ulike treårsperioder. OECD- og EU-skala. Prosent

Periode	OECD-skala 50%			EU-skala 60%		
	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn	Alle
1997-1999	1,6	2,2	1,9	10,0	6,2	8,1
1999-2001	1,5	2,1	1,8	9,1	6,5	7,8
2001-2003	2,0	2,8	2,4	9,0	6,8	7,9
2002-2004	2,9	3,2	3,0	9,9	7,4	8,5

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

6. Fordeling av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn med innvandrerbakgrunn¹⁷

- Store inntektsforskjeller mellom ikke-vestlige og vestlige innvandrerkvinner¹⁸
- Svak yrkestilknytning blant ikke-vestlige innvandrerkvinner
- Relativt høye skattefrie overføringer blant ikke-vestlige innvandrerkvinner
- Yngre innvandrerkvinner mer yrkesaktiv enn eldre
- Innvandremenn tjener mer enn innvandrerkvinner
- Kjønnforskjellene størst blant ikke-vestlige innvandrere i de eldste aldersgruppene

Innvandrerkvinner med ikke-vestlig landbakgrunn har lavt inntektsnivå, sett både i forhold til vestlige kvinner og i forhold til menn med samme landbakgrunn som dem selv. Det er langt mindre vanlig for ikke-vestlige kvinner å tjene sine egne penger enn det er for norske kvinner uten innvandrerbakgrunn og kvinner med vestlig landbakgrunn. Kvinner fra andre nordiske land har høyest relativ inntekt sammenlignet med menn med samme landbakgrunn. Forskjellene mellom kvinner og menn er størst blant innvandrere fra asiatiske og afrikanske land. Uansett landbakgrunn er kjønnforskjellene minst i de yngste aldersgruppene og størst i de eldste.

Store forskjeller i inntektsnivået blant vestlige og ikke-vestlige innvandrerkvinner

Ikke-vestlige innvandrerkvinner har lave inntekter, sett i forhold til kvinner og menn fra vestlige land og i forhold til menn med ikke-vestlig landbakgrunn. Tabell 5.1 gir en oversikt over inntektssammensetningen for førstegenerasjons innvandrerkvinner etter landbakgrunn. Denne viser et klart skille mellom de ulike innvandrergruppene. Kvinner fra Øst-Europa, Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia kommer ut med en langt lavere samlet inntekt enn innvandrerkvinner fra Norden, Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania.

¹⁷ Teksten i denne delen bygger på SSB-rapport 2002/21 Innvandrerkvinner i Norge - Demografi, utdanning, arbeid og inntekt. Tallgrunnlaget er oppdatert til 2004.

¹⁸ Med vestlige innvandrere menes førstegenerasjons innvandrere med landbakgrunn fra Norden, Vest-Europa unntatt Tyrkia samt Nord-Amerika og Oseania. Ikke-vestlige innvandrere har landbakgrunn fra Øst-Europa og Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia.

Lønnsinntekten er den viktigste inntektskilde for alle kvinner, uavhengig av bakgrunn. Det er likevel langt mindre vanlig for innvandrerkvinner enn for andre kvinner å tjene egne penger. Spesielt finner vi at kvinner fra ikke-vestlige land har lave lønnsinntekter, jf. tabell 6.1. Vi ser også at innvandrerkvinner fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia hadde høyere skattefrie overføringer enn andre innvandrerkvinner. Spesielt mottar disse kvinnene mer barnetrygd og sosialhjelp enn innvandrere fra andre land.

Yngre innvandrerkvinner mer yrkesaktive enn eldre

Å se på innvandrerkvinnenes yrkesinntekt som andel av øvrige kvinners yrkesinntekt viser i hvilken grad førstegenerasjons innvandrerkvinner tilpasser seg det norske inntektsmønsteret. Som tabell 5.2 viser, gir landbakgrunn store utslag. For alle aldersgrupper er det slik at kvinner som har innvandret fra Finland, Sverige og Danmark har lik eller høyere yrkesinntekt enn norske kvinner. Dette skyldes delvis at det er små forskjeller mellom de nordiske landene når det gjelder kvinners utdanningsnivå og yrkesdeltakelse. En kombinasjon av at arbeidsmarkedet har vært bedre her i landet enn i de øvrige nordiske landene samt at språk- og kulturforskjellene er relativt små, har ført til arbeidsinnvandring fra de øvrige nordiske landene, kvinner som menn.

Når vi ser på de yngste innvandrerkvinnene, finner vi at kvinner fra land som India, Sri Lanka og Vietnam også ligger over eller på samme inntektsnivå som norske kvinner. Dette kan ha sin årsak i at mange kvinner fra disse landene har utdanning på nivå med videregående skole eller på høgskolenivå. Dette bidrar til at de i enkelte aldersgrupper har nesten like høy yrkesinntekt som jevnaldrende kvinner uten innvandringsbakgrunn. For kvinnene fra andre vestlige land ser vi en tendens til at forskjellen i yrkesinntekt, i forhold til norske kvinner uten innvandringsbakgrunn, blir stadig mindre jo eldre kvinnene er. I de eldste aldersgruppene har kvinner fra Storbritannia, Tyskland og USA like høy eller høyere yrkesinntekt i forhold til kvinner uten innvandrerbakgrunn.

Tabell 6.1. Inntektsposter for bosatte¹ første generasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. Gjennomsnitt. 2004.
Kroner

	Norden	Vest-Europa	Øst-Europa	Nord-Amerika og Asia, Afrika, Mellom- og Oceania	Sør-Amerika og Tyrkia
Lønn	202 800	178 100	121 700	157 800	89 200
Netto næringsinntekt	13 800	16 300	5 100	11 800	4 800
Kapitalinntekt	6 800	7 900	2 000	15 400	2 000
Skattepliktige overføringer	24 900	23 500	18 200	19 500	23 600
Herav:					
Folketrygd	15 100	14 100	11 500	11 500	15 700
Tjenestepensjon	5 900	6 100	1 300	3 700	1 400
Arbeidsledighetstrygd	3 500	2 900	4 500	3 800	4 800
Skattefrie overføringer	14 700	13 800	23 500	15 100	34 800
Herav:					
Barnetrygd	8 700	8 100	9 100	9 000	13 500
Kontantstøtte	2 000	1 800	2 900	1 900	4 800
Sosialhjelp	800	500	4 500	900	6 900
Bostøtte	300	300	1 100	300	2 000
Stipend	800	1 000	2 700	1 000	2 400
Samlet inntekt	262 800	239 500	170 300	219 400	154 400
Antall kvinner i alt	21 220	12 088	24 904	3 313	65 825

¹ Bosatte i Norge pr. 31.12.2004

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 6.2. Bosatte første generasjons innvandrerkvinner andel av øvrige bosatte kvinners yrkesinntekt, etter landbakgrunn og alder. Gjennomsnitt. 2004

Landbakgrunn	17-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-66 år
Norden					
Danmark	99	99	111	118	108
Finland	122	108	110	108	131
Sverige	146	107	112	119	130
Vest-Europa					
Tyskland	84	105	111	114	105
Storbritannia	66	86	92	101	104
Øst-Europa					
Jugoslavia	86	49	59	57	41
Polen	74	71	80	85	97
Russland	45	49	53	58	64
Bosnia-Hercegovina	92	76	82	82	42
Nord-Amerika og Oseania					
USA	39	61	83	99	113
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia					
Filippinene	69	53	69	92	83
Sri Lanka	101	54	65	63	37
India	111	74	91	83	46
Iran	74	49	61	57	47
Pakistan	69	33	30	23	11
Thailand	73	41	50	59	70
Vietnam	96	72	66	65	42
Tyrkia	85	46	43	26	12
Somalia	36	17	20	23	5
Chile	84	63	68	76	87
Annet	55	48	61	72	84
Kvinner uten innvandrerbakgrunn	100	100	100	100	100

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 6.3. Førstegenerasjonsinnvandrere og personer uten innvandrerbakgrunn. Bosatte kvinners yrkesinntekt som andel av menns yrkesinntekt, etter alder og landbakgrunn. 2004

Landbakgrunn	17-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-66 år
Norden					
Danmark	67	73	67	71	59
Finland	82	90	90	89	111
Sverige	89	78	70	75	62
Vest-Europa					
Storbritannia	50	59	51	50	47
Tyskland	89	79	65	71	58
Øst-Europa					
Jugoslavia	72	49	65	78	49
Polen	65	85	88	73	57
Bosnia-Hercegovina	88	72	76	81	51
Russland	89	74	84	79	57
Nord-Amerika og Oseania					
USA	140	52	47	45	60
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia					
Somalia	75	42	49	65	19
Sri Lanka	78	49	56	64	29
Filippinene	81	50	67	82	81
India	88	62	71	65	38
Iran	102	71	62	73	56
Pakistan	56	31	28	27	18
Thailand	82	52	57	61	20
Vietnam	82	70	64	79	55
Chile	87	70	65	71	70
Tyrkia	68	50	48	41	30
Annet	68	59	66	68	64
Kvinner uten innvandrerbakgrunn	77	71	64	62	55

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier, Statistisk sentralbyrå.

I den andre enden av skalaen finner vi land som Somalia, Pakistan og Iran. Særlig kvinner fra Somalia har lave yrkesinntekter i alle aldersgrupper. Eldre kvinner fra Pakistan, Tyrkia og Iran har enda lavere yrkesinntekt enn de yngre. Dette kan forklares med at mange av disse har lav eller ingen utdanning fra hjemlandet, og at det dessuten er mindre tradisjon for at kvinner er i lønnet arbeid utenfor hjemmet.

Store forskjeller mellom innvandrerkvinner og innvandrer menn

Forklaringen om at mange innvandrerkvinner har lav eller ingen utdanning fra hjemlandet, og heller ikke tradisjon for å være i lønnet arbeid, får ytterligere støtte om vi sammenligner kvinner og menn med samme landbakgrunn og alder. Kvinner generelt har en lavere yrkesinntekt enn jevnaldrende menn med samme landbakgrunn. Kjønnsforskjellene er størst blant kvinner og menn fra asiatiske og afrikanske land. Kvinner fra Pakistan og Somalia har sammen med kvinner fra Tyrkia, Sri Lanka og Thailand de laveste yrkesinntektene sammenlignet med jevnaldrende landsmenn. Det er ellers enkelte land som særlig skiller seg ut med markante kjønnsforskjeller:

- Kvinner fra Sverige, Tyskland, Russland, India, Iran og Chile har nesten like høy yrkesinntekt som sine jevnaldrende menn.
- Danmark, Finland og Sverige kommer best ut etter som de uansett aldersgruppe har en høy andel av jevnaldrende menns yrkesinntekt. Spesielt kvinner fra Finland kommer bra ut, da de eldste kvinnene herfra har høyere inntektsnivå enn de finske mennene.

Nesten uansett landbakgrunn, er det en tendens til at kjønnsforskjellene er minst i de yngste aldersgruppene og størst i de eldste. Siden det må antas å være enklere for unge mennesker både å lære et nytt språk og eventuelt tilegne seg ny utdannings- og yrkeskompetanse, tyder dette på at også alder ved innvandringstidspunktet er en viktig forklaringsfaktor. Det kan derfor synes som om tiden jobber for større utjevning også blant innvandrere fra land der kvinner tradisjonelt ikke deltar i arbeidslivet.

Del 3

7. Indikatorer på likestilling

Arbeid	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Andel personer i arbeidsstyrken ¹ . Prosent										
Menn 16-24 år	64,5	64,9	66,8	65,7	64,2	64,1	67,0	68,7	69,9	65,1
Kvinner 16-24 år	54,5	53,6	53,1	55,9	53,3	56,4	61,5	63,1	64,0	59,2
Menn 25-66 år	90,1	90,0	90,1	89,3	89,6	89,6	89,1	89,1	88,6	88,2
Kvinner 25-66 år	62,2	64,3	64,8	65,8	67,1	68,5	71,0	72,6	72,7	72,0
Andel gifte/samboende kvinner med barn under 7 år i arbeidsstyrken, etter alder på yngste barn ² . Prosent										
0-2 år	46	49	49	53	55	58	65	66	68	68
3-6 år	57	59	60	62	64	69	73	76	74	75
Andel sysselsatte på deltid ⁴ . Prosent	27,1	28,4	28,8	29,6	29,1	28,4	28,4	28,3	..	26,4
Menn	9,8	10,7	11,1	11,6	11,5	10,6	10,4	11,2	..	8,4
Kvinner	52,5	54,1	54,3	54,8	53,6	52,6	52,1	50,7	..	48,9
Faktisk arbeidstid per uke ⁵ . Timer	36,2	35,9	35,9	35,6	35,9	36,2	36,4	35,9	36,5	36,4
Menn	41,1	41,0	41,1	40,8	41,0	41,5	41,9	41,0	41,6	41,2
Kvinner	29,2	28,6	28,7	28,5	28,9	29,3	29,3	29,3	30,1	30,2
Andel sysselsatte med biarbeid ⁶ . Prosent	6,6
Menn	6,7
Kvinner	6,6
Undersysselsatte i prosent av de deltidssysselsatte	11,1
Menn	14,2
Kvinner	10,4
Arbeidsledige (AKU) i prosent av arbeidsstyrken ⁷										
Menn 16-74 år	1,3	1,5	2,3	3,2	3,1	2,2	1,5	1,7	3,0	5,1
Kvinner 16-74 år	2,3	2,7	3,0	3,8	3,2	3,1	2,5	2,5	3,4	4,7
Menn 16-24 år	4,3	5,3	6,7	8,2	6,9	5,8	3,9	4,2	7,7	11,8
Kvinner 16-24 år	6,1	6,2	8,1	9,6	7,9	7,4	6,8	6,7	8,6	11,0
Andel langtidsledige (AKU) ⁸ . Prosent	11	16	16	21	29	24	18	15	16	30
Menn	12	13	16	21	32	26	17	17	16	31
Kvinner	11	19	17	21	24	23	18	14	17	28
Andel ansatte 16-66 år som arbeider dagtid										
Menn	82	80	74
Kvinner	79	74	71
Andel ansatte 16-66 år som har skift- eller turnusarbeid. Prosent										
Menn	12	11	13	..	11
Kvinner	11	12	13	..	15
Andel ansatte 16-66 år som må løfte 20 kg minst fem ganger daglig. Prosent										
Menn	21	..	22
Kvinner	9	..	13
Andel ansatte 16-66 år som er utsatt for sterk støy. Prosent										
Menn	9
Kvinner	3
Andel ansatte 16-66 år som har vært utsatt for arbeidsulykker siste 12 måneder. Prosent										
Menn	4
Kvinner	3
Andel ansatte 16-66 år som i høy grad kan bestemme selv hvordan de skal utføre arbeidet. Prosent										
Menn
Kvinner
Andel ansatte 16-66 år som opplever at de har mye å gjøre ⁹ . Prosent										
Menn	29
Kvinner	35

1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
59,6	59,2	58,5	58,0	58,1	61,8	64,8	66,3	66,7	67,3	64,8	65,1	63,2	61,8	61,0
55,6	54,1	52,9	53,0	53,5	57,0	58,3	61,2	61,1	61,6	61,3	63,8	62,0	61,2	59,4
86,4	86,2	85,7	85,7	86,6	87,2	87,9	88,1	87,3	87,0	86,8	86,3	85,4	85,3	85,1
72,8	73,0	73,3	73,6	74,7	76,0	77,2	77,6	77,7	77,8	78,1	77,7	77,1	77,0	76,9
70	71	72	71	72	74	75	75	72	76	77	76	72	73	73
75	76	76	77	80	79	83	84	81	84	86	85	80	82	83
26,7	26,9	27,1	26,5	26,6	26,5	26,1	25,9	26,3	25,5	25,8	26,1	26,4	26,9	26,5
9,2	9,8	9,8	9,5	9,4	10,2	9,7	9,7	10,4	10,4	11,0	11,1	11,9	12,6	12,2
47,6	47,1	47,6	46,5	46,7	45,8	45,4	44,8	44,7	42,8	42,6	43,0	42,7	43,0	42,4
35,7	35,6	35,6	35,7	35,6	35,3	35,3	35,4	35,4	35,1	34,9	34,8	34,6	34,6	34,9
40,3	40,0	40,0	40,0	39,8	39,5	39,3	39,5	39,3	38,8	38,5	38,4	38,0	38,1	38,3
30,0	30,0	30,2	30,3	30,3	30,0	30,2	30,4	30,6	30,6	30,5	30,5	30,4	30,3	30,8
6,7	6,5	6,3	6,2	6,5	7,5	7,6	7,7	7,7	7,9	7,9	8,4	8,2	7,4	5,9
6,7	6,3	6,2	6,1	6,4	7,2	7,4	7,3	7,2	7,3	7,5	8,2	7,9	7,1	5,4
6,7	6,7	6,5	6,3	6,8	7,9	7,8	8,1	8,2	8,5	8,5	8,7	9,2	7,8	6,7
13,7	15,4	15,2	15,7	15,8	15,3	14,2	13,3	11,6	11,6	11,6	12,6	14,3	16,0	16,2
18,2	20,3	20,3	19,5	18,4	17,9	16,5	14,5	12,6	12,6	11,2	14,2	16,1	17,2	16,2
12,7	14,2	14,0	14,7	15,2	14,6	13,8	12,9	11,3	11,3	11,7	12,1	13,8	15,6	16,0
5,9	6,5	6,6	6,0	5,2	4,8	3,9	3,2	3,4	3,7	3,7	4,1	4,9	4,9	4,8
5,0	5,1	5,2	4,7	4,6	4,9	4,2	3,3	3,0	3,4	3,4	3,6	4,0	4,0	4,4
13,3	14,7	14,4	13,5	11,9	12,1	10,2	9,1	9,6	10,8	10,8	12,4	12,5	12,5	12,5
12,4	12,8	12,9	11,9	11,7	12,8	11,5	9,4	9,4	10,4	10,4	10,3	10,9	10,6	11,5
40	41	44	44	44	31	26	20	16	15	15	21	21	25	25
38	40	44	44	45	34	27	21	17	20	20	21	23	26	26
42	43	44	45	42	28	23	20	16	13	13	15	20	20	22
75	73	72	68	74	72
69	72	65	67	67	66
12	..	13	..	14	14	14	15	17
15	..	16	..	15	18	16	18	18
23	..	20	..	19	22	26	21	15
12	..	12	..	7	10	15	9	10
7	8	10	14	11	9
2	3	5	6	5	6
..	..	4	4	4	4
..	..	2	2	2	2
..	69	61	64
..	58	52	55
..	..	33	43	33	32	30	28
..	..	42	44	37	36	33	33

Inntekt	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Andel parhusholdninger 25-54 år med kvinnelig hovedinntektstaker ¹ . Prosent	9,4	9,9	11,3	11,4	11,1	11,9	15,9
Andel parhusholdninger 25-54 år med minst to yrkesaktive ² . Prosent	68,3	69,6	69,9	69,0	70,9	72,2	71,7
Kvinner andel av total yrkesinntekt ³ . Prosent	31	32	32	33	33	35	35
Andelen personer med inntekt etter skatt pr. forbruksenhet under gitt avstand til median ⁴ . Prosent							
<i>Under 60 prosent. EU-skala</i>							
Menn	7,5	8,6	7,9	8,2	7,7	8,0	8,3
Kvinner	13,0	12,6	12,0	12,8	12,4	11,9	11,9
<i>Under 50 prosent. OECD-skala</i>							
Menn	2,4	2,9	3,0	3,4	3,0	3,3	3,5
Kvinner	2,9	2,9	2,7	3,1	2,7	2,9	2,8
Andel uførepensjonister. Prosent ⁵							
Menn	6,6	6,9	7,0	7,3	7,4	7,5	7,4
Kvinner	7,7	8,3	8,7	9,2	9,5	9,7	9,5
Andel minstepensjonister blant uførepensjonistene. Prosent							
Menn	10,4	9,5	9,2	8,1
Kvinner	41,7	40,4	40,5	38,7
Andel minstepensjonister blant alderspensjonistene. Prosent							
Menn	33,6	30,2	26,9	24,9	22,3	21,4	18,9
Kvinner	77,5	75,1	72,2	69,5	67,0	66,6	64,0

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
16,2	16,9	17,1	18,6	18,5	19,2	20,1	21,1	21,9	21,1	19,1	23,3
73,1	72,9	73,7	74,3	74,6	74,8	74,1	74,3	75,9	74,3	73,8	73,4
35	36	35	36	36	36	36	36	37	37	38	38
8,4	9,1	8,4	9,1	8,9	8,0	8,3	7,8	7,6	8,6	8,7	8,4
12,7	13,7	13,0	13,0	12,6	11,3	11,4	11,9	10,8	11,2	10,7	10,8
3,2	3,6	3,3	3,5	3,5	3,3	3,0	3,4	3,4	3,9	4,3	4,2
2,9	3,3	3,2	3,3	3,2	2,7	2,5	3,1	2,9	3,5	3,4	3,7
7,2	7,2	7,2	7,2	7,3	7,7	8,1	8,3	8,4	8,5	8,8	9,0
9,4	9,4	9,5	9,6	9,9	10,5	11,2	11,5	11,7	11,9	12,1	12,4
6,9	6,5	6,9	6,3	6,2	7,5	7,4	7,3	7,2	7,1	7,1	7,2
36,6	35,2	36,4	33,4	32,1	35,9	34,5	33,0	31,7	30,6	29,1	28,2
17,0	16,3	15,6	14,1	12,9	15,0	13,7	12,7	11,8	11,0	10,3	9,7
61,5	59,1	58,7	56,3	54,1	59,1	57,0	55,1	53,1	51,6	49,6	47,7

¹ Par med og uten barn, der hovedinntektstaker er 25-54 år. Hovedinntektstaker er den personen i husholdningen som har høyest samlet inntekt.

² Par med og uten barn, der hovedinntektstaker er 25-54 år. En person er regnet som yrkesaktiv dersom lønnsinntekt og inntekt av næringsvirksomhet til sammen er større enn folketrygdens minstestøtte til alders- og uførepensjonister.

³ Gjelder personer under 65 år.

⁴ Studenter er utelatt. Negativ inntekt er satt lik null.

⁵ Andel av befolkningen i alderen 18-67 år (fom 2000), 17-67 år (1998-1999), 16-67 år (1991-1997) og 16-66 år (1986-1990).

Kilde: Statistisk sentralbyrå/Rikstrygdeverket.

Kvinnerns lønn i prosent av menns lønn etter næring, yrke og utdanning¹ per 3. kvartal 1998-2005. Gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent. Alle ansatte

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Månedslønn	
									Menn 2005	Kvinner 2005
	Prosent								Kroner	
Næring										
Næringer totalt	83,6	83,4	83,5	83,3	83,9	84,3	84,7	84,7	31 219	26 440
Fiskeoppdrett	-	-	-	-	85,7	89,3	90,1	92,4	27 474	25 391
Olje- og gassutvinning og bergverksdrift	77,5	79,8	79,2	80,5	85,3	87,6	85,3	86,7	44 873	38 918
Industri	86,3	86,2	87,4	87,3	87,5	87,0	87,5	88,4	29 496	26 081
Kraftforsyning	87,8	88,0	87,7	87,4	89,3	87,2	87,6	89,8	33 491	30 088
Bygge- og anleggsvirksomhet	90,1	91,1	92,4	92,6	92,4	94,9	95,8	96,7	27 954	27 042
Varehandel	77,7	79,1	78,5	79,4	79,7	80,6	81,0	79,9	29 960	23 933
Hotell- og restaurantvirksomhet	-	-	-	89,5	90,4	88,4	89,8	89,0	23 824	21 206
Samferdsel	87,0	85,8	86,3	86,2	87,6	88,0	88,3	89,4	30 029	26 851
Finanstjenester	73,4	74,2	73,7	71,6	71,9	71,9	72,4	70,6	44 147	31 172
Eiendomsdrift, forretningsmessig tjenesteyting	72,3	75,4	75,1	76,3	76,4	77,6	78,5	78,9	36 197	28 555
Staten	88,6	88,9	87,3	88,0	88,2	87,7	89,2	89,7	31 100	27 898
Undervisningspersonale i skoleverket	93,3	93,5	93,4	93,9	94,8	95,1	96,0	96,7	31 545	30 507
Kommune og fylkeskommune	87,2	86,6	87,0	90,2	91,4	91,7	91,4	91,2	26 875	24 514
Privat undervisning	85,4	84,9	85,1	83,8	85,5	87,1	87,3	87,0	31 890	27 744
Helse- og sosialtjenester	87,1	87,3	85,3	87,3	85,9	86,3	84,7	85,2	28 614	24 367
Statlige sykehustjenester	-	-	-	76,7	78,6	76,0	76,1	78,1	35 685	27 886
Sosiale og personlige tjenester	82,0	85,5	83,8	85,6	84,6	86,6	86,6	87,4	32 347	28 285
Yrke (privat sektor)										
0A Yrker i alt						83,5	83,5	83,8	31 376	26 278
1 Lederyrker						79,8	80,8	80,5	46 968	37 826
2 Akademiske yrker						84,3	84,2	84,5	42 141	35 619
3 Høgskoleyrker						83,6	82,8	82,3	35 425	29 142
4 Kontoryrker						96,7	97,9	98,1	25 429	24 945
5 Salgs- og serviceyrker						88,7	88,4	88,1	24 064	21 205
7 Håndverkere						91,5	93,0	92,4	26 371	24 354
8 Operatører og sjåførere						87,8	88,5	88,3	25 516	22 543
9 Yrker uten krav til utdanning						92,9	93,5	93,4	22 551	21 063
Utdanning										
Utdanning i alt	83,6	83,4	83,5	83,3	83,9	84,3	84,7	84,7	31 219	26 440
Grunnskole (nivå 1-2)	86,0	85,7	85,2	84,8	85,1	85,3	85,9	85,6	26 092	22 347
Videregående skole (nivå 3-5)	85,0	84,9	84,4	84,2	84,6	85,0	85,4	85,0	28 342	24 084
Universitets-, høøgskolenivå, 1-4 år (nivå 6)	80,2	79,6	79,9	79,1	80,1	80,2	81,1	80,4	36 506	29 338
Universitets-, høøgskolenivå, over 4 år (nivå 7-8)	82,7	82,0	82,1	82,1	81,7	82,3	82,5	82,4	43 880	36 175
Uoppgitt utdanning (9)	84,7	86,7	86,1	86,0	86,1	87,0	-	-	:	:

¹ Standard for utdanningsgruppering.

Kilde: Lønnsstatistikk alle ansatte, Statistisk sentralbyrå.

Referanser

- Abrahamsen, Bente (2002): *Heltid eller deltid? Kvinners arbeidstid i kvinne­dominerte og mannsdominerte yrker*. Rapport 2002:6, Oslo: Institutt for samfunnsforskning
- Bø, Tor Petter (2004): Arbeidsliv: Høy yrkesdeltakelse blant kvinner i Norden. *Samfunnsspeilet*, årg. 18: 12-17
- Bø, Tor Petter og Inger Håland (2002): Dokumentasjon av arbeidskraftundersøkelsen (AKU). Notater 2002/24, Statistisk sentralbyrå
- Brandth, Berit og Elin Kvande (2003): *Fleksible fedre: maskulinitet, arbeid, fleksibilitet*. Oslo: Universitetsforlaget
- Dale-Olsen, H. (2002): *Forskjeller i frynsegoder mellom menn og kvinner i perioden 1992-1997*, Rapport nr. 4, Institutt for samfunnsforskning.
- Ellingsæter, Anne Lise (1991): Hvorfor jobber pappa overtid? Om årsaker til og konsekvenser av fedres lange arbeidstid. I Runa Haukaa (red): *Nye kvinner, nye menn*. Oslo: Ad Notam
- Ellingsæter, Anne Lise (1999): Dual Breadwinners between State and Market. I Rosemary Crompton (red): *Restructuring Gender Relations and Employment. The Decline of The Male Breadwinner*. Oxford University Press: 40-59
- Ellingsæter, Anne Lise (2006): Nordiske permisjoner for foreldre - et columbi egg? *Tidsskrift for velferdsforskning*, årg. 9: 73-87.
- Ellingsæter, Anne Lise og Jannecke Wiers-Jenssen (1997): *Kvinner i et arbeidsmarked i endring. Integre­ring, marginalisering og ekskludering*. Rapport 97:13, Oslo: Institutt for samfunnsforskning
- Epland, J. og Kirkeberg, M. I. (2005): *Bidrar frynsegoder til å utjevne eller forsterke lønnsforskjeller etter kjønn?*, Kapittel 6 i Knudsen, K og Ryen, A. (red.) *Hvordan kan frynsegoder bli belønning?* Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 2005
- Granqvist, L. (1997): Sidoførmåner - skillnader mellom kvinner og män, i Persson, K. og E. Wadensjö (red.): *Kvinnor och mäns löner - varför så olika?*. SOU 136:1997.
- Granqvist, L. og A-C. Ståhlberg (2002): *De nya avtalsoch tjänstepensionerna: Ökad jämställdhet - men fortfarande sämre pension för kvinnor*, Pensionsforum, Stockholm.
- Kitterød, Ragni Hege (2005): Han jobber, hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av småbarnsforeldre. Rapporter 2005/10
- Kitterød, Ragni Hege og Kari-Mette Roalsø (1996): Arbeidstid og arbeidstidsønsker blant foreldre. *Samfunnsspeilet*, årg. 10 (1): 12-23
- Kitterød, Ragni Hege og Randi Kjeldstad (2002a): Strammere tidsklemme? Endringer i mødres og fedres arbeidstid på 1990-tallet. *Samfunnsspeilet*, årg. 16 (4-5): 78-90
- Kitterød, Ragni Hege og Randi Kjeldstad (2002b): *More full-time work for mothers - less long hours for fathers. A Labour Force Survey analysis of Norwegian parents 1991-2000*. Working paper no. 21. UNECE Work Session on Gender Statistics, Geneva, 23-25 September 2002. Published at (www.unece.org/stat/documents/2002.09.gender.htm)
- Kitterød, Ragni Hege og Randi Kjeldstad (2003): A new father's role? Employment patterns among Norwegian fathers 1991-2001. *Economic Survey*, (1): 39-51, Statistisk sentralbyrå
- Kitterød, Ragni Hege og Randi Kjeldstad (2004): Foreldres arbeidstid 1991-2001 belyst ved SSBs arbeidskraftundersøkelser, tidsbruksundersøkelser og levekårsundersøkelser. Rapporter 2004/6, Statistisk sentralbyrå
- Kjeldstad, Randi (1991): Småbarnsmødrenes tiår på arbeidsmarkedet. *Samfunnsspeilet*, Vol. 5 (3): 16-19

Kjeldstad, Randi (1993): Kvinner og menn på arbeidsmarkedet. I Randi Kjeldstad og Jan Lyngstad: *Arbeid, lønn og likestilling*. Oslo: Universitetsforlaget

Kjeldstad, Randi (2006): Hvorfor deltid? Kommer i *Tidsskrift for samfunnsforskning*. Vol 47 (4)

Kjeldstad, Randi og Marit Rønsen (2002): Enslige foreldre på arbeidsmarkedet 1980-1999. En sammenligning med gifte mødre og fedre. Statistiske analyser nr. 49, Statistisk sentralbyrå

Kjeldstad, Randi og Erik Nymoen (2004): Kvinner og menn i deltidsarbeid. Fordeling og forklaringer. Rapporter 2004/29, Statistisk sentralbyrå

Jensen, Ragnhild Steen (2000): *Kvinner og jobb etter småbarnsfasen*. Rapport 2000:10, Oslo: Institutt for samfunnsforskning

Jonung, Christina og Persson Inga (1993): Women and market work: the misleading tale of participation rates in international comparisons. *Work, Employment & Society*, Vol. 7: 259-274

Skrede, Kari (2004): Familiepolitikens grense - ved "likestilling light"? I Anne Lise Ellingsæter og Arnlaug Leira (red): *Velferdsstaten og familien. utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal akademisk: 160-200

Statistisk sentralbyrå (2003): Arbeidskraftundersøkelsen 2002. Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk. Oslo - Kongsvinger

Statistisk sentralbyrås barnehagestatistikk (<http://www.ssb.no/emner/04/02/10/>)

St. meld. nr. 70 1991-92: *Likestillingspolitikk for 1990-åra*. Oslo

St. prp. nr. 53 (1997-98): Innføring av kontantstøtte til småbarnsforeldre. Oslo

Vaage, O. F. (2002): *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2002*. Statistiske analyser 52. Statistisk sentralbyrå

Tidligere utgitt på emneområdet*Previously issued on the subject***Statistiske analyser (SA)**

- 43: Vikan, Stein Terje: Kvinner og menn i Norge 2000
- 52: Vaage, Odd Frank: Til alle døgnets tider, Tidsbruk 1971-2000
- 68: Vaage, Odd Frank: Norsk mediebarometer 2004
- 72: Ugreninov, Elisabeth (red.), Elisabeth: Seniorer i Norge
- 73: Vaage, Odd Frank: Norsk kulturbarometer 2004
- 74: Utdanning 2005 – deltakelse og kompetanse
- 78: Norsk mediebarometer 2005
- 81: Mørk, Eiliv (red.): Aleneboendes levekår.

Rapporter (RAPP)

- 2006/35: Kitterød, Ragni Hege og Jan Lyngstad. Mest samvær blant ressurssterke fedre? Betydningen av inntekt og utdanning for samværsfedres kontakt med barna.
- 2006/25: Lien, Sandra og Elisabeth Nørgaard: Rapportering fra krisesentrene 2005.
- 2006/22: Ugreninov, Elisabeth og Odd Frank Vaage: Studenters levekår 2005
- 2005/35: Sandnes, Toril (red.) Fordelingen av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn. Inntekt, sysselsetting og tidsbruk.
- 2005/23: Rønsen, Marit: Kontantstøttens langsiktige effekter på mødres og fedres arbeidstilbud
- 2005/22: Kitterød, Ragni Hege: Når mor og far bor hver for seg
- 2005/21: Lyngstad, Jan, Randi Kjeldstad og Erik Nymoen: Foreldreøkonomi etter brudd

Andre publikasjoner:

- 2005: Kristiansen, Jan Erik og Toril Sandnes: Dette er Kari og Ola (http://www.ssb.no/ola_kari/)

Samfunnsspeilet (SSP)

- 4/2001: Vikan, Stein Terje: Likestilling i ujamnt tempo
- 4/2001: Vikan, Stein Terje: Likestilling i norske kommuner, 2000
- 1/2002: Vikan, Stein Terje: Noreg - verdsmeister i likestilling
- 4-5/2002: Kitterød, Ragni Hege: Store endringer i småbarnsforeldres dagligliv
- 2/2003: Foss, Aslaug Hurlen: Fruktbarhet i kommune-Norge
- 3/2003: Jensen, An-Magritt: Flere barn bor med far – mot et vendepunkt?

- 3/2003: Vigran Åsne, og Trude Lappegård: 25 år med selvbestemt abort i Norge
- 5/2003: Lappegård, Trude: Pappa til (hjemme)tjeneste - hvilke fedre tar fødselspermisjon
- 5/2003: Pettersen, Silje Vatne: Halvparten av fedrene vil ha lengre kvote
- 6/2003: Håland, Inger og Gunnlaug Daugstad: Den kjønnsdelte arbeidsmarknaden
- 6/2003: Ugreninov, Elisabeth: Hvorfor jobber så få alenemødre?
- 1/2004: Bø, Tor Petter: Høy yrkesdeltakelse blant kvinner i Norden
- 2/2004: Sætre, Aina Helen: Far er blitt viktigere, men mor er fortsatt viktigst
- 3/2004: Kleven, Laila og Oddbjørn Haugen: Norske tenåringsmødrer – få, men fattige
- 6/2004: Dalheim, Elisabeth Falnes, Toril Sandnes og Kjersti Vartdal: Hvor er kvinnene i næringslivet?
- 6/2004: Pettersen, Silje Vatne: Mer likedelt med ulik arbeidstidsordning?
- 6/2004: Rønsen, Marit: Kontantstøtten og mødres arbeidstilbud, Større virkninger på lengre sikt
- 1/2005: Vaage, Odd Frank: Nordmenn bruker minst tid på husholdsarbeid og måltider
- 1/2005: Vaage, Odd Frank: Nordmenn har mest fritid – men ser lite på TV
- 4/2005: Sosiale indikatorer 2005
- 5/2005: Noack, Turid og Kenneth Aarskaug Wiik: Navnevalg ved giftermål: Likestillingens siste skanse
- 6/2005: Noack, Turid: Skilsmisser i registrerte partnerskap og ekteskap: Partnere skiller seg oftest
- 1/2006: Løwe, Torkil: Landbruk i tyngste laget for kvinner?
- 1/2006: Kitterød, Ragni Hege Samværs mødre – liten gruppe med mye omsorg
- 1/2006: Andersen Arne: Muskelsmerter - kjønn eller arbeidsforhold?
- 2/2006: Skrede, Kari og Marit Rønsen: Likestilling og fruktbarhet: - Hvor bærekraftig er den nordiske familiepolitiske modellen?

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter*Recent publications in the series Reports*

- 2006/26 G. Daugstad: Omfang av bruk av kontantstøtte blant barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. 2006. 66s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7033-2
- 2006/27 J.I. Hamre: Evaluering av ordinære arbeidsmarkedstiltak påbegynt 4. kvartal 2004. Dokumentasjon og analyse av effekter november 2005. 2006. 76s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7044-8
- 2006/28 A.C. Bøeng og D. Splide: Energiindikatorer for norsk økonomi 1990-2004. 2006. 58s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7052-9
- 2006/29 I. Thomsen, Ø. Kleven, J.H. Wang og L-C Zhang: Coping with decreasing response rates in Statistics Norway. Recommended practice for reducing the effect of nonresponse. 2006. 52s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7054-5
- 2006/30 B Hoem (ed.): The Norwegian Emission Inventory 2006. Documentation of methodologies for estimating emissions of greenhouse gases and long-range transboundary air pollutants. 2006. 195s. 260 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7059-6
- 2006/31 A. Hurlen Foss og L. Solheim: Kvaliteten i Folke- og boligtellingsen 2001. 2006. 57s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7062-6
- 2006/32 K.H. Alfsen, J.L. Hass, Hu Tao and Wu You: International experiences with "green GDP". 2006. 42s 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7064-2
- 2006/33 S. Blom: Innvandreres bo- og flyttemønstre i Oslo rundt årtusenskiftet. 2006. 81s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7066-9
- 2006/34 Å. Cappelen og G. Soland: Skattebaserte ordninger for å stimulere FoU i næringslivet. Noen internasjonale erfaringer. 41s. 155,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7070-7
- 2006/35 R. H. Kitterød og J. Lyngstad: Mest samvær blant ressurssterke fedre? Betydningen av inntekt og utdanning for samværsfedres kontakt med barna. 56s. 180,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7077-4
- 2006/36 A. Rolland: Brukertilfredshet med offentlig innkreving. Utredning for FAD og Innkrevingsutvalget. 29s. 155,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7079-0
- 2006/37 A. Snellingen Bye, T. Sandmo og G. Berge: Jordbruk og miljø. Resultatkontroll jordbruk 2006. 114s. 210,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7085-5
- 2006/38 B.K. Wold, A. Matovu, F. Jørve, C. Kizza, P. Nabukhonzo, E. Rauan, R. Johannessen and G. Iversen Moyo: Tracking Resource and Policy Impact in Uganda. Incorporating Millennium Development Goals & Indicators and Poverty Reduction Strategy Paper Monitoring Across Sectors. 99s. 180,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7087-1
- 2006/39 G. Daugstad: Grenseløs kjærlighet? Familieinnvandring og ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge. 169 s. 260,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7095-2
- 2006/40 A. F. Bjørnstad og M. Solli: Utviklingen i folketrygdens utgifter til sykepenger. 36 s. 155,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7097-9
- 2006/41 M. Rønsen og T. Skarøhamar: Virkningen av Arbeids- og velferdsdirektoratets tiltakssatsing blant sosialhjelpsmottakere. En evaluering basert på data fra FD-Trygd. 54 s. 180,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7103-7
- 2006/42: B. Bjørlo: Bruk av plantevernmidler i jordbruket i 2005. 91s. 180,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7108-8
- 2006/43 B. Langset og LS. Stambøl: Kommuneoverføringer som regionalpolitisk virkemiddel. 50 s. 180,- kr inkl. mva. ISBN 82-537-7113-4
- 2006/44 T. Åvitsland: Reductions in greenhouse gas emissions in Norway - calculations for the Low Emission Commission. 45 s. 155,- kr inkl. mva. 82-537-7117-7
- 2007/01: K.R. Tronstad (red.): Fordelingen av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn.inntekt, sysselsetting og tidsbruk. 70 s. 180,- kr inkl. mva. 978-82-537-7123-6